

**О МЕСТНОМ САМОУПРАВЛЕНИИ
В РЕСПУБЛИКЕ САХА (ЯКУТИЯ)**

Принят Государственным Собранием
(Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия)
23 декабря 2025 года

Настоящий Закон в соответствии с Конституцией Российской Федерации, федеральными законами, Конституцией (Основным законом) Республики Саха (Якутия) регулирует вопросы организации местного самоуправления в Республике Саха (Якутия), права, обязанности и ответственность органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления в Республике Саха (Якутия).

ГЛАВА 1. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1. Основы местного самоуправления в Республике Саха (Якутия)

1. Местное самоуправление – признаваемая и гарантируемая Конституцией Российской Федерации форма самоорганизации граждан в целях осуществления народом своей власти для самостоятельного решения вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения (вопросов местного значения) в пределах полномочий, предусмотренных в соответствии с Конституцией Российской Федерации, Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», другими федеральными законами, а в случаях, установленных федеральными законами, – законами Республики Саха (Якутия).

2. В Республике Саха (Якутия) исходя из социально-экономических, исторических и национальных особенностей местное самоуправление осуществляется в муниципальных образованиях, образующих двухуровневую систему организации местного самоуправления (городские округа, муниципальные районы, поселения (городские и сельские)).

3. Местное самоуправление в Республике Саха (Якутия) с учетом исторических и иных местных традиций осуществляется в следующих видах муниципальных образований:

- 1) городской округ;
- 2) муниципальный район;
- 3) городское поселение;
- 4) сельское поселение.

4. В местах традиционного проживания и традиционной хозяйственной деятельности коренных малочисленных народов Севера местное самоуправление осуществляется с учетом национально-этнической самобытности и особенностей народов, проживающих в указанных местах, в порядке, установленном федеральным законодательством и законодательством Республики Саха (Якутия).

5. Наделение муниципальных образований статусом городского округа, муниципального района, городского или сельского поселения осуществляется законом Республики Саха (Якутия).

6. Местное самоуправление в Республике Саха (Якутия) осуществляется в соответствии с принципами:

- 1) законности, верховенства Конституции Российской Федерации, федеральных законов, Конституции (Основного закона) Республики Саха (Якутия);
- 2) признания, соблюдения и защиты государством прав граждан на участие в решении вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения;
- 3) сочетания интересов населения муниципальных образований и интересов Республики Саха (Якутия), Российской Федерации;
- 4) соблюдения административно-территориального устройства, учета национально-этнических, исторических и иных местных традиций, экономико-географических особенностей Республики Саха (Якутия);
- 5) соразмерности материальных и финансовых ресурсов полномочиям органов местного самоуправления;
- 6) подотчетности органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления населению, гласности и открытости их деятельности.

Статья 2. Правовая основа местного самоуправления

Правовую основу местного самоуправления в Республике Саха (Якутия) составляют Конституция Российской Федерации, общепризнанные принципы и нормы международного права, международные договоры Российской Федерации, федеральные конституционные законы, Федеральный закон от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих

принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», другие федеральные законы, издаваемые в соответствии с ними иные нормативные правовые акты Российской Федерации (указы и распоряжения Президента Российской Федерации, постановления Правительства Российской Федерации, иные нормативные правовые акты федеральных органов исполнительной власти), Конституция (Основной закон) Республики Саха (Якутия), законы Республики Саха (Якутия) и иные нормативные правовые акты Республики Саха (Якутия), уставы муниципальных образований, решения, принятые на местных референдумах и сходах граждан, иные муниципальные правовые акты.

Статья 3. Государственные гарантии местного самоуправления

1. В Республике Саха (Якутия) гарантируется осуществление местного самоуправления с учетом исторических, географических, национально-этнических и иных местных особенностей и традиций.

2. Основными гарантиями местного самоуправления в Республике Саха (Якутия) являются:

1) учет мнения населения соответствующих территорий при изменении границ муниципальных образований, преобразовании муниципальных образований;

2) создание условий по обеспечению муниципальных образований необходимыми материальными и земельными ресурсами для развития местного самоуправления;

3) государственная финансовая поддержка муниципальных образований, включая затраты на ликвидацию последствий чрезвычайных ситуаций;

4) содействие развитию территориального общественного самоуправления, в том числе за счет бюджетных ассигнований государственного бюджета Республики Саха (Якутия) и местных бюджетов;

5) организация, финансирование и проведение выборов органов местного самоуправления во вновь образуемых муниципальных образованиях.

Статья 4. Полномочия органов государственной власти

Республики Саха (Якутия) в области местного самоуправления

К полномочиям органов государственной власти Республики Саха (Якутия) в области местного самоуправления относятся:

1) правовое регулирование вопросов организации местного самоуправления в Республике Саха (Якутия) в случаях и порядке, которые установлены Федеральным

законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти»;

2) правовое регулирование прав, обязанностей и ответственности органов государственной власти Республики Саха (Якутия) и их должностных лиц в области местного самоуправления в случаях и порядке, которые установлены федеральными законами;

3) правовое регулирование прав, обязанностей и ответственности органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления по предметам ведения Республики Саха (Якутия), а также в пределах полномочий органов государственной власти Республики Саха (Якутия) по предметам совместного ведения Российской Федерации и Республики Саха (Якутия);

4) правовое регулирование прав, обязанностей и ответственности органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления при осуществлении отдельных государственных полномочий, которыми органы местного самоуправления наделены законами Республики Саха (Якутия) в порядке, установленном Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти».

***Статья 5. Формы непосредственного осуществления населением
местного самоуправления и участия населения
в осуществлении местного самоуправления***

1. К формам непосредственного осуществления населением местного самоуправления относятся:

- 1) местный референдум;
- 2) муниципальные выборы;
- 3) сход граждан;
- 4) сход граждан, осуществляющий полномочия представительного органа муниципального образования.

2. К формам участия населения в осуществлении местного самоуправления относятся:

- 1) опрос;
- 2) публичные слушания, общественные обсуждения;
- 3) собрание граждан;
- 4) инициативные проекты;
- 5) территориальное общественное самоуправление;

б) староста сельского населенного пункта.

3. Порядок непосредственного осуществления населением местного самоуправления и участия населения в осуществлении местного самоуправления устанавливается в соответствии с Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти» и законами Республики Саха (Якутия).

4. Порядок назначения и проведения опроса, публичных слушаний определяется нормативными правовыми актами представительного органа муниципального образования в соответствии с законом Республики Саха (Якутия).

5. В порядке, установленном законом Республики Саха (Якутия), территориальным общественным самоуправлением, в том числе осуществляющим свою деятельность без регистрации в качестве юридического лица, может быть предоставлена поддержка за счет бюджетных ассигнований государственного бюджета Республики Саха (Якутия) и местных бюджетов.

Глава 2. Муниципальные образования

Статья 6. Городской округ

1. Городским округом является муниципальное образование, в состав территории которого входят один или несколько городов и (или) иных городских населенных пунктов, не являющихся муниципальными образованиями, в которых проживает не менее двух третей населения городского округа. В состав территории городского округа также могут входить территории сельских населенных пунктов, не являющихся муниципальными образованиями, и территории, предназначенные для развития социальной, транспортной и иной инфраструктуры городского округа. Площадь территорий сельских населенных пунктов и территорий, предназначенных для развития социальной, транспортной и иной инфраструктуры городского округа, входящих в состав городского округа, не может превышать в два и более раза площадь территорий городов и (или) иных городских населенных пунктов, входящих в состав городского округа. На территории городского округа плотность населения должна в пять и более раз превышать среднюю плотность населения в Российской Федерации.

2. Законом Республики Саха (Якутия) городское поселение может быть наделено статусом городского округа.

Наделение городского поселения статусом городского округа осуществляется при наличии сложившейся социальной, транспортной и иной инфраструктуры, необходимой

для самостоятельного решения органами местного самоуправления городского поселения установленных федеральным законом вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения городского округа и осуществления отдельных государственных полномочий, переданных указанным органам федеральными законами и законами Республики Саха (Якутия), а также при наличии сложившейся социальной, транспортной и иной инфраструктуры, необходимой для самостоятельного решения органами местного самоуправления прилегающего (прилегающих) муниципального района (муниципальных районов) установленных федеральным законом вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения муниципального района и осуществления ими отдельных государственных полномочий, переданных органам местного самоуправления муниципального района (муниципальных районов) федеральными законами и законами Республики Саха (Якутия).

При наделении городского поселения статусом городского округа учитываются перспективы развития городского поселения, подтвержденные генеральным планом данного городского поселения.

Статья 7. Муниципальный район

1. Муниципальным районом является муниципальное образование, в состав территории которого входят несколько городских и (или) сельских поселений, объединенных общей территорией, в границах которой местное самоуправление осуществляется в целях решения вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения межпоселенческого характера. В состав территории муниципального района также могут входить территории, находящиеся вне границ поселений.

2. Границы территорий муниципальных районов с их картографическим описанием устанавливаются законом Республики Саха (Якутия).

3. На территориях с низкой плотностью населения, а также в отдаленных и труднодоступных местностях требование о транспортной доступности до административного центра муниципального района и обратно в течение рабочего дня для жителей всех поселений, входящих в состав муниципального района, не применяется.

4. На территориях с низкой плотностью населения в состав муниципального района входят межселенные территории.

Статья 8. Городское, сельское поселение

1. Городским поселением является муниципальное образование, в состав территории которого входят город и (или) иной городской населенный пункт, не являющиеся муниципальными образованиями. В состав территории городского поселения также могут входить территории сельских населенных пунктов, не являющихся муниципальными образованиями, и территории, предназначенные для развития социальной, транспортной и иной инфраструктуры городского поселения.

Сельским поселением является муниципальное образование, в состав территории которого входят один или несколько объединенных общей территорией сельских населенных пунктов (поселков, сел, наслегов (сельских округов), не являющихся муниципальными образованиями. В состав территории сельского поселения также могут входить территории, предназначенные для развития социальной, транспортной и иной инфраструктуры сельского поселения.

2. Территория городского, сельского поселения состоит из исторически сложившихся земель населенных пунктов, прилегающих к ним земель общего пользования, территорий традиционного природопользования населения, земель рекреационного назначения, земель для развития поселения.

3. В состав территории городского, сельского поселения входят земли независимо от форм собственности и целевого назначения.

4. С учетом плотности населения и доступности территорий поселений в Республике Саха (Якутия) могут быть образованы сельские поселения с численностью населения менее 1 000 человек.

Статья 9. Территории муниципальных образований

1. Установление и изменение границ территорий муниципальных образований осуществляются законом Республики Саха (Якутия) с учетом исторических и иных местных традиций, социально-экономических характеристик соответствующих территорий, расположения транспортных коммуникаций, наличия инженерной и иной инфраструктуры, а также других географических, градостроительных особенностей.

2. Изменение границ территорий муниципальных образований осуществляется законом Республики Саха (Якутия) по инициативе населения, органов местного самоуправления соответствующих муниципальных образований, органов государственной власти Республики Саха (Якутия), федеральных органов государственной власти.

3. Изменение границ муниципальных образований осуществляется с согласия населения муниципальных образований, выраженного представительными органами соответствующих муниципальных образований.

4. Изменение границ муниципальных районов и поселений, не влекущее отнесения территорий отдельных входящих в их состав поселений и (или) населенных пунктов соответственно к территориям других муниципальных районов или поселений, осуществляется с учетом мнения населения, выраженного представительными органами соответствующих муниципальных районов и поселений.

5. Изменение границ городских округов, влекущее отнесение территорий населенных пунктов, входящих в состав городских округов, к территориям поселений соответствующих муниципальных районов, осуществляется с согласия населения поселений и городских округов, выраженного представительными органами соответствующих поселений и городских округов, а также с учетом мнения населения муниципальных районов, выраженного представительными органами соответствующих муниципальных районов.

6. Закон Республики Саха (Якутия) об изменении границ муниципального образования не должен вступать в силу в период избирательной кампании по выборам органа местного самоуправления данного муниципального образования, в период кампании местного референдума.

7. Перечень муниципальных районов, поселений, отдельных населенных пунктов, входящих в состав поселений, относящихся к труднодоступным местностям, а также порядок применения требований о пешеходной и транспортной доступности относительно административных центров муниципальных образований и входящих в их состав населенных пунктов на территориях с низкой плотностью населения и в труднодоступных местностях устанавливаются законом Республики Саха (Якутия).

Статья 10. Преобразование муниципальных образований

1. Преобразованием муниципальных образований является объединение муниципальных образований, разделение муниципальных образований или изменение вида муниципального образования.

2. Преобразование муниципальных образований осуществляется законом Республики Саха (Якутия) по инициативе населения, органов местного самоуправления, органов государственной власти Республики Саха (Якутия), федеральных органов государственной власти.

3. Объединение двух и более поселений, не влекущее изменения границ иных муниципальных образований, осуществляется с согласия населения каждого из поселений, выраженного представительным органом каждого из объединяемых поселений. Каждое из объединившихся муниципальных образований утрачивает статус муниципального образования.

4. Объединение поселения с городским округом осуществляется с согласия населения поселения и городского округа, выраженного представительным органом соответствующих поселения и городского округа, а также с учетом мнения населения муниципального района, выраженного представительным органом соответствующего муниципального района. Объединение всех поселений, входящих в состав муниципального района, с городским округом осуществляется с согласия населения поселений, муниципального района и городского округа, выраженного представительным органом соответствующего поселения, муниципального района и городского округа. Поселение, объединенное с городским округом, утрачивает статус муниципального образования. Муниципальный район, в котором все поселения, входившие в его состав, объединились с городским округом, утрачивает статус муниципального образования.

При этом, если население одного и более поселений не выразило в установленной форме своего согласия на объединение всех поселений, входящих в состав муниципального района, такое объединение не осуществляется.

5. Объединение городских округов осуществляется с согласия населения, выраженного представительными органами каждого из городских округов. Каждый из объединившихся городских округов утрачивают статус муниципального образования.

6. Объединение двух и более муниципальных районов, не влекущее изменения границ иных муниципальных образований, осуществляется с согласия населения, выраженного представительными органами каждого из объединяемых муниципальных районов.

7. Разделение поселения, влекущее образование двух и более поселений, осуществляется с согласия населения каждого из образуемых поселений, выраженного путем голосования на сходах граждан.

8. Разделение городского округа, влекущее образование двух и более городских округов, осуществляется с учетом мнения населения, выраженного представительным органом городского округа.

9. Разделение муниципального района осуществляется с учетом мнения населения, выраженного представительным органом муниципального района.

10. Изменение статуса городского поселения в связи с наделением его статусом городского округа осуществляется законом Республики Саха (Якутия) с согласия населения соответствующего городского поселения, а также с согласия населения муниципального района, из состава которого выделяется соответствующее городское поселение, выраженного представительными органами указанных муниципальных образований.

11. Изменение статуса городского поселения в связи с наделением его статусом сельского поселения, изменение статуса сельского поселения в связи с наделением его статусом городского поселения осуществляются законом Республики Саха (Якутия) с согласия населения соответствующего поселения, выраженного представительным органом муниципального образования.

12. Преобразование муниципальных образований влечет создание вновь образованных муниципальных образований в случаях, предусмотренных частями 3, 5–9 настоящей статьи.

13. Преобразования поселений, в результате которых муниципальный район будет состоять из одного поселения, не допускаются.

Статья 11. Упразднение поселений

1. Упразднение поселений допускается на территориях с низкой плотностью населения и в труднодоступных местностях, если численность населения поселения составляет не более 100 человек и решение об упразднении поселения будет принято на сходе граждан, проживающих в указанном поселении.

2. Упразднение поселений осуществляется законом Республики Саха (Якутия) по инициативе населения, органов местного самоуправления, органов государственной власти Республики Саха (Якутия) или федеральных органов государственной власти.

3. Инициатива населения об упразднении поселения оформляется решением об упразднении поселения, принятым на сходе граждан, проживающих в указанном поселении. Инициатива органов местного самоуправления, органов государственной власти об упразднении поселения оформляется решениями соответствующих органов местного самоуправления, органов государственной власти.

4. Упразднение поселений осуществляется с учетом мнения населения муниципального района, выраженного представительным органом соответствующего муниципального района. Закон Республики Саха (Якутия) об упразднении поселения не должен вступать в силу в период избирательной кампании по выборам органа местного самоуправления данного муниципального образования, в период кампании местного референдума.

5. В случае, если в поселении отсутствуют жители, обладающие избирательным правом, органы государственной власти Республики Саха (Якутия) вправе принять решение об изменении административно-территориального устройства Республики Саха (Якутия), в результате которого происходит упразднение всех населенных пунктов, входящих в состав поселения, с последующим упразднением поселения.

6. Территория упраздненного поселения на территориях с низкой плотностью населения и в труднодоступных местностях входит в состав муниципального района в качестве межселенной территории, на иных территориях – в состав поселений, имеющих общую границу с упраздненным поселением. Отнесение территории упраздненного поселения к территориям иных поселений осуществляется законом Республики Саха (Якутия) с учетом мнения населения, выраженного представительными органами данных поселений.

Статья 12. Создание вновь образованных поселений на межселенных территориях

1. Создание вновь образованных поселений на межселенных территориях осуществляется законом Республики Саха (Якутия) по инициативе населения, выдвинутой на сходе граждан, проживающих в населенном пункте, расположенном на межселенной территории, органов местного самоуправления, органов государственной власти Республики Саха (Якутия), федеральных органов государственной власти. В случае выдвижения на сходе граждан, проживающих в населенном пункте, расположенном на межселенной территории, инициативы о создании вновь образованного поселения такая инициатива оформляется решением схода граждан, проживающих в соответствующем населенном пункте. Инициатива органов местного самоуправления, органов государственной власти о создании на межселенной территории вновь образованного муниципального образования оформляется решениями соответствующих органов местного самоуправления, органов государственной власти.

2. Создание вновь образованных поселений на межселенных территориях осуществляется с согласия населения муниципального района, выраженного представительным органом данного муниципального района. Закон Республики Саха (Якутия) о создании на межселенной территории вновь образованного поселения не должен вступать в силу в период избирательной кампании по выборам органа местного самоуправления муниципального района, в период кампании местного референдума.

ГЛАВА 3. ОРГАНЫ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

Статья 13. Структура органов местного самоуправления

1. Структуру органов местного самоуправления составляют представительный орган муниципального образования, глава муниципального образования, местная администрация (исполнительно-распорядительный орган муниципального образования), контрольно-счетный орган муниципального образования, иные органы, предусмотренные уставом муниципального образования и обладающие собственными полномочиями по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения.

2. Наличие в структуре органов местного самоуправления представительного органа муниципального образования, главы муниципального образования, местной администрации является обязательным, за исключением случаев, установленных частью 3 настоящей статьи и частью 4 статьи 15 настоящего Закона.

3. Уставами муниципального района и поселения, являющегося административным центром муниципального района, может быть предусмотрено образование местной администрации муниципального района, на которую возлагается исполнение полномочий местной администрации указанного поселения. В этом случае в поселении, являющемся административным центром муниципального района, местная администрация не образуется, глава поселения входит в состав представительного органа поселения и исполняет полномочия его председателя.

4. Организационное и материально-техническое обеспечение деятельности органов местного самоуправления осуществляется исключительно за счет собственных доходов бюджетов соответствующих муниципальных образований, за исключением случаев, предусмотренных Федеральным законом 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти».

Статья 14. Наименования органов местного самоуправления

1. В Республике Саха (Якутия) устанавливаются следующие наименования органов местного самоуправления и выборных должностных лиц местного самоуправления:

для представительного органа муниципального района – улусный (районный), улусный (районный) Совет депутатов;

для представительного органа городского округа – окружной Совет депутатов;

для представительного органа городского округа «город Якутск» – Якутская городская Дума;

для представительного органа поселения – городской (поселковый, наследный, сельский) Совет депутатов;

для главы муниципального района – глава улуса (района, улуса (района));

для главы городского округа – глава округа;

для главы поселения – глава города (поселка, наслега, села);

для исполнительно-распорядительного органа муниципального района – улусная (районная, улусная (районная) администрация;

для исполнительно-распорядительного органа городского округа – окружная администрация;

для исполнительно-распорядительного органа местного самоуправления поселения – городская (поселковая, наследная, сельская) администрация.

2. Для органов местного самоуправления муниципальных образований, расположенных в местах традиционного проживания и традиционной хозяйственной деятельности коренных малочисленных народов Севера Российской Федерации, могут быть установлены иные наименования в соответствии с законом Республики Саха (Якутия).

3. В случаях исполнения главой муниципального образования полномочий руководителя исполнительно-распорядительного органа местного самоуправления применяется наименование, предусмотренное для главы муниципального образования.

Статья 15. Представительный орган муниципального образования

1. Представительный орган муниципального образования состоит из депутатов, избираемых на муниципальных выборах на основе всеобщего равного и прямого избирательного права при тайном голосовании. При этом в представительном органе муниципального района число депутатов, избираемых от одного поселения, не может превышать две пятые от установленной численности представительного органа такого муниципального района.

2. Численность депутатов представительного органа муниципального района определяется уставом муниципального района и не может быть менее 15 человек.

3. Численность депутатов представительного органа городского округа, поселения определяется уставом муниципального образования и не может быть менее:

7 человек – при численности населения менее 1 000 человек;

10 человек – при численности населения от 1 000 до 10 000 человек;

15 человек – при численности населения от 10 000 до 30 000 человек;

20 человек – при численности населения от 30 000 до 100 000 человек;

25 человек – при численности населения свыше 100 000 человек.

4. В сельском поселении, в котором численность жителей, обладающих избирательным правом, составляет не более 100 человек, представительный орган муниципального образования не формируется. В этом случае полномочия представительного органа муниципального образования осуществляются сходом граждан.

Статья 16. Глава муниципального образования

1. Глава муниципального образования является высшим должностным лицом муниципального образования и наделяется уставом муниципального образования собственными полномочиями по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения.

Главой муниципального образования может быть избран гражданин Российской Федерации, достигший на день избрания возраста 21 года.

2. В соответствии с принципом единства системы публичной власти глава городского округа, муниципального района одновременно замещает государственную должность Республики Саха (Якутия) и муниципальную должность.

3. Глава городского округа, муниципального района в соответствии с уставом муниципального образования избирается представительным органом муниципального образования из числа кандидатов, представленных Главой Республики Саха (Якутия).

Глава городского округа «город Якутск» избирается Якутской городской Думой из числа кандидатов, представленных Главой Республики Саха (Якутия).

4. Глава поселения в соответствии с уставом муниципального образования избирается представительным органом муниципального образования из числа кандидатов, представленных конкурсной комиссией по результатам конкурса.

5. В случае образования местной администрации муниципального района, на которую возлагается исполнение полномочий местной администрации поселения, являющегося административным центром муниципального района, глава поселения в соответствии с уставом муниципального образования избирается представительным органом муниципального образования из своего состава и исполняет полномочия его председателя. В случае, если кандидат на должность главы поселения не набрал число голосов, необходимое для принятия решения представительным органом муниципального образования об избрании главы муниципального образования из своего состава, Глава Республики Саха (Якутия) в течение десяти дней назначает временно исполняющего полномочия главы муниципального образования из числа лиц, которые на день назначения не имеют в соответствии с законодательством об основных гарантиях избирательных прав

и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации ограничений пассивного избирательного права.

6. Глава сельского поселения, в котором полномочия представительного органа муниципального образования осуществляются сходом граждан, избирается на сходе граждан в соответствии с уставом муниципального образования.

7. Глава муниципального образования в соответствии с уставом муниципального образования возглавляет местную администрацию, за исключением случая, предусмотренного частью 5 настоящей статьи.

8. В случае, если глава муниципального образования не может осуществлять свои полномочия в связи с состоянием здоровья или другими обстоятельствами, временно препятствующими осуществлению своих полномочий (в частности, в связи с отпуском, служебной командировкой), их временно исполняет должностное лицо местного самоуправления, определяемое в соответствии с уставом муниципального образования.

9. В случае, если до истечения срока полномочий представительного органа муниципального образования осталось менее шести месяцев, избрание главы поселения, предусмотренное частью 5 настоящей статьи, осуществляется на первом заседании вновь избранного представительного органа муниципального образования, а избрание главы городского округа, муниципального района из числа кандидатов, представленных Главой Республики Саха (Якутия), избрание главы поселения из числа кандидатов, представленных конкурсной комиссией по результатам конкурса, – в течение трех месяцев со дня избрания представительного органа муниципального образования в правомочном составе.

***Статья 17. Временно исполняющий полномочия
главы муниципального образования***

1. В случае досрочного прекращения полномочий главы муниципального образования либо применения к нему по решению суда мер процессуального принуждения в виде заключения под стражу или временного отстранения от должности Глава Республики Саха (Якутия) в течение десяти дней назначает временно исполняющего полномочия главы муниципального образования из числа лиц, которые на день назначения не имеют в соответствии с законодательством об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации ограничений пассивного избирательного права.

2. Временно исполняющий полномочия главы муниципального образования в случаях, предусмотренных частью 5 статьи 16 настоящего Закона и частью 1

настоящей статьи, назначается Главой Республики Саха (Якутия) на срок до дня избрания главы муниципального образования в установленном порядке и вступления его в должность.

3. Временно исполняющий полномочия главы муниципального образования обладает правами и обязанностями главы муниципального образования.

4. Объем полномочий временно исполняющего полномочия главы муниципального образования может быть ограничен уставом муниципального образования и (или) нормативным правовым актом Главы Республики Саха (Якутия) о назначении временно исполняющего полномочия главы муниципального образования (в случаях, предусмотренных частью 5 статьи 16 настоящего Закона и частью 1 настоящей статьи).

5. На временно исполняющего полномочия главы муниципального образования, назначаемого Главой Республики Саха (Якутия) в случаях, предусмотренных частью 5 статьи 16 настоящего Закона и частью 1 настоящей статьи, распространяются обязанности, ограничения и запреты, установленные Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», другими федеральными законами и иными нормативными правовыми актами Российской Федерации для главы муниципального образования в целях противодействия коррупции.

6. Временно исполняющий полномочия главы муниципального образования, назначаемый Главой Республики Саха (Якутия) в случаях, предусмотренных частью 5 статьи 16 настоящего Закона и частью 1 настоящей статьи, представляет в порядке, установленном для главы муниципального образования, сведения о своих доходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера, а также сведения о доходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера своих супруги (супруга) и несовершеннолетних детей.

7. Временно исполняющий полномочия главы муниципального образования, назначаемый Главой Республики Саха (Якутия) в случаях, предусмотренных частью 5 статьи 16 настоящего Закона и частью 1 настоящей статьи, дополнительно представляет сведения, указанные в части 6 настоящей статьи, в течение 15 дней со дня назначения. При этом представляются сведения о доходах, полученных от всех источников за календарный год, предшествующий году назначения, и сведения об имуществе и обязательствах имущественного характера по состоянию на день назначения.

8. Нарушение требований, установленных частями 5–7 настоящей статьи, является основанием для досрочного прекращения полномочий временно исполняющего

полномочия главы муниципального образования, назначенного Главой Республики Саха (Якутия) в случаях, предусмотренных частью 5 статьи 16 настоящего Закона и частью 1 настоящей статьи.

Статья 18. Порядок предварительного рассмотрения

***Главой Республики Саха (Якутия) и представление
представительному органу муниципального образования
кандидатов на должность главы муниципального образования***

1. Не позднее чем за 60 дней до дня истечения срока полномочий главы муниципального образования, а в случае досрочного прекращения полномочий главы муниципального образования – в течение десяти дней со дня прекращения полномочий уполномоченный орган государственной власти Республики Саха (Якутия) обеспечивает размещение на официальном сайте в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» по адресу www.sakha.gov.ru информации о начале процедуры предварительного рассмотрения Главой Республики Саха (Якутия) кандидатов на должность главы муниципального образования.

Указанная информация должна содержать дату окончания приема предложений от субъектов права выдвижения, почтовый адрес для направления предложений от субъектов права выдвижения, фамилию, имя, отчество, должность, контактный телефон должностного лица (лиц) уполномоченного органа, ответственного (ответственных) за информационную и консультативную помощь по вопросам формирования и подачи предложений.

2. Предложения о кандидатурах на должность главы муниципального образования Главе Республики Саха (Якутия) вправе вносить следующие субъекты права выдвижения:

1) политические партии, федеральные списки кандидатов которых на основании официально опубликованных результатов ближайших предыдущих выборов депутатов Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации допущены к распределению депутатских мандатов;

2) политические партии, списки кандидатов которых были допущены к распределению депутатских мандатов в действующем на день внесения Главой Республики Саха (Якутия) указанных предложений Государственном Собрании (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия);

3) Совет муниципальных образований Республики Саха (Якутия) – ассоциация межмуниципального сотрудничества;

4) Общественная палата Республики Саха (Якутия);

5) Ассоциация «Всероссийская ассоциация развития местного самоуправления».

3. Предложения о кандидатурах на должность главы муниципального образования принимаются Главой Республики Саха (Якутия) в течение 20 дней со дня официального опубликования информации, указанной в части 1 настоящей статьи.

4. Кандидатом на должность главы муниципального образования может быть гражданин, который на день представления представительному органу муниципального образования кандидатов на должность главы муниципального образования не имеет в соответствии с законодательством об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации ограничений пассивного избирательного права.

5. Каждый из субъектов права выдвижения, указанных в части 2 настоящей статьи, вправе внести Главе Республики Саха (Якутия) не более одной кандидатуры на должность главы муниципального образования. Кандидат на должность главы муниципального образования не может дать согласие на выдвижение более чем одному субъекту права выдвижения.

6. К предложению о кандидатуре на должность главы муниципального образования прилагаются:

1) решение уполномоченного органа субъекта права выдвижения о внесении предложения о кандидатуре, принятое в соответствии с учредительными документами;

2) заявление кандидата в письменной форме о согласии на выдвижение его кандидатуры на должность главы соответствующего муниципального образования, в котором указываются фамилия, имя, отчество (при наличии), дата и место рождения, адрес места жительства, серия, номер и дата выдачи паспорта или документа, заменяющего паспорт гражданина, наименование или код органа, выдавшего паспорт или документ, заменяющий паспорт гражданина, гражданство, образование, основное место работы или службы, занимаемая должность (в случае отсутствия основного места работы или службы – род занятий) кандидата, иные сведения, подтверждающие наличие пассивного избирательного права, с обязательством в случае его назначения прекратить деятельность, несовместимую со статусом главы муниципального образования.

Если выдвинутое лицо является депутатом и осуществляет свои полномочия на непостоянной основе, в заявлении должны быть указаны сведения об этом и наименование соответствующего представительного органа. В случае наличия у выдвинутого лица судимости в заявлении указываются соответствующие сведения об этом.

Если кандидат является иностранным агентом или кандидатом, аффилированным с иностранным агентом, сведения об этом должны быть указаны в заявлении;

- 3) копия паспорта или документа, заменяющего паспорт гражданина;
- 4) копии документов, подтверждающих указанные в заявлении сведения об образовании, основном месте работы или службы, о занимаемой должности (роде занятий);
- 5) сведения о доходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера выдвинутого лица, а также о доходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера супруги (супруга) и несовершеннолетних детей выдвинутого лица по форме, утвержденной указом Президента Российской Федерации;
- 6) справка о принадлежащем выдвинутому лицу, его супруге (супругу) и несовершеннолетним детям недвижимом имуществе, находящемся за пределами территории Российской Федерации, об источниках получения средств, за счет которых приобретено указанное имущество, об их обязательствах имущественного характера за пределами территории Российской Федерации по форме, утвержденной указом Президента Российской Федерации;
- 7) справка о расходах выдвинутого лица, его супруги (супруга) и несовершеннолетних детей по каждой сделке по приобретению земельного участка, другого объекта недвижимости, транспортного средства, ценных бумаг (долей участия, паев в уставных (складочных) капиталах организаций), цифровых финансовых активов, цифровой валюты, совершенной в течение последних трех лет, если сумма сделки превышает общий доход выдвинутого лица и его супруги (супруга) за три последних года, предшествующих совершению сделки, и об источниках получения средств, за счет которых совершена сделка, по форме, утвержденной указом Президента Российской Федерации;
- 8) справка о наличии (отсутствии) судимости;
- 9) письменное согласие кандидата на обработку его персональных данных;
- 10) заполненная и подписанная кандидатом анкета по форме, утвержденной Указом Президента Российской Федерации от 10 октября 2024 года № 870 «О некоторых вопросах представления сведений при поступлении на государственную службу Российской Федерации и муниципальную службу в Российской Федерации и их актуализации», с приложением фотографии размером 4 см x 6 см;
- 11) заключение медицинской организации об отсутствии у кандидата заболевания, препятствующего замещению муниципальной должности, по форме, утвержденной федеральным органом исполнительной власти, осуществляющим функции по выработке и реализации государственной политики и нормативно-правовому регулированию в сфере здравоохранения;

12) письменное уведомление о том, что кандидат не имеет счетов (вкладов), не хранит наличные денежные средства и ценности в иностранных банках, расположенных за пределами территории Российской Федерации, не владеет и (или) не пользуется иностранными финансовыми инструментами;

13) если кандидат менял фамилию, или имя, или отчество, – копии соответствующих документов;

7. Выдвинутое лицо обязано к моменту внесения его кандидатуры Главе Республики Саха (Якутия) закрыть счета (вклады), прекратить хранение наличных денежных средств и ценностей в иностранных банках, расположенных за пределами территории Российской Федерации, и (или) осуществить отчуждение иностранных финансовых инструментов и представить письменные подтверждения этого.

8. В целях предварительного рассмотрения представленных кандидатур на должность главы муниципального образования Главой Республики Саха (Якутия) образуется комиссия, которая организует проверку представленных документов и сведений. Состав и порядок работы комиссии определяются Главой Республики Саха (Якутия).

9. Предложения о кандидатурах на должность главы муниципального образования, внесенные с нарушением срока, установленного частью 3 настоящей статьи, не рассматриваются.

10. Проверка сведений и документов, представленных в соответствии с частью 6 настоящей статьи, осуществляется комиссией в течение десяти дней со дня их поступления.

11. Глава Республики Саха (Якутия) по итогам проверки, указанной в части 10 настоящей статьи, представляет представительному органу муниципального образования не менее двух кандидатов на должность главы муниципального образования.

12. Представление Главы Республики Саха (Якутия) о кандидатах на должность главы муниципального образования вносится в представительный орган муниципального образования не позднее чем за 20 дней до дня истечения срока полномочий главы муниципального образования, а в случае досрочного прекращения полномочий главы муниципального образования – не позднее 50 дней со дня опубликования информации, указанной в части 1 настоящей статьи.

13. Представительному органу муниципального образования одновременно с представлением Главы Республики Саха (Якутия), предусмотренным частью 12 настоящей статьи, вносятся документы кандидатов на должность главы муниципального образования, указанные в части 6 настоящей статьи, а также сведения об официальном представителе Главы Республики Саха (Якутия).

14. В случае неизбрания представительным органом муниципального образования главы муниципального образования из числа представленных кандидатур Глава Республики Саха (Якутия) принимает решение о повторной процедуре предварительного рассмотрения предложений о кандидатурах на должность главы муниципального образования в порядке, установленном настоящей статьей.

Статья 19. Конкурс по отбору кандидатур на должность главы поселения

1. Порядок проведения конкурса по отбору кандидатур на должность главы поселения устанавливается представительным органом соответствующего муниципального образования.

2. Порядок проведения конкурса должен предусматривать опубликование условий конкурса, сведений о дате, времени и месте его проведения не позднее чем за 20 дней до дня проведения конкурса.

3. Общее число членов конкурсной комиссии по отбору кандидатур на должность главы поселения устанавливается представительным органом муниципального образования.

4. При проведении конкурса по отбору кандидатур на должность главы поселения половина членов конкурсной комиссии назначается представительным органом поселения, а другая половина – главой соответствующего муниципального района.

5. Представительному органу муниципального образования для проведения голосования по избранию главы муниципального образования из числа кандидатов, представленных конкурсной комиссией по результатам конкурса, представляется не менее двух зарегистрированных конкурсной комиссией кандидатов.

6. Кандидатом на должность главы поселения может быть гражданин, который на день представления представителю органу поселения кандидатов на должность главы поселения не имеет в соответствии с законодательством об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации ограничений пассивного избирательного права.

Статья 20. Сход граждан, осуществляющий полномочия представительного органа муниципального образования

1. Сход граждан, осуществляющий полномочия представительного органа муниципального образования, правомочен при участии в нем более половины жителей поселения, обладающих избирательным правом.

2. Сход граждан осуществляет полномочия представительного органа муниципального образования, в том числе отнесенные к исключительной компетенции представительного органа муниципального образования.

3. Сход граждан может созываться главой муниципального образования самостоятельно либо по инициативе группы жителей поселения численностью не менее десяти человек.

Проведение схода граждан обеспечивается главой муниципального образования.

4. Порядок организации и проведения схода граждан определяется уставом муниципального образования и должен предусматривать заблаговременное, не менее чем за десять дней до дня проведения схода граждан, оповещение жителей муниципального образования о времени и месте проведения схода граждан, заблаговременное, не менее чем за десять дней до дня проведения схода граждан, ознакомление с проектом муниципального правового акта и материалами по вопросам, выносимым на решение схода граждан, другие меры, обеспечивающие участие жителей муниципального образования в сходе граждан.

5. Участие в сходе граждан выборных должностных лиц местного самоуправления является обязательным.

6. На сходе граждан председательствует глава муниципального образования или иное лицо, избираемое сходом граждан.

7. Решение схода граждан считается принятым, если за него проголосовало более половины участников схода граждан.

8. Решения, принятые на сходе граждан, подлежат обязательному исполнению на территории поселения.

9. Органы местного самоуправления и должностные лица местного самоуправления обеспечивают исполнение решений, принятых на сходе граждан, в соответствии с разграничением полномочий между ними, определенным уставом поселения.

10. Решения, принятые на сходе граждан, подлежат официальному опубликованию.

Статья 21. Местная администрация

1. Местная администрация (исполнительно-распорядительный орган муниципального образования) наделяется уставом муниципального образования полномочиями по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения и полномочиями для осуществления отдельных государственных полномочий, переданных органам местного самоуправления федеральными законами и законами Республики Саха (Якутия).

2. Местной администрацией в соответствии с уставом муниципального образования на принципах единоначалия руководит глава муниципального образования.

3. Структура местной администрации утверждается представительным органом муниципального образования по представлению главы муниципального образования.

4. Уставом муниципального образования может быть предусмотрено право представительного органа муниципального образования принимать участие в формировании местной администрации, в том числе в утверждении или согласовании назначения на должность заместителей главы местной администрации, руководителей отраслевых (функциональных) органов местной администрации, формы и порядок такого участия.

Статья 22. Ограничения, запреты и обязанности, налагаемые на лиц, замещающих муниципальные должности

1. Депутат, глава муниципального образования и иные лица, замещающие муниципальные должности (далее – лица, замещающие муниципальные должности), должны соблюдать ограничения, запреты, исполнять обязанности, которые установлены Федеральным законом от 25 декабря 2008 года № 273-ФЗ «О противодействии коррупции» и другими федеральными законами, законами Республики Саха (Якутия). Полномочия лиц, замещающих муниципальные должности, прекращаются досрочно в случае несоблюдения ограничений, запретов, неисполнения обязанностей, установленных Федеральным законом от 25 декабря 2008 года № 273-ФЗ «О противодействии коррупции», Федеральным законом от 3 декабря 2012 года № 230-ФЗ «О контроле за соответствием расходов лиц, замещающих государственные должности, и иных лиц их доходам», Федеральным законом от 7 мая 2013 года № 79-ФЗ «О запрете отдельным категориям лиц открывать и иметь счета (вклады), хранить наличные денежные средства и ценности в иностранных банках, расположенных за пределами территории Российской Федерации, владеть и (или) пользоваться иностранными финансовыми инструментами», если иное не предусмотрено федеральным законодательством.

2. Проверка достоверности и полноты сведений о доходах, расходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера, представляемых в соответствии с законодательством Российской Федерации о противодействии коррупции лицами, замещающими муниципальные должности, проводится по решению Главы Республики Саха (Якутия) в порядке, установленном законодательством Республики Саха (Якутия).

3. При выявлении в результате проверки, проведенной в соответствии с частью 2 настоящей статьи, фактов несоблюдения ограничений, запретов, неисполнения

обязанностей, которые установлены Федеральным законом от 25 декабря 2008 года № 273-ФЗ «О противодействии коррупции», Федеральным законом от 3 декабря 2012 года № 230-ФЗ «О контроле за соответствием расходов лиц, замещающих государственные должности, и иных лиц их доходам», Федеральным законом от 7 мая 2013 года № 79-ФЗ «О запрете отдельным категориям лиц открывать и иметь счета (вклады), хранить наличные денежные средства и ценности в иностранных банках, расположенных за пределами территории Российской Федерации, владеть и (или) пользоваться иностранными финансовыми инструментами», Глава Республики Саха (Якутия) обращается с заявлением о досрочном прекращении полномочий или применении в отношении указанных лиц иной меры ответственности в орган местного самоуправления, уполномоченный принимать соответствующее решение, или в суд.

4. К лицу, замещающему муниципальную должность, представившему недостоверные или неполные сведения о своих доходах, расходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера, а также сведения о доходах, расходах, об имуществе и обязательствах имущественного характера своих супруги (супруга) и несовершеннолетних детей, если искажение этих сведений является несущественным, могут быть применены следующие меры ответственности:

1) предупреждение;

2) освобождение лица, замещающего муниципальную должность, от должности в соответствующем органе местного самоуправления с лишением права занимать должности в соответствующем органе местного самоуправления до прекращения срока его полномочий;

3) освобождение от осуществления полномочий на постоянной основе с лишением права осуществлять полномочия на постоянной основе до прекращения срока его полномочий;

4) запрет занимать должности в соответствующем органе местного самоуправления до прекращения срока его полномочий;

5) запрет исполнять полномочия на постоянной основе до прекращения срока его полномочий.

5. Решение представительного органа муниципального образования о применении к лицу, замещающему муниципальную должность, мер ответственности, предусмотренных частью 4 настоящей статьи, принимается не позднее чем через 30 дней со дня поступления в представительный орган муниципального образования заявления Главы Республики Саха (Якутия) о применении меры ответственности, а если заявление Главы Республики Саха

(Якутия) поступило в период между сессиями представительного органа муниципального образования – не позднее чем через три месяца со дня поступления такого заявления.

6. Решение о применении меры ответственности считается принятым, если за него проголосовало большинство голосов присутствующих на заседании депутатов представительного органа муниципального образования.

7. Порядок принятия решения о применении меры ответственности к лицу, замещающему муниципальную должность, определяется муниципальным правовым актом.

8. Лицо, замещающее муниципальную должность, освобождается от ответственности за несоблюдение ограничений и запретов, требований о предотвращении или об урегулировании конфликта интересов и неисполнение обязанностей, установленных законодательством Российской Федерации в целях противодействия коррупции, в случае, если несоблюдение таких ограничений, запретов и требований, а также неисполнение таких обязанностей признается следствием не зависящих от него обстоятельств в порядке, предусмотренном частями 3–6 статьи 13 Федерального закона от 25 декабря 2008 года № 273-ФЗ «О противодействии коррупции».

Статья 23. Взаимодействие органов местного самоуправления

и органов государственной власти Республики Саха (Якутия)

1. Взаимодействие органов местного самоуправления и органов государственной власти Республики Саха (Якутия) осуществляется в соответствии с Конституцией Российской Федерации, Федеральным законом от 21 декабря 2021 года № 414-ФЗ «Об общих принципах организации публичной власти в субъектах Российской Федерации», Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», иными федеральными законами, Конституцией (Основным законом) Республики Саха (Якутия), настоящим Законом, иными законами Республики Саха (Якутия), актами Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

2. Взаимодействие органов местного самоуправления и органов государственной власти Республики Саха (Якутия) по отдельным вопросам может регулироваться соглашениями между органами исполнительной власти Республики Саха (Якутия) и органами местного самоуправления, заключаемыми в установленном законом порядке.

Для обеспечения взаимодействия органов местного самоуправления и органов государственной власти Республики Саха (Якутия) по отдельным вопросам указом Главы Республики Саха (Якутия) может назначаться представитель Главы Республики Саха (Якутия) в муниципальном образовании.

3. В целях координации своей деятельности органы местного самоуправления и органы государственной власти Республики Саха (Якутия) вправе создавать временные и постоянно действующие совместные координационные, консультативные, совещательные и другие рабочие органы. Порядок формирования и осуществления деятельности таких органов определяется нормативными правовыми актами Республики Саха (Якутия) и нормативными правовыми актами органов местного самоуправления.

4. Органы государственной власти Республики Саха (Якутия) создают необходимые правовые, организационные, материально-финансовые условия для развития местного самоуправления, содействуют информационно-методическому обеспечению деятельности органов местного самоуправления, организации профессионального развития муниципальных служащих, выборных должностных лиц местного самоуправления, поддержке и развитию местного самоуправления.

5. Обращения органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления подлежат обязательному рассмотрению органами государственной власти Республики Саха (Якутия) в сроки, установленные законом.

6. Органы государственной власти Республики Саха (Якутия) осуществляют контроль за исполнением органами местного самоуправления отдельных государственных полномочий Республики Саха (Якутия) и целевым использованием материальных и финансовых средств, переданных органам местного самоуправления для осуществления указанных полномочий.

7. Споры и разногласия между органами местного самоуправления и органами государственной власти Республики Саха (Якутия) рассматриваются согласительными комиссиями, создаваемыми из представителей сторон на паритетных началах, с помощью других согласительных процедур или в судебном порядке.

8. Уставами муниципальных образований и иными муниципальными правовыми актами могут предусматриваться порядок дистанционного взаимодействия органов, входящих в единую систему публичной власти в Республике Саха (Якутия), порядок дистанционного участия в заседаниях представительного органа муниципального образования.

**ГЛАВА 4. ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ
МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ**

***Статья 24. Полномочия органов местного самоуправления городского округа
по решению вопросов непосредственного обеспечения
жизнедеятельности населения***

К полномочиям органов местного самоуправления городского округа по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения относятся:

- 1) принятие устава городского округа и внесение в него изменений и дополнений, издание муниципальных правовых актов;
- 2) установление официальных символов городского округа;
- 3) составление и рассмотрение проекта бюджета городского округа, утверждение и исполнение местного бюджета, осуществление муниципального финансового контроля, в том числе контроля за исполнением бюджета городского округа, составление и утверждение отчета об исполнении местного бюджета в соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации;
- 4) владение, пользование и распоряжение имуществом, находящимся в муниципальной собственности;
- 5) установление, введение в действие и прекращение действия ранее введенных местных налогов и сборов городского округа в соответствии с законодательством о налогах и сборах;
- 6) участие в осуществлении охраны здоровья граждан на территории городского округа, включая обеспечение доступности медицинской помощи, в соответствии с Федеральным законом от 21 ноября 2011 года № 323-ФЗ «Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации», в том числе в создании условий для оказания медицинской помощи населению (за исключением территорий, включенных в утвержденный Правительством Российской Федерации перечень территорий, население которых обеспечивается медицинской помощью в медицинских организациях, подведомственных федеральному органу исполнительной власти, осуществляющему функции по медико-санитарному обеспечению населения отдельных территорий) в соответствии с территориальной программой государственных гарантий бесплатного оказания гражданам медицинской помощи;
- 7) организационное и материально-техническое обеспечение подготовки и проведения муниципальных выборов, местного референдума;
- 8) развитие внутридворовых территорий;

9) учреждение печатного средства массовой информации и (или) сетевого издания для обнародования муниципальных правовых актов, доведения до сведения жителей городского округа официальной информации;

10) создание муниципальных предприятий и учреждений, осуществление финансового обеспечения деятельности муниципальных казенных учреждений и финансового обеспечения выполнения муниципального задания бюджетными и автономными муниципальными учреждениями;

11) установление тарифов на услуги, предоставляемые муниципальными предприятиями и учреждениями, и работы, выполняемые муниципальными предприятиями и учреждениями, если иное не предусмотрено федеральными законами;

12) осуществление мер по противодействию коррупции в границах городского округа;

13) участие в профилактике терроризма и экстремизма, а также в минимизации и (или) ликвидации последствий проявлений терроризма и экстремизма в границах городского округа;

14) участие в предупреждении и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций в границах городского округа;

15) организация и осуществление мероприятий по мобилизационной подготовке муниципальных предприятий и учреждений, находящихся на территории городского округа;

16) осуществление международных и внешнеэкономических связей в соответствии с Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти»;

17) осуществление муниципального контроля за соблюдением требований, установленных муниципальными правовыми актами, принятыми по вопросам непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения;

18) организация в границах городского округа электро-, тепло-, газо- и водоснабжения населения, водоотведения, снабжения населения топливом в пределах полномочий, установленных законодательством Российской Федерации;

19) обеспечение проживающих в городском округе и нуждающихся в жилых помещениях малоимущих граждан жилыми помещениями, организация строительства и содержания муниципального жилищного фонда, создание условий для жилищного строительства, принятие решения о согласовании переустройства и перепланировки помещений в многоквартирном доме, а также осуществление иных полномочий органов местного самоуправления в соответствии с жилищным законодательством;

20) предоставление помещения для работы на обслуживаемом административном участке городского округа сотруднику, замещающему должность участкового уполномоченного полиции;

21) организация предоставления общедоступного и бесплатного дошкольного, начального общего, основного общего, среднего общего образования по основным общеобразовательным программам в муниципальных образовательных организациях (за исключением полномочий по финансовому обеспечению реализации основных общеобразовательных программ в соответствии с федеральными государственными образовательными стандартами), организация предоставления дополнительного образования детей в муниципальных образовательных организациях (за исключением дополнительного образования детей, финансовое обеспечение которого осуществляется органами государственной власти Республики Саха (Якутия), организация предоставления дополнительного образования взрослых по дополнительным образовательным программам спортивной подготовки в муниципальных образовательных организациях, создание условий для осуществления присмотра и ухода за детьми, содержания детей в муниципальных образовательных организациях;

22) обеспечение условий для развития на территории городского округа физической культуры и спорта, в том числе содействие развитию и обеспечению доступности массового спорта, развитие детско-юношеского спорта (включая школьный спорт), организация и проведение официальных физкультурных мероприятий и спортивных мероприятий городского округа;

23) осуществление в пределах своих полномочий мероприятий по обеспечению организации отдыха детей в каникулярное время, включая мероприятия по обеспечению безопасности их жизни и здоровья;

24) создание условий для обеспечения жителей городского округа услугами связи, общественного питания, торговли и бытового обслуживания;

25) формирование и содержание муниципального архива;

26) организация библиотечного обслуживания населения, комплектование и обеспечение сохранности библиотечных фондов библиотек городского округа;

27) содержание мест захоронения;

28) присвоение адресов объектам адресации, изменение, аннулирование адресов, присвоение наименований элементам улично-дорожной сети (за исключением автомобильных дорог федерального значения, автомобильных дорог регионального или межмуниципального значения), наименований элементам планировочной структуры в

границах городского округа, изменение, аннулирование таких наименований, размещение информации в государственном адресном реестре;

29) утверждение правил благоустройства территории городского округа, организация благоустройства территории городского округа в соответствии с указанными правилами;

30) принятие решений и проведение на территории городского округа мероприятий по выявлению правообладателей ранее учтенных объектов недвижимости, направление сведений о правообладателях данных объектов недвижимости для внесения в Единый государственный реестр недвижимости;

31) обеспечение выполнения работ, необходимых для создания искусственных земельных участков для нужд городского округа в соответствии с федеральным законом;

32) осуществление выявления объектов накопленного вреда окружающей среде и организация ликвидации такого вреда применительно к территориям, расположенным в границах земельных участков, находящихся в собственности городского округа;

33) организация сбора статистических показателей, характеризующих состояние экономики и социальной сферы городского округа, и предоставление указанных данных органам государственной власти в порядке, установленном Правительством Российской Федерации;

34) осуществление учета личных подсобных хозяйств, которые ведут граждане в соответствии с Федеральным законом от 7 июля 2003 года № 112-ФЗ «О личном подсобном хозяйстве», в похозяйственных книгах;

35) организация профессионального образования и дополнительного профессионального образования лиц, замещающих муниципальные должности, муниципальных служащих и работников муниципальных предприятий и учреждений, организация подготовки кадров для муниципальной службы в порядке, предусмотренном законодательством Российской Федерации об образовании и законодательством Российской Федерации о муниципальной службе;

36) разработка и осуществление мер, направленных на укрепление межнационального и межконфессионального согласия, поддержку и развитие языков и культуры народов Российской Федерации, проживающих на территории городского округа, реализацию прав коренных малочисленных народов и других национальных меньшинств, обеспечение социальной и культурной адаптации мигрантов, профилактику межнациональных (межэтнических) конфликтов;

37) создание условий для развития местного традиционного народного художественного творчества, участие в сохранении, возрождении и развитии народных художественных промыслов;

38) обеспечение первичных мер пожарной безопасности в границах городского округа;

39) создание условий для обеспечения жителей городского округа услугами организаций культуры, организации досуга, массового отдыха жителей городского округа, обустройство мест массового отдыха населения;

40) сохранение, использование и популяризация объектов культурного наследия (памятников истории и культуры), находящихся в собственности городского округа, охрана объектов культурного наследия (памятников истории и культуры) местного (муниципального) значения, расположенных на территории городского округа;

41) создание условий для развития сельскохозяйственного производства, расширения рынка сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия;

42) содействие развитию малого и среднего предпринимательства;

43) оказание поддержки социально ориентированным некоммерческим организациям, благотворительной деятельности и добровольчеству (волонтерству);

44) оказание поддержки научной, научно-технической и инновационной деятельности, осуществляемой на территории городского округа, принятие программ, организация и проведение мероприятий городского округа, направленных на популяризацию науки;

45) организация и осуществление мероприятий по работе с детьми и молодежью, участие в реализации молодежной политики, разработка и реализация мер по обеспечению и защите прав и законных интересов молодежи, разработка и реализация муниципальных программ по основным направлениям реализации молодежной политики, организация и осуществление мониторинга реализации молодежной политики в городском округе;

46) осуществление в соответствии с законодательством Российской Федерации о государственном контроле (надзоре) и муниципальном контроле в Российской Федерации следующих видов муниципального контроля:

а) муниципальный контроль за исполнением единой теплоснабжающей организацией обязательств по строительству, реконструкции и (или) модернизации объектов теплоснабжения;

б) муниципальный контроль в сфере благоустройства, предметом которого является соблюдение правил благоустройства территории городского округа, в том числе требований к обеспечению доступности для инвалидов объектов социальной, инженерной

и транспортной инфраструктур и предоставляемых услуг (при осуществлении муниципального контроля в сфере благоустройства может выдаваться предписание об устранении нарушений обязательных требований, выявленных в ходе наблюдения за соблюдением обязательных требований (мониторинга безопасности);

в) муниципальный контроль в области охраны и использования особо охраняемых природных территорий местного значения;

г) муниципальный контроль на автомобильном транспорте, городском наземном электрическом транспорте и в дорожном хозяйстве в границах населенных пунктов, входящих в состав территории соответствующего городского округа;

д) муниципальный жилищный контроль;

е) муниципальный земельный контроль в границах городского округа;

ж) муниципальный лесной контроль.

Статья 25. Полномочия органов местного самоуправления муниципального района по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения

К полномочиям органов местного самоуправления муниципального района по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения относятся:

1) принятие устава муниципального района и внесение в него изменений и дополнений, издание муниципальных правовых актов;

2) установление официальных символов муниципального района;

3) составление и рассмотрение проекта бюджета муниципального района, утверждение и исполнение местного бюджета, осуществление муниципального финансового контроля, в том числе контроля за исполнением бюджета муниципального района, составление и утверждение отчета об исполнении местного бюджета в соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации;

4) владение, пользование и распоряжение имуществом, находящимся в муниципальной собственности;

5) установление, введение в действие и прекращение действия ранее введенных местных налогов и сборов муниципального района в соответствии с законодательством о налогах и сборах;

6) участие в осуществлении охраны здоровья граждан на территории муниципального района, включая обеспечение доступности медицинской помощи, в соответствии с Федеральным законом от 21 ноября 2011 года № 323-ФЗ «Об основах

охраны здоровья граждан в Российской Федерации», в том числе в создании условий для оказания медицинской помощи населению (за исключением территорий, включенных в утвержденный Правительством Российской Федерации перечень территорий, население которых обеспечивается медицинской помощью в медицинских организациях, подведомственных федеральному органу исполнительной власти, осуществляющему функции по медико-санитарному обеспечению населения отдельных территорий) в соответствии с территориальной программой государственных гарантий бесплатного оказания гражданам медицинской помощи;

7) организационное и материально-техническое обеспечение подготовки и проведения муниципальных выборов, местного референдума;

8) учреждение печатного средства массовой информации и (или) сетевого издания для обнародования муниципальных правовых актов, доведения до сведения жителей муниципального района официальной информации;

9) создание муниципальных предприятий и учреждений, осуществление финансового обеспечения деятельности муниципальных казенных учреждений и финансового обеспечения выполнения муниципального задания бюджетными и автономными муниципальными учреждениями;

10) установление тарифов на услуги, предоставляемые муниципальными предприятиями и учреждениями, и работы, выполняемые муниципальными предприятиями и учреждениями, если иное не предусмотрено федеральными законами;

11) осуществление мер по противодействию коррупции в границах муниципального района;

12) участие в профилактике терроризма и экстремизма, а также в минимизации и (или) ликвидации последствий проявлений терроризма и экстремизма в границах муниципального района;

13) участие в предупреждении и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций в границах муниципального района;

14) организация и осуществление мероприятий по мобилизационной подготовке муниципальных предприятий и учреждений, находящихся на территории муниципального района;

15) осуществление международных и внешнеэкономических связей в соответствии с Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти»;

16) осуществление муниципального контроля за соблюдением требований, установленных муниципальными правовыми актами, принятыми по вопросам непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения;

17) организация в границах муниципального района электро- и газоснабжения населения в пределах полномочий, установленных законодательством Российской Федерации;

18) предоставление помещения для работы на обслуживаемом административном участке муниципального района сотруднику, замещающему должность участкового уполномоченного полиции;

19) организация предоставления общедоступного и бесплатного дошкольного, начального общего, основного общего, среднего общего образования по основным общеобразовательным программам в муниципальных образовательных организациях (за исключением полномочий по финансовому обеспечению реализации основных общеобразовательных программ в соответствии с федеральными государственными образовательными стандартами), организация предоставления дополнительного образования детей в муниципальных образовательных организациях (за исключением дополнительного образования детей, финансовое обеспечение которого осуществляется органами государственной власти Республики Саха (Якутия), организация предоставления дополнительного образования взрослых по дополнительным образовательным программам спортивной подготовки в муниципальных образовательных организациях, создание условий для осуществления присмотра и ухода за детьми, содержания детей в муниципальных образовательных организациях;

20) обеспечение условий для развития на территории муниципального района физической культуры и спорта, в том числе содействие развитию и обеспечению доступности массового спорта, развитие детско-юношеского спорта (включая школьный спорт), организация и проведение официальных физкультурных мероприятий и спортивных мероприятий муниципального района;

21) осуществление в пределах своих полномочий мероприятий по обеспечению организации отдыха детей в каникулярное время, включая мероприятия по обеспечению безопасности их жизни и здоровья;

22) создание условий для обеспечения жителей муниципального района услугами связи, общественного питания, торговли и бытового обслуживания;

23) формирование и содержание муниципального архива;

24) организация библиотечного обслуживания населения, комплектование и обеспечение сохранности библиотечных фондов библиотек муниципального района;

25) содержание на территории муниципального района межпоселенческих мест захоронения;

26) присвоение адресов объектам адресации, изменение, аннулирование адресов, присвоение наименований элементам улично-дорожной сети (за исключением автомобильных дорог федерального значения, автомобильных дорог регионального или межмуниципального значения), наименований элементам планировочной структуры в границах межселенной территории муниципального района, изменение, аннулирование таких наименований, размещение информации в государственном адресном реестре;

27) обеспечение выполнения работ, необходимых для создания искусственных земельных участков для нужд муниципального района в соответствии с федеральным законом;

28) осуществление выявления объектов накопленного вреда окружающей среде и организация ликвидации такого вреда применительно к территориям, расположенным в границах земельных участков, находящихся в собственности муниципального района;

29) организация сбора статистических показателей, характеризующих состояние экономики и социальной сферы муниципального района, и предоставление указанных данных органам государственной власти в порядке, установленном Правительством Российской Федерации;

30) организация профессионального образования и дополнительного профессионального образования лиц, замещающих муниципальные должности, муниципальных служащих и работников муниципальных предприятий и учреждений, организация подготовки кадров для муниципальной службы в порядке, предусмотренном законодательством Российской Федерации об образовании и законодательством Российской Федерации о муниципальной службе;

31) разработка и осуществление мер, направленных на укрепление межнационального и межконфессионального согласия, поддержку и развитие языков и культуры народов Российской Федерации, проживающих на территории муниципального района, реализацию прав коренных малочисленных народов и других национальных меньшинств, обеспечение социальной и культурной адаптации мигрантов, профилактику межнациональных (межэтнических) конфликтов;

32) создание условий для развития местного традиционного народного художественного творчества, участие в сохранении, возрождении и развитии народных художественных промыслов;

33) обеспечение первичных мер пожарной безопасности в границах муниципального района за границами городских и сельских населенных пунктов;

34) создание условий для обеспечения жителей муниципального района услугами организаций культуры, организации досуга, массового отдыха жителей муниципального района, обустройство мест массового отдыха населения;

35) сохранение, использование и популяризация объектов культурного наследия (памятников истории и культуры), находящихся в собственности муниципального района, охрана объектов культурного наследия (памятников истории и культуры) местного (муниципального) значения, расположенных на территории муниципального района;

36) создание условий для развития сельскохозяйственного производства, расширения рынка сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия;

37) содействие развитию малого и среднего предпринимательства;

38) оказание поддержки социально ориентированным некоммерческим организациям, благотворительной деятельности и добровольчеству (волонтерству);

39) оказание поддержки научной, научно-технической и инновационной деятельности, осуществляемой на территории муниципального района, принятие программ, организация и проведение мероприятий муниципального района, направленных на популяризацию науки;

40) организация и осуществление мероприятий межпоселенческого характера по работе с детьми и молодежью, участие в реализации молодежной политики, разработка и реализация мер по обеспечению и защите прав и законных интересов молодежи, разработка и реализация муниципальных программ по основным направлениям реализации молодежной политики, организация и осуществление мониторинга реализации молодежной политики в муниципальном районе;

41) осуществление в соответствии с законодательством Российской Федерации о государственном контроле (надзоре) и муниципальном контроле в Российской Федерации следующих видов муниципального контроля:

а) муниципальный контроль в области охраны и использования особо охраняемых природных территорий местного значения;

б) муниципальный контроль на автомобильном транспорте, городском наземном электрическом транспорте и в дорожном хозяйстве в границах населенных пунктов, входящих в состав территории соответствующего муниципального района;

в) муниципальный земельный контроль в границах муниципального района;

г) муниципальный лесной контроль.

Статья 26. Полномочия органов местного самоуправления городского поселения по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения

К полномочиям органов местного самоуправления городского поселения по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения относятся:

- 1) принятие устава городского поселения и внесение в него изменений и дополнений, издание муниципальных правовых актов;
- 2) установление официальных символов городского поселения;
- 3) составление и рассмотрение проекта бюджета городского поселения, утверждение и исполнение местного бюджета, осуществление муниципального финансового контроля, в том числе контроля за исполнением бюджета городского поселения, составление и утверждение отчета об исполнении местного бюджета в соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации;
- 4) владение, пользование и распоряжение имуществом, находящимся в муниципальной собственности;
- 5) установление, введение в действие и прекращение действия ранее введенных местных налогов и сборов городского поселения в соответствии с законодательством о налогах и сборах;
- 6) организационное и материально-техническое обеспечение подготовки и проведения муниципальных выборов, местного референдума;
- 7) развитие внутридворовых территорий;
- 8) учреждение печатного средства массовой информации и (или) сетевого издания для обнародования муниципальных правовых актов, доведения до сведения жителей городского поселения официальной информации;
- 9) создание муниципальных предприятий и учреждений, осуществление финансового обеспечения деятельности муниципальных казенных учреждений и финансового обеспечения выполнения муниципального задания бюджетными и автономными муниципальными учреждениями;
- 10) установление тарифов на услуги, предоставляемые муниципальными предприятиями и учреждениями, и работы, выполняемые муниципальными предприятиями и учреждениями, если иное не предусмотрено федеральными законами;
- 11) осуществление мер по противодействию коррупции в границах городского поселения;

12) участие в профилактике терроризма и экстремизма, а также в минимизации и (или) ликвидации последствий проявлений терроризма и экстремизма в границах городского поселения;

13) участие в предупреждении и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций в границах городского поселения;

14) организация и осуществление мероприятий по мобилизационной подготовке муниципальных предприятий и учреждений, находящихся на территории городского поселения;

15) осуществление международных и внешнеэкономических связей в соответствии с Федеральным законом от 20 марта 2005 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти»;

16) осуществление муниципального контроля за соблюдением требований, установленных муниципальными правовыми актами, принятыми по вопросам непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения;

17) организация в границах городского поселения электро-, тепло-, газо- и водоснабжения населения, водоотведения, снабжения населения топливом в пределах полномочий, установленных законодательством Российской Федерации;

18) обеспечение проживающих в городском поселении и нуждающихся в жилых помещениях малоимущих граждан жилыми помещениями, организация строительства и содержания муниципального жилищного фонда, создание условий для жилищного строительства, принятие решения о согласовании переустройства и перепланировки помещений в многоквартирном доме, а также осуществление иных полномочий органов местного самоуправления в соответствии с жилищным законодательством;

19) предоставление помещения для работы на обслуживаемом административном участке городского поселения сотруднику, замещающему должность участкового уполномоченного полиции;

20) обеспечение условий для развития на территории городского поселения физической культуры и спорта, в том числе содействие развитию и обеспечению доступности массового спорта, развитие детско-юношеского спорта (включая школьный спорт), организация и проведение официальных физкультурных мероприятий и спортивных мероприятий городского поселения;

21) создание условий для обеспечения жителей городского поселения услугами связи, общественного питания, торговли и бытового обслуживания;

22) организация библиотечного обслуживания населения, комплектование и обеспечение сохранности библиотечных фондов библиотек городского поселения;

23) содержание мест захоронения;

24) присвоение адресов объектам адресации, изменение, аннулирование адресов, присвоение наименований элементам улично-дорожной сети (за исключением автомобильных дорог федерального значения, автомобильных дорог регионального или межмуниципального значения), наименований элементам планировочной структуры в границах городского поселения, изменение, аннулирование таких наименований, размещение информации в государственном адресном реестре;

25) утверждение правил благоустройства территории городского поселения, организация благоустройства территории городского поселения в соответствии с указанными правилами;

26) принятие решений и проведение на территории городского поселения мероприятий по выявлению правообладателей ранее учтенных объектов недвижимости, направление сведений о правообладателях данных объектов недвижимости для внесения в Единый государственный реестр недвижимости;

27) обеспечение выполнения работ, необходимых для создания искусственных земельных участков для нужд городского поселения в соответствии с федеральным законом;

28) осуществление выявления объектов накопленного вреда окружающей среде и организация ликвидации такого вреда применительно к территориям, расположенным в границах земельных участков, находящихся в собственности городского поселения;

29) организация сбора статистических показателей, характеризующих состояние экономики и социальной сферы городского поселения, и предоставление указанных данных органам государственной власти в порядке, установленном Правительством Российской Федерации;

30) осуществление учета личных подсобных хозяйств, которые ведут граждане в соответствии с Федеральным законом от 7 июля 2003 года № 112-ФЗ «О личном подсобном хозяйстве», в похозяйственных книгах;

31) организация профессионального образования и дополнительного профессионального образования лиц, замещающих муниципальные должности, муниципальных служащих и работников муниципальных предприятий и учреждений, организация подготовки кадров для муниципальной службы в порядке, предусмотренном законодательством Российской Федерации об образовании и законодательством Российской Федерации о муниципальной службе;

32) разработка и осуществление мер, направленных на укрепление межнационального и межконфессионального согласия, поддержку и развитие языков и

культуры народов Российской Федерации, проживающих на территории городского поселения, реализацию прав коренных малочисленных народов и других национальных меньшинств, обеспечение социальной и культурной адаптации мигрантов, профилактику межнациональных (межэтнических) конфликтов;

33) создание условий для развития местного традиционного народного художественного творчества, участие в сохранении, возрождении и развитии народных художественных промыслов;

34) обеспечение первичных мер пожарной безопасности в границах городского поселения;

35) создание условий для обеспечения жителей городского поселения услугами организаций культуры, организации досуга, массового отдыха жителей городского поселения, обустройство мест массового отдыха населения;

36) сохранение, использование и популяризация объектов культурного наследия (памятников истории и культуры), находящихся в собственности городского поселения, охрана объектов культурного наследия (памятников истории и культуры) местного (муниципального) значения, расположенных на территории городского поселения;

37) создание условий для развития сельскохозяйственного производства, расширения рынка сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия;

38) содействие развитию малого и среднего предпринимательства;

39) оказание поддержки социально ориентированным некоммерческим организациям, благотворительной деятельности и добровольчеству (волонтерству);

40) организация и осуществление мероприятий по работе с детьми и молодежью, участие в реализации молодежной политики, разработка и реализация мер по обеспечению и защите прав и законных интересов молодежи, разработка и реализация муниципальных программ по основным направлениям реализации молодежной политики, организация и осуществление мониторинга реализации молодежной политики в городском поселении;

41) осуществление в соответствии с законодательством Российской Федерации о государственном контроле (надзоре) и муниципальном контроле в Российской Федерации следующих видов муниципального контроля:

а) муниципальный контроль за исполнением единой теплоснабжающей организацией обязательств по строительству, реконструкции и (или) модернизации объектов теплоснабжения;

б) муниципальный контроль в сфере благоустройства, предметом которого является соблюдение правил благоустройства территории городского поселения, в том числе требований к обеспечению доступности для инвалидов объектов социальной, инженерной

и транспортной инфраструктур и предоставляемых услуг (при осуществлении муниципального контроля в сфере благоустройства может выдаваться предписание об устранении нарушений обязательных требований, выявленных в ходе наблюдения за соблюдением обязательных требований (мониторинга безопасности);

в) муниципальный контроль в области охраны и использования особо охраняемых природных территорий местного значения;

г) муниципальный контроль на автомобильном транспорте, городском наземном электрическом транспорте и в дорожном хозяйстве в границах населенных пунктов, входящих в состав территории соответствующего городского поселения;

д) муниципальный жилищный контроль;

е) муниципальный земельный контроль в границах городского поселения;

ж) муниципальный лесной контроль.

Статья 27. Полномочия органов местного самоуправления сельского поселения по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения

1. К полномочиям органов местного самоуправления сельского поселения по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения относятся:

1) принятие устава сельского поселения и внесение в него изменений и дополнений, издание муниципальных правовых актов;

2) установление официальных символов сельского поселения;

3) составление и рассмотрение проекта бюджета сельского поселения, утверждение и исполнение местного бюджета, осуществление муниципального финансового контроля, в том числе контроля за исполнением бюджета сельского поселения, составление и утверждение отчета об исполнении местного бюджета в соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации;

4) владение, пользование и распоряжение имуществом, находящимся в муниципальной собственности;

5) установление, введение в действие и прекращение действия ранее введенных местных налогов и сборов сельского поселения в соответствии с законодательством о налогах и сборах;

6) организационное и материально-техническое обеспечение подготовки и проведения муниципальных выборов, местного референдума;

7) развитие внутридворовых территорий;

8) учреждение печатного средства массовой информации и (или) сетевого издания для обнародования муниципальных правовых актов, доведения до сведения жителей сельского поселения официальной информации;

9) создание муниципальных предприятий и учреждений, осуществление финансового обеспечения деятельности муниципальных казенных учреждений и финансового обеспечения выполнения муниципального задания бюджетными и автономными муниципальными учреждениями;

10) установление тарифов на услуги, предоставляемые муниципальными предприятиями и учреждениями, и работы, выполняемые муниципальными предприятиями и учреждениями, если иное не предусмотрено федеральными законами;

11) участие в профилактике терроризма и экстремизма, а также в минимизации и (или) ликвидации последствий проявлений терроризма и экстремизма в границах сельского поселения;

12) участие в предупреждении и ликвидации последствий чрезвычайных ситуаций в границах сельского поселения;

13) организация и осуществление мероприятий по мобилизационной подготовке муниципальных предприятий и учреждений, находящихся на территории сельского поселения;

14) осуществление международных и внешнеэкономических связей в соответствии с Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти»;

15) осуществление муниципального контроля за соблюдением требований, установленных муниципальными правовыми актами, принятыми по вопросам непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения;

16) организация в границах сельского поселения электро-, тепло-, газо- и водоснабжения населения, водоотведения, снабжения населения топливом в пределах полномочий, установленных законодательством Российской Федерации;

17) обеспечение проживающих в сельском поселении и нуждающихся в жилых помещениях малоимущих граждан жилыми помещениями, организация строительства и содержания муниципального жилищного фонда, создание условий для жилищного строительства, принятие решения о согласовании переустройства и перепланировки помещений в многоквартирном доме, а также осуществление иных полномочий органов местного самоуправления в соответствии с жилищным законодательством;

18) предоставление помещения для работы на обслуживаемом административном участке сельского поселения сотруднику, замещающему должность участкового уполномоченного полиции;

19) обеспечение условий для развития на территории сельского поселения физической культуры и спорта, в том числе содействие развитию и обеспечению доступности массового спорта, развитие детско-юношеского спорта (включая школьный спорт), организация и проведение официальных физкультурных мероприятий и спортивных мероприятий сельского поселения;

20) создание условий для обеспечения жителей сельского поселения услугами связи, общественного питания, торговли и бытового обслуживания;

21) содержание мест захоронения;

22) присвоение адресов объектам адресации, изменение, аннулирование адресов, присвоение наименований элементам улично-дорожной сети (за исключением автомобильных дорог федерального значения, автомобильных дорог регионального или межмуниципального значения), наименований элементам планировочной структуры в границах сельского поселения, изменение, аннулирование таких наименований, размещение информации в государственном адресном реестре;

23) утверждение правил благоустройства территории сельского поселения, организация благоустройства территории сельского поселения в соответствии с указанными правилами;

24) принятие решений и проведение на территории сельского поселения мероприятий по выявлению правообладателей ранее учтенных объектов недвижимости, направление сведений о правообладателях данных объектов недвижимости для внесения в Единый государственный реестр недвижимости;

25) организация сбора статистических показателей, характеризующих состояние экономики и социальной сферы сельского поселения, и предоставление указанных данных органам государственной власти в порядке, установленном Правительством Российской Федерации;

26) осуществление учета личных подсобных хозяйств, которые ведут граждане в соответствии с Федеральным законом от 7 июля 2003 года № 112-ФЗ «О личном подсобном хозяйстве», в похозяйственных книгах;

27) разработка и осуществление мер, направленных на укрепление межнационального и межконфессионального согласия, поддержку и развитие языков и культуры народов Российской Федерации, проживающих на территории сельского поселения, реализацию прав коренных малочисленных народов и других национальных

меньшинств, обеспечение социальной и культурной адаптации мигрантов, профилактику межнациональных (межэтнических) конфликтов;

28) создание условий для развития местного традиционного народного художественного творчества, участие в сохранении, возрождении и развитии народных художественных промыслов;

29) обеспечение первичных мер пожарной безопасности в границах сельского поселения;

30) создание условий для обеспечения жителей сельского поселения услугами организаций культуры, организации досуга, массового отдыха жителей сельского поселения, обустройство мест массового отдыха населения;

31) создание условий для развития сельскохозяйственного производства, расширения рынка сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия;

32) содействие развитию малого и среднего предпринимательства;

33) оказание поддержки социально ориентированным некоммерческим организациям, благотворительной деятельности и добровольчеству (волонтерству);

34) организация и осуществление мероприятий по работе с детьми и молодежью, участие в реализации молодежной политики, разработка и реализация мер по обеспечению и защите прав и законных интересов молодежи, разработка и реализация муниципальных программ по основным направлениям реализации молодежной политики, организация и осуществление мониторинга реализации молодежной политики в сельском поселении;

35) осуществление в соответствии с законодательством Российской Федерации о государственном контроле (надзоре) и муниципальном контроле в Российской Федерации следующих видов муниципального контроля:

а) муниципальный контроль за исполнением единой теплоснабжающей организацией обязательств по строительству, реконструкции и (или) модернизации объектов теплоснабжения;

б) муниципальный контроль в сфере благоустройства, предметом которого является соблюдение правил благоустройства территории сельского поселения, в том числе требований к обеспечению доступности для инвалидов объектов социальной, инженерной и транспортной инфраструктур и предоставляемых услуг (при осуществлении муниципального контроля в сфере благоустройства может выдаваться предписание об устранении нарушений обязательных требований, выявленных в ходе наблюдения за соблюдением обязательных требований (мониторинга безопасности));

в) муниципальный контроль на автомобильном транспорте, городском наземном электрическом транспорте и в дорожном хозяйстве в границах населенных пунктов, входящих в состав территории соответствующего сельского поселения;

г) муниципальный жилищный контроль.

2. Иные полномочия органов местного самоуправления по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения, предусмотренные пунктами 22, 27, 28, 31, 36, подпунктами «в», «е» и «ж» пункта 41 статьи 26 настоящего Закона для городских поселений, не отнесенные к полномочиям сельских поселений в соответствии с настоящей статьей, на территориях сельских поселений решаются органами местного самоуправления соответствующих муниципальных районов. В этих случаях данные полномочия являются полномочиями органов местного самоуправления муниципальных районов по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения.

3. В целях учета особенностей этнического состава населения, обеспечения традиционной хозяйственной деятельности и защиты исконной среды обитания коренных малочисленных народов Севера органы местного самоуправления сельских поселений, расположенных в местах традиционного проживания и традиционной хозяйственной деятельности коренных малочисленных народов Севера, осуществляют в границах сельского поселения полномочия, предусмотренные пунктами 28, 35, подпунктами «а», «в» и «г» пункта 41 статьи 25 настоящего Закона.

Статья 28. Перераспределение полномочий органов местного самоуправления муниципальных образований по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения

1. Полномочия городского округа, предусмотренные пунктами 18–46 статьи 24, полномочия муниципального района, предусмотренные пунктами 17–41 статьи 25, полномочия городских поселений, предусмотренные пунктами 17–41 статьи 26, полномочия сельских поселений, предусмотренные пунктами 16–35 статьи 27, могут быть перераспределены законом Республики Саха (Якутия) для осуществления органами государственной власти Республики Саха (Якутия).

2. Полномочия, предусмотренные частью 3 статьи 32 Федерального закона от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», могут быть перераспределены законом Республики Саха (Якутия) для осуществления органами местного самоуправления.

3. Законы Республики Саха (Якутия), предусматривающие перераспределение полномочий, вступают в силу с начала очередного финансового года, при этом указанные законы Республики Саха (Якутия) должны быть приняты не позднее чем за два месяца до его начала. Указанные законы Республики Саха (Якутия) могут быть приняты в отношении всех муниципальных образований либо отдельных муниципальных образований, расположенных на территории Республики Саха (Якутия), и устанавливать объем перераспределяемых указанным законом Республики Саха (Якутия) полномочий (в том числе перечень отдельных составляющих полномочия в случае, если полномочие перераспределяется не в полном объеме).

4. Закон Республики Саха (Якутия) о перераспределении полномочий, предусмотренных частью 3 статьи 32 Федерального закона от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», для осуществления органами местного самоуправления должен содержать положения о передаче органам местного самоуправления необходимых для осуществления указанных полномочий материальных ресурсов и финансовых средств.

5. Органы местного самоуправления отдельных поселений, входящих в состав муниципального района, вправе заключать соглашения с органами местного самоуправления муниципального района о передаче им для осуществления части своих полномочий по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения за счет межбюджетных трансфертов, предоставляемых из бюджетов этих поселений в бюджет муниципального района в соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации.

Органы местного самоуправления муниципального района вправе заключать соглашения с органами местного самоуправления отдельных поселений, входящих в состав муниципального района, о передаче им для осуществления части своих полномочий по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности за счет межбюджетных трансфертов, предоставляемых из бюджета муниципального района в бюджеты соответствующих поселений в соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации.

Указанные соглашения должны заключаться на определенный срок, содержать положения, устанавливающие основания и порядок прекращения их действия, в том числе досрочного, порядок определения ежегодного объема межбюджетных трансфертов, необходимых для осуществления передаваемых полномочий, а также предусматривать финансовые санкции за неисполнение соглашений. Порядок заключения соглашений

определяется уставом муниципального образования и (или) нормативными правовыми актами представительного органа муниципального образования.

6. Для осуществления перераспределенных в соответствии с указанными соглашениями полномочий органы местного самоуправления имеют право дополнительно использовать собственные материальные ресурсы и финансовые средства в случаях и порядке, предусмотренных решением представительного органа муниципального образования.

7. Соглашения о взаимодействии в сфере решения вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения и соглашения о перераспределении отдельных полномочий заключаются главами муниципальных образований по согласованию с представительными органами соответствующих муниципальных образований.

***Статья 29. Система муниципальных правовых актов,
порядок их подготовки***

1. В систему муниципальных правовых актов входят:

- 1) правовые акты, принятые на местном референдуме, сходе граждан;
- 2) правовые акты представительного органа муниципального образования;
- 3) правовые акты главы муниципального образования;
- 4) правовые акты местной администрации;
- 5) правовые акты иных органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления, предусмотренные уставом муниципального образования.

2. Устав муниципального образования и оформленные в виде правовых актов решения, принятые на местном референдуме, сходе граждан, являются актами высшей юридической силы в системе муниципальных правовых актов, имеют прямое действие и применяются на всей территории муниципального образования.

3. Иные муниципальные правовые акты не должны противоречить уставу муниципального образования и правовым актам, принятым на местном референдуме, сходе граждан.

4. Порядок внесения проектов муниципальных правовых актов, перечень и форма прилагаемых к ним документов устанавливаются правовым актом органа местного самоуправления или должностного лица местного самоуправления, на рассмотрение которых вносятся указанные проекты.

5. Проекты муниципальных правовых актов городских округов и муниципальных районов, указанных в части 8 настоящей статьи, устанавливающие новые или изменяющие ранее предусмотренные муниципальными правовыми актами обязательные требования для

субъектов предпринимательской и иной экономической деятельности, обязанности для субъектов инвестиционной деятельности, подлежат оценке регулирующего воздействия, проводимой органами местного самоуправления городских округов и муниципальных районов, указанных в части 8 настоящей статьи, в порядке, установленном муниципальными правовыми актами в соответствии с настоящим Законом, за исключением:

1) проектов нормативных правовых актов представительных органов муниципальных образований, устанавливающих, изменяющих, приостанавливающих, отменяющих местные налоги и сборы;

2) проектов нормативных правовых актов представительных органов муниципальных образований, регулирующих бюджетные правоотношения;

3) проектов нормативных правовых актов, разработанных в целях ликвидации чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера на период действия режимов чрезвычайных ситуаций.

6. Оценка регулирующего воздействия проектов муниципальных нормативных правовых актов проводится в целях выявления положений, вводящих избыточные обязанности, запреты и ограничения для субъектов предпринимательской и иной экономической деятельности или способствующих их введению, а также положений, способствующих возникновению необоснованных расходов субъектов предпринимательской и иной экономической деятельности и местных бюджетов.

7. Методическое обеспечение деятельности по проведению оценки регулирующего воздействия проектов муниципальных нормативных правовых актов, в том числе разработка методических рекомендаций по внедрению процедуры и порядка проведения оценки регулирующего воздействия проектов муниципальных нормативных правовых актов в муниципальных образованиях, осуществляется уполномоченным органом государственной власти Республики Саха (Якутия).

8. В перечень городских округов и муниципальных районов, в которых проведение оценки регулирующего воздействия проектов муниципальных нормативных правовых актов, устанавливающих новые или изменяющих ранее предусмотренные муниципальными нормативными правовыми актами обязанности для субъектов предпринимательской и иной экономической деятельности, является обязательным, включаются следующие муниципальные образования:

1) городской округ «город Якутск»;

2) муниципальное образование Городской округ «Жатай» Республики Саха (Якутия);

- 3) муниципальный район «Алданский район» Республики Саха (Якутия);
- 4) муниципальный район «Амгинский улус (район)» Республики Саха (Якутия);
- 5) муниципальный район «Верхневиллюйский улус (район)» Республики Саха (Якутия);
- 6) муниципальный район «Верхоянский район» Республики Саха (Якутия);
- 7) муниципальный район «Виллюйский улус (район)» Республики Саха (Якутия);
- 8) муниципальный район «Горный улус» Республики Саха (Якутия);
- 9) муниципальный район «Кобяйский улус (район)» Республики Саха (Якутия);
- 10) муниципальный район «Ленский район» Республики Саха (Якутия);
- 11) муниципальный район «Мегино-Кангаласский улус» Республики Саха (Якутия);
- 12) муниципальный район «Мирнинский район» Республики Саха (Якутия);
- 13) муниципальный район «Намский улус» Республики Саха (Якутия);
- 14) муниципальный район «Нерюнгринский район» Республики Саха (Якутия);
- 15) муниципальный район «Нюрбинский район» Республики Саха (Якутия);
- 16) муниципальный район «Оймяконский улус» Республики Саха (Якутия);
- 17) муниципальный район «Олекминский район» Республики Саха (Якутия);
- 18) муниципальный район «Сунтарский улус (район)» Республики Саха (Якутия);
- 19) муниципальный район «Таттинский улус» Республики Саха (Якутия);
- 20) муниципальный район «Томпонский район» Республики Саха (Якутия);
- 21) муниципальный район «Усть-Алданский улус (район)» Республики Саха (Якутия);
- 22) муниципальный район «Усть-Янский улус (район)» Республики Саха (Якутия);
- 23) муниципальный район «Хангаласский улус» Республики Саха (Якутия);
- 24) муниципальный район «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия).

9. Критериями включения муниципального района или городского округа в перечень, указанный в части 8 настоящей статьи, являются:

1) наделение органа местного самоуправления муниципального района или городского округа отдельными государственными полномочиями в соответствии с Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти»;

2) наличие на территории муниципального района или городского округа не менее 300 субъектов предпринимательской и инвестиционной деятельности.

10. Проекты муниципальных правовых актов иных муниципальных образований, устанавливающие новые или изменяющие ранее предусмотренные муниципальными правовыми актами обязательные требования для субъектов предпринимательской и иной

экономической деятельности, обязанности для субъектов инвестиционной деятельности, могут подлежать оценке регулирующего воздействия, проводимой органами местного самоуправления соответствующих муниципальных образований в порядке, установленном муниципальными правовыми актами в соответствии с настоящим Законом, за исключением:

1) проектов нормативных правовых актов представительных органов муниципальных образований, устанавливающих, изменяющих, приостанавливающих, отменяющих местные налоги и сборы;

2) проектов нормативных правовых актов представительных органов муниципальных образований, регулирующих бюджетные правоотношения;

3) проектов нормативных правовых актов, разработанных в целях ликвидации чрезвычайных ситуаций природного и техногенного характера на период действия режимов чрезвычайных ситуаций.

Глава 5. Ответственность органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления

Статья 30. Ответственность органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления

Органы местного самоуправления и должностные лица местного самоуправления несут ответственность перед населением муниципального образования, государством, физическими и юридическими лицами в соответствии с федеральными законами.

Статья 31. Ответственность органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления перед населением

Основания наступления ответственности органов местного самоуправления, должностных лиц местного самоуправления перед населением и порядок решения соответствующих вопросов определяются уставами муниципальных образований в соответствии с Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти».

**Статья 32. Ответственность органов местного самоуправления
и должностных лиц местного самоуправления
перед государством**

1. Ответственность органов местного самоуправления и должностных лиц местного самоуправления перед государством наступает на основании решения соответствующего суда в случае нарушения ими Конституции Российской Федерации, федеральных законов, Конституции (Основного закона) Республики Саха (Якутия), законов Республики Саха (Якутия), устава муниципального образования, ненадлежащего осуществления переданных им отдельных государственных полномочий Республики Саха (Якутия).

2. В случае, если соответствующим судом установлено, что представительным органом муниципального образования принят нормативный правовой акт, противоречащий Конституции Российской Федерации, федеральным конституционным законам, федеральным законам, Конституции (Основному закону) Республики Саха (Якутия), законам Республики Саха (Якутия), уставу муниципального образования, а представительный орган муниципального образования в течение трех месяцев со дня вступления в силу решения суда либо в течение иного предусмотренного решением суда срока не принял в пределах своих полномочий мер по исполнению решения суда, в том числе не отменил соответствующий нормативный правовой акт, Глава Республики Саха (Якутия) в течение трех месяцев со дня вступления в силу решения суда, установившего факт неисполнения данного решения, вносит в Государственное Собрание (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия) проект закона Республики Саха (Якутия) о роспуске представительного органа муниципального образования.

3. Полномочия представительного органа муниципального образования прекращаются со дня вступления в силу закона Республики Саха (Якутия) о его роспуске.

4. В случае, если соответствующим судом установлено, что избранный в правомочном составе представительный орган муниципального образования в течение трех месяцев подряд не проводил правомочного заседания, Глава Республики Саха (Якутия) в течение трех месяцев со дня вступления в силу решения суда, установившего данный факт, вносит в Государственное Собрание (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия) проект закона Республики Саха (Якутия) о роспуске представительного органа муниципального образования.

5. Депутаты представительного органа муниципального образования, распущенного на основании части 4 настоящей статьи, вправе в течение десяти дней со дня вступления в силу закона Республики Саха (Якутия) о роспуске представительного органа муниципального образования обратиться в суд с заявлением для установления факта

отсутствия их вины за непроведение представительным органом муниципального образования правомочного заседания в течение трех месяцев подряд.

6. В случае, если соответствующим судом установлено, что вновь избранный в правомочном составе представительный орган муниципального образования в течение трех месяцев подряд не проводил правомочного заседания, Глава Республики Саха (Якутия) в течение трех месяцев со дня вступления в силу решения суда, установившего данный факт, вносит в Государственное Собрание (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия) проект закона Республики Саха (Якутия) о роспуске представительного органа муниципального образования.

7. Закон Республики Саха (Якутия) о роспуске представительного органа муниципального образования может быть обжалован в судебном порядке в течение десяти дней со дня вступления его в силу.

8. Глава Республики Саха (Якутия) издает указ об отрешении от должности главы муниципального образования в случае:

1) издания главой муниципального образования нормативного правового акта, противоречащего Конституции Российской Федерации, федеральным конституционным законам, федеральным законам, Конституции (Основному закону) Республики Саха (Якутия), законам Республики Саха (Якутия), уставу муниципального образования, если такие противоречия установлены соответствующим судом, а глава муниципального образования в течение двух месяцев со дня вступления в силу решения суда либо в течение иного предусмотренного решением суда срока не принял в пределах своих полномочий мер по исполнению решения суда;

2) совершения главой муниципального образования действий, в том числе издания им правового акта, не носящего нормативного характера, влекущих нарушение прав и свобод человека и гражданина, угрозу единству и территориальной целостности Российской Федерации, национальной безопасности Российской Федерации и ее обороноспособности, единству правового и экономического пространства Российской Федерации, нецелевое использование межбюджетных трансфертов, имеющих целевое назначение, бюджетных кредитов, нарушение условий предоставления межбюджетных трансфертов, бюджетных кредитов, полученных из других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации, если это установлено соответствующим судом, а глава муниципального образования не принял в пределах своих полномочий мер по исполнению решения суда.

9. Срок, в течение которого Глава Республики Саха (Якутия) издает указ об отрешении от должности главы муниципального образования, не может быть

менее одного месяца со дня вступления в силу последнего решения суда, необходимого для издания указанного акта, и не может превышать шесть месяцев со дня вступления в силу этого решения суда.

10. Глава Республики Саха (Якутия) вправе отрешить от должности главу муниципального образования:

1) в случае, если в течение одного месяца со дня вынесения Главой Республики Саха (Якутия) предупреждения, объявления выговора главе муниципального образования за ненадлежащее исполнение или неисполнение обязанностей по обеспечению осуществления органами местного самоуправления отдельных государственных полномочий, переданных органам местного самоуправления федеральными законами и (или) законами Республики Саха (Якутия), главой муниципального образования не были приняты в пределах своих полномочий меры по устранению причин, послуживших основанием для вынесения предупреждения, объявления выговора;

2) за ненадлежащее исполнение или неисполнение обязанностей по обеспечению осуществления органами местного самоуправления полномочий по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения, а также систематическое недостижение показателей эффективности деятельности органов местного самоуправления с учетом мнения представительного органа муниципального образования не ранее чем через один год со дня вступления в должность главы муниципального образования;

3) по одному из оснований, предусмотренных частью 2 статьи 33 настоящего Закона, с учетом мнения совета муниципальных образований Республики Саха (Якутия) не ранее чем через два года со дня вступления в должность главы муниципального образования в случае, если Главой Республики Саха (Якутия) два и более раза вносились в представительный орган муниципального образования и были отклонены представительным органом муниципального образования инициативы об удалении главы муниципального образования в отставку.

11. Глава муниципального образования, в отношении которого Главой Республики Саха (Якутия) был издан указ об отрешении от должности, вправе обжаловать данный правовой акт в судебном порядке в течение десяти дней со дня его официального опубликования.

Статья 33. Удаление главы муниципального образования в отставку

1. Представительный орган муниципального образования вправе удалить главу муниципального образования в отставку по инициативе депутатов представительного органа муниципального образования или по инициативе Главы Республики Саха (Якутия).

2. Основаниями для удаления главы муниципального образования в отставку являются:

1) решения, действия (бездействие) главы муниципального образования, повлекшие (повлекшее) за собой наступление последствий, предусмотренных пунктами 2 и 3 части 1 статьи 38 Федерального закона от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти»;

2) неисполнение в течение трех и более месяцев обязанностей по решению вопросов непосредственного обеспечения жизнедеятельности населения, осуществлению полномочий, предусмотренных Федеральным законом от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», другими федеральными законами, уставом муниципального образования, и (или) обязанностей по обеспечению осуществления органами местного самоуправления отдельных государственных полномочий, переданных органам местного самоуправления федеральными законами и законами Республики Саха (Якутия);

3) неудовлетворительная оценка деятельности главы муниципального образования представительным органом муниципального образования по результатам его ежегодного отчета перед представительным органом муниципального образования, данная два раза подряд;

4) несоблюдение ограничений, запретов, неисполнение обязанностей, которые установлены для лиц, замещающих муниципальные должности, в соответствии с частью 5 статьи 28 Федерального закона от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти»;

5) допущение главой муниципального образования, местной администрацией, иными органами и должностными лицами местного самоуправления муниципального образования и подведомственными организациями массового нарушения государственных гарантий равенства прав и свобод человека и гражданина в зависимости от расы, национальности, языка, отношения к религии и других обстоятельств, ограничения прав и дискриминации по признакам расовой, национальной, языковой или религиозной принадлежности, если это повлекло нарушение межнационального и межконфессионального согласия и способствовало возникновению межнациональных (межэтнических) и межконфессиональных конфликтов;

6) систематическое недостижение показателей эффективности деятельности органов местного самоуправления.

3. Инициатива депутатов представительного органа муниципального образования об удалении главы муниципального образования в отставку, выдвинутая не менее чем

одной третью от установленной численности депутатов представительного органа муниципального образования, оформляется в виде обращения, которое вносится в представительный орган муниципального образования. Указанное обращение вносится вместе с проектом решения представительного органа муниципального образования об удалении главы муниципального образования в отставку. О выдвижении данной инициативы глава муниципального образования и Глава Республики Саха (Якутия) уведомляются не позднее дня, следующего за днем внесения указанного обращения в представительный орган муниципального образования.

4. Рассмотрение инициативы депутатов представительного органа муниципального образования об удалении главы муниципального образования в отставку осуществляется с учетом мнения Главы Республики Саха (Якутия).

5. В случае, если при рассмотрении инициативы депутатов представительного органа муниципального образования об удалении главы муниципального образования в отставку предполагается рассмотрение вопросов, касающихся обеспечения осуществления органами местного самоуправления отдельных государственных полномочий, переданных органам местного самоуправления федеральными законами и законами Республики Саха (Якутия), и (или) решений, действий (бездействия) главы муниципального образования, повлекших (повлекшего) наступление последствий, предусмотренных пунктами 2 и 3 части 1 статьи 38 Федерального закона от 20 марта 2025 года № 33-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в единой системе публичной власти», решение об удалении главы муниципального образования в отставку может быть принято только при согласии Главы Республики Саха (Якутия).

6. Инициатива Главы Республики Саха (Якутия) об удалении главы муниципального образования в отставку оформляется в виде обращения, которое вносится в представительный орган муниципального образования вместе с проектом соответствующего решения представительного органа муниципального образования. О выдвижении данной инициативы глава муниципального образования уведомляется не позднее дня, следующего за днем внесения указанного обращения в представительный орган муниципального образования.

7. Инициатива об удалении главы муниципального образования в отставку по основанию, предусмотренному пунктом 6 части 2 настоящей статьи, вносится в представительный орган муниципального образования Главой Республики Саха (Якутия). При этом такая инициатива может быть внесена в представительный орган муниципального образования Главой Республики Саха (Якутия) не ранее чем через один год со дня вступления в должность главы муниципального образования.

8. Рассмотрение инициативы депутатов представительного органа муниципального образования или Главы Республики Саха (Якутия) об удалении главы муниципального образования в отставку осуществляется представительным органом муниципального образования в течение одного месяца со дня внесения соответствующего обращения.

9. Решение представительного органа муниципального образования об удалении главы муниципального образования в отставку считается принятым, если за него проголосовало не менее двух третей от установленной численности депутатов представительного органа муниципального образования.

10. Решение представительного органа муниципального образования об удалении главы муниципального образования в отставку подписывается председателем представительного органа муниципального образования.

11. При рассмотрении и принятии представительным органом муниципального образования решения об удалении главы муниципального образования в отставку должны быть обеспечены:

1) заблаговременное получение им уведомления о дате и месте проведения соответствующего заседания, ознакомление с обращением депутатов представительного органа муниципального образования или Главы Республики Саха (Якутия) и проектом решения представительного органа муниципального образования об удалении главы муниципального образования в отставку;

2) предоставление ему возможности дать депутатам представительного органа муниципального образования объяснения по поводу обстоятельств, выдвигаемых в качестве основания для удаления в отставку.

12. Решение представительного органа муниципального образования об удалении главы муниципального образования в отставку подлежит обнародованию не позднее чем через пять дней со дня его принятия.

13. В случае, если инициатива депутатов представительного органа муниципального образования или Главы Республики Саха (Якутия) об удалении главы муниципального образования в отставку отклонена представительным органом муниципального образования, вопрос об удалении главы муниципального образования в отставку может быть вынесен на повторное рассмотрение представительного органа муниципального образования не ранее чем через два месяца со дня проведения заседания представительного органа муниципального образования, на котором рассматривался указанный вопрос.

14. Глава муниципального образования, в отношении которого представительным органом муниципального образования принято решение об удалении его в отставку, вправе

обратиться с заявлением об обжаловании указанного решения в суд в течение десяти дней со дня официального опубликования указанного решения.

ГЛАВА 6. ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 34. Заключительные положения

1. До 1 января 2027 года органы местного самоуправления осуществляют полномочия в соответствии со статьями 14–18 Федерального закона от 6 октября 2003 года № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации».

2. Выборы в органы местного самоуправления, назначенные до дня вступления в силу настоящего Закона, проводятся в соответствии с законодательством Российской Федерации о выборах и референдумах.

Статья 35. Признание утратившими силу отдельных законодательных актов (положений законодательных актов) Республики Саха (Якутия)

1. Со дня вступления в силу настоящего Закона признать утратившими силу:

1) Закон Республики Саха (Якутия) от 30 ноября 2004 года 171-З № 349-III «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

2) Закон Республики Саха (Якутия) от 22 марта 2006 года 317-З № 647-III «О внесении изменения в статью 9 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

3) Закон Республики Саха (Якутия) от 1 ноября 2006 года 391-З № 795-III «О внесении изменения в статью 4 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

4) Закон Республики Саха (Якутия) от 26 апреля 2007 года 448-З № 911-III «О внесении изменений в статьи 4 и 13 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

5) Закон Республики Саха (Якутия) от 26 декабря 2007 года 534-З № 1071-III «О внесении изменения и дополнения в статью 11 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

6) Закон Республики Саха (Якутия) от 23 апреля 2009 года 685-З № 261-IV «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

7) Закон Республики Саха (Якутия) от 17 июня 2009 года 712-3 № 279-IV «О внесении изменения в статью 18 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

8) Закон Республики Саха (Якутия) от 14 октября 2009 года 728-3 № 341-IV «О внесении изменений в статьи 9 и 22 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

9) Закон Республики Саха (Якутия) от 15 декабря 2009 года 781-3 № 421-IV «О внесении изменений в статью 15 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

10) Закон Республики Саха (Якутия) от 1 марта 2011 года 905-3 № 691-IV «О внесении изменений в статью 11 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

11) Закон Республики Саха (Якутия) от 28 сентября 2011 года 957-3 № 809-IV «О внесении изменения в статью 15 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

12) Закон Республики Саха (Якутия) от 19 апреля 2013 года 1187-3 № 1277-IV «О внесении изменения в статью 10 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

13) Закон Республики Саха (Якутия) от 2 апреля 2014 года 1283-3 № 121-V «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

14) Закон Республики Саха (Якутия) от 1 октября 2014 года 1343-3 № 239-V «О внесении изменения в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

15) статью 20 Закона Республики Саха (Якутия) от 9 октября 2014 года 1349-3 № 253-V «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Республики Саха (Якутия) (в части наименования должности высшего должностного лица)»;

16) Закон Республики Саха (Якутия) от 15 декабря 2014 года 1403-3 № 353-V «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

17) статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) от 25 марта 2015 года 1415-3 № 385-V «О внесении изменений в статьи 13 и 18 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)» и Закон Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)»;

18) Закон Республики Саха (Якутия) от 14 марта 2016 года 1588-З № 699-V «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

19) статью 2 Закона Республики Саха (Якутия) от 20 декабря 2016 года 1760-З № 1077-V «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Республики Саха (Якутия) по вопросам оценки регулирующего воздействия проектов нормативных правовых актов и экспертизы нормативных правовых актов»;

20) Закон Республики Саха (Якутия) от 4 июля 2017 года 1872-З № 1301-V «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

21) статью 3 Закона Республики Саха (Якутия) от 22 ноября 2017 года 1916-З № 1389-V «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Республики Саха (Якутия) в целях реализации государственной политики Российской Федерации в области противодействия коррупции»;

22) Закон Республики Саха (Якутия) от 20 декабря 2017 года 1945-З № 1449-V «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

23) Закон Республики Саха (Якутия) от 3 июля 2018 года 2028-З № 1609-V «О внесении изменения в статью 7 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

24) Закон Республики Саха (Якутия) от 3 июля 2018 года 2026-З № 1605-V «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

25) Закон Республики Саха (Якутия) от 21 ноября 2018 года 2056-З № 23-VI «О внесении изменений в статьи 9 и 15.1 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

26) Закон Республики Саха (Якутия) от 18 июня 2019 года 2146-З № 203-VI «О внесении изменений в статью 4.1 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

27) статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) от 12 декабря 2019 года 2208-З № 329-VI «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Республики Саха (Якутия) по вопросам противодействия коррупции»;

28) статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) от 23 апреля 2020 года 2233-З № 377-VI «О внесении изменений в статью 14.1 Закона Республики Саха (Якутия)

«О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)» и Закон Республики Саха (Якутия) «О муниципальной службе в Республике Саха (Якутия)»;

29) Закон Республики Саха (Якутия) от 3 мая 2023 года 2627-3 № 1165-VI «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

30) статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) от 12 декабря 2023 года 2680-3 № 35-VII «О внесении изменений в отдельные законодательные акты Республики Саха (Якутия)»;

31) Закон Республики Саха (Якутия) от 18 марта 2024 года 2696-3 № 67-VII «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)»;

32) Закон Республики Саха (Якутия) от 10 июня 2025 года 2848-3 № 373-VII «О внесении изменения в статью 12 Закона Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)».

2. С 1 января 2027 года признать утратившими силу:

1) Закон Республики Саха (Якутия) от 26 ноября 2014 года 1367-3 № 291-V «О закреплении за сельскими поселениями Республики Саха (Якутия) вопросов местного значения»;

2) Закон Республики Саха (Якутия) от 25 марта 2015 года 1417-3 № 389-V «О внесении изменения в статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) «О закреплении за сельскими поселениями Республики Саха (Якутия) вопросов местного значения»;

3) статью 2 Закона Республики Саха (Якутия) от 14 октября 2015 года 1505-3 № 567-V «О внесении изменений в Земельный кодекс Республики Саха (Якутия) и статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) «О закреплении за сельскими поселениями Республики Саха (Якутия) вопросов местного значения»;

4) Закон Республики Саха (Якутия) от 14 марта 2016 года 1572-3 № 733-V «О внесении изменения в статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) «О закреплении за сельскими поселениями Республики Саха (Якутия) вопросов местного значения»;

5) статью 2 Закона Республики Саха (Якутия) от 20 декабря 2017 года 1947-3 № 1453-V «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О градостроительной политике в Республике Саха (Якутия)» и статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) «О закреплении за сельскими поселениями Республики Саха (Якутия) вопросов местного значения»;

6) Закон Республики Саха (Якутия) от 3 июля 2018 года 2029-3 № 1611-V «О внесении изменения в статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) «О закреплении за сельскими поселениями Республики Саха (Якутия) вопросов местного значения»;

7) Закон Республики Саха (Якутия) от 23 октября 2019 года 2179-3 № 269-VI «О внесении изменения в статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) «О закреплении за сельскими поселениями Республики Саха (Якутия) вопросов местного значения»;

8) Закон Республики Саха (Якутия) от 3 марта 2022 года 2458-3 № 827-VI «О внесении изменения в статью 1 Закона Республики Саха (Якутия) «О закреплении за сельскими поселениями Республики Саха (Якутия) вопросов местного значения».

Статья 36. Вступление в силу настоящего Закона

1. Настоящий Закон вступает в силу с 1 января 2026 года, за исключением статей 24–28 настоящего Закона.

2. Статьи 24–28 настоящего Закона вступают в силу с 1 января 2027 года.

Глава Республики Саха (Якутия)

г. Якутск, 29 декабря 2025 г.
2913-3 № 501-VII

Министр
А. НИКОЛАЕВ

**САХА ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭТИГЭР
ОЛОХТООХ САЛАЙЫНЫ ТУХУНАН**

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнэ
2025 сыл ахсынны 23 күнүгэр ылынна

Бу Сокуон Россия Федерациятын Конституциятыгар, федеральной сокуоннарга, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Төрүт сокуонугар сөп түбэһиннэрэн Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныны тэрийи боппуруостарын, Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныны уорганнарын уонна олохтоох салайыныны сололоох дьонун бырааптарын, эбээһинэстэрин уонна эппиэтинэстэрин сүрүннүүр.

1 БАС. УОПСАЙ БАЛАҤЫАНҤА

1 ыстатыйа. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныны төрүттэрэ

1. Олохтоох салайыныны – Россия Федерациятын Конституциятынан билиниллэр уонна мэктиэлэнэр Россия Федерациятын Конституциятыгар, «Аһаҕас быһаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныныны тэрийи уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонна, атын федеральной сокуоннарга, оттон федеральной сокуоннарынан олохтоммут түбэлтэлэргэ – Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарыгар сөп түбэһиннэрэн көрүллүбүт болумуочуйалар чэрчилэринэн нэһилиэнньэ олоһун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын (олохтоох суолталаах боппуруостары) бэйэтэ быһаарарыгар анаан норуот бэйэтин быһааһын олохтуурун туһугар гражданнын тэриллиилэрин көрүнэ.

2. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныны олохтоох салайыныныны тэрийи икки таһымнаах тиһигин тэрийэр муниципальной тэриллиилэргэ (куораттаабы уокуруктар, муниципальной оройуоннар, поселениелар (куораттаабы уонна тыа сиринээҕи) социальной-эконэмиичэскэй, исторической уонна национальной уратыларга олоһуран олохтоһор.

3. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы, историческай уонна атын олохтоох үгэстэри аахсан туран, муниципальной тэриллиилэр манньк көрүҥнэригэр олохтонор:

- 1) куораттаабы уокурук;
- 2) муниципальной оройуон;
- 3) куораттаабы поселение;
- 4) тыа сиринээби поселение.

4. Хоту дойду төрүт олохтоох абыаах ахааннаах норуоттарын үгэс быһыытынан олорор уонна үгэс буолбут хаһаайыстыба үлэтинэн дьарыктанар сирдэригэр олохтоох салайыныы, ыйылыбыт сирдэргэ олорор норуоттар национальнай-этничеккэй майгыннарын уонна уратыларын аахсан туран, федеральнай сокуоннарынан уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан олохтоммут бэрээдэгинэн олохтонор.

5. Муниципальной тэриллиилэргэ куораттаабы уокурук, муниципальной оройуон, куораттаабы эбэтэр тыа сиринээби поселение анал туругун инэрии Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан олохтонор.

6. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы манньк тосхоллорго сөп түбэһиннэрэн олохтонор:

1) Россия Федерациятын Конституциятын, федеральнай сокуоннар, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Төрүт сокуонун сокуоннастарыгар, үрдүкү суолталарыгар;

2) нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйы боппуруостарын быһаарыыга гражданнар кыттар бырааптарын судаарыстыба билиниитигэр, тутуһуутугар уонна көмүскээһинигэр;

3) муниципальной тэриллиилэр нэһилиэнньэлэрин интэриэстэрин уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин, Россия Федерациятын интэриэһин дьүөрэлэһиитигэр;

4) Саха Өрөспүүбүлүкэтин дьаһалталаах, сирдээх-уоттаах тутулун тутуһуутугар, национальнай-этничеккэй, историческай уонна атын олохтоох үгэстэри, экэниэмикэ-география өттүнэн уратыларын аахсыыга;

5) материалнай уонна үп-харчы баайа олохтоох салайыныы уорганнарын болумуочуйаларын кытта сөп түбэһиитигэр;

6) олохтоох салайыныы уорганнара уонна олохтоох салайыныы солороох дьоно нэһилиэнньэбэ отчуоттааһыннарыгар, олор үлэлэрэ тобоостоох уонна аһаас буолуутугар.

2 ыстатыйа. Олохтоох салайыныы быраап өттүнэн төрүтэ

Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы быраап өттүнэн төрүтэ Россия Федерациятын Конституциятыттан, аан дойдутаагы быраап уопсай билиниллибит тосхоллоруттан уонна нуормаларыттан, Россия Федерациятын аан дойдутаагы дуогабардарыттан, федеральной конституционной сокуоннартан, «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонтан, атын федеральной сокуоннартан, олорго сөп түбэһиннэрэн таһаарыллар Россия Федерациятын атын нуормалыыр быраап аакталарыттан (Россия Федерациятын Президенин ыйаахтара уонна дьаһаллара, Россия Федерациятын Бырабыыталыстыбатын уураахтара, толорор былаас федеральной уорганнарын атын нуормалыыр быраап аакталара), Саха Өрөспүүбүлүкэтин Төрүт сокуонуттан, Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарыттан уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин атын нуормалыыр быраап аакталарыттан, муниципальной тэриллиилэр устааптарыттан, олохтоох референдумнарга уонна гражданнар сходтарыгар ылыныллыбыт быһаарылырттан, атын муниципальной быраап аакталарыттан турар.

3 ыстатыйа. Олохтоох салайыныы судаарыстыбаннай мэктиэлэрэ

1. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр историческай, географическай, национальнай-этническэй уонна атын олохтоох уратылары уонна үгэстэри аахсан туран олохтоох салайыныыны олохтоохун мэктиэлэнэр.

2. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы сүрүн мэктиэлэринэн буолаллар:

1) муниципальной тэриллиилэр кыраныыссаларын уларытыыга, муниципальной тэриллиилэри уларытан тэрийиигэ тустаах сир-уот нэһилиэнньэтин санаатын аахсыы;

2) олохтоох салайыныыны сайыннарыыга анаан ирдэнэр материалнай уонна сир баайынан муниципальной тэриллиилэри хааччыйыыга усулуобуйаны тэрийии;

3) муниципальной тэриллиилэри судаарыстыба өттүттэн үбүнэн өйөөһүн, ыксаллаах быһыы-майгы содулларын суох оноруу хоромньутун киллэрэн туран;

4) сирдээҕи-уоттаагы уопастыбаннай бэйэни салайыныыны сайыннарыыга көмөлөһүү, ол иһигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай бүддьүөтүн уонна олохтоох бүддьүөттэр бүддьүөт ассигнованиеларын суотугар;

5) санаттан тэриллэр муниципальной тэриллиилэргэ олохтоох салайыныы уорганнарын быыбарын тэрийии, үбүлээһин уонна ытыгы.

***4 ыстатыйа. Олохтоох салайыныны эйгэтигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин
судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын боломуочуйалара***

Олохтоох салайыныны эйгэтигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын боломуочуйаларыгар киирэллэр:

1) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныныны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральнай сокуонунан олохтоммут түбэлтэлэргэ уонна бэрээдэгинэн Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныныны тэрийии боппуруостарын быраап өттүнэн сүрүннээһин;

2) федеральнай сокуоннарынан олохтоммут түбэлтэлэргэ уонна бэрээдэгинэн олохтоох салайыныны эйгэтигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын уонна олох солороох дьонун бырааптарын, эбээһинэстэрин уонна эппиэтинэстэрин быраап өттүнэн сүрүннээһин;

3) Саха Өрөспүүбүлүкэтин салайар эйгэтигэр ону тэнэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын Россия Федерациятын уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин бииргэ салайар эйгэлэригэр боломуочуйаларын чэрчитинэн олохтоох салайыныны уорганнарын уонна олохтоох салайыныны солороох дьонун бырааптарын, эбээһинэстэрин уонна эппиэтинэстэрин быраап өттүнэн сүрүннээһин;

4) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныныны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС Федеральнай сокуонунан олохтоммут бэрээдэгинэн олохтоох салайыныны уорганнарыгар Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан бэриллибит тустаах судаарыстыбаннай боломуочуйалары толорууга олохтоох салайыныны уорганнарын уонна олохтоох салайыныны солороох дьонун бырааптарын, эбээһинэстэрин уонна эппиэтинэстэрин быраап өттүнэн сүрүннээһин.

***5 ыстатыйа. Нэһилиэнньэ олохтоох салайыныныны быһаччы олохтоохунун
уонна олохтоох салайыныныны олохтоохунна нэһилиэнньэ
кыттыытын көрүгнэрэ***

1. Нэһилиэнньэ олохтоох салайыныныны быһаччы олохтоохунун көрүгнэригэр киирэллэр:

- 1) олохтоох референдум;
- 2) муниципальнай быыбар;
- 3) гражданнар сходтара;

4) муниципальной тэриллии талылар уорганын болумочуйатын толорор гражданнар сходтара.

2. Олохтоох салайыныны олохтоохунга нэһилиэнньэ кыттытын көрүгнэригэр киирэллэр:

- 1) Ыйытык;
- 2) аһаҕас истиилэр, уопсастыбаннай дьүүлэһиилэр;
- 3) гражданнар мунньахтара;
- 4) көбүлээһин бырайыактара;
- 5) сирдээҕи-уоттааҕы уопсастыбаннай бэйэни салайыныы;
- 6) тыа сирин нэһилиэнньэлээх пуунун старостата.

3. Нэһилиэнньэ олохтоох салайыныны быһаччы олохтоохунун уонна олохтоох салайыныны олохтоохунга нэһилиэнньэ кыттытын бэрээдэгэ «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС Федеральной сокуонга уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарыгар сөп түбэһиннэрэн олохтонор.

4. Ыйытыгы, аһаҕас истиилэри анааһын уонна ытыгы бэрээдэгэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонугар сөп түбэһиннэрэн муниципальной тэриллии талылар уорганын нуормалыыр быраап аакталарынан быһаарыллар.

5. Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтоммут бэрээдэгинэн сирдээҕи-уоттааҕы уопсастыбаннай бэйэни салайыныларга, ол иһигэр бэйэлэрин үлэлэрин юридическай тэрилтэ быһытынан регистрацията суох толороллорго, Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай бүддьүөтүн уонна олохтоох бүддьүөттэр бүддьүөт ассигнованиеларын суотугар өйөбүл оҥоһуллуон сөп.

2 БАС. МУНИЦИПАЛЬНАЯ ТЭРИЛЛИЛЭР

6 ыстатыйа. Куораттааҕы уокурук

1. Куораттааҕы уокуругунан сирин-уотун састаабыгар муниципальной тэриллии буолбатах, куораттааҕы уокурук нэһилиэнньэтин үс гыммыт иккититтэн аҕыйаҕа суох киһи олорор биир эбэтэр хас даҕаны куорат уонна (эбэтэр) атын куораттааҕы нэһилиэнньэлээх пуун киирэр муниципальной тэриллии буолар. Итиэннэ куораттааҕы уокурук сирин-уотун састаабыгар муниципальной тэриллии буолбатах тыа сирин нэһилиэнньэлээх пууннарын сирдэрэ-уоттара уонна куораттааҕы уокурук социальной,

транспортнай уонна атын ис тутулун сайыннарыыга анаммыт сирдэр-уоттар кириэхтэрин сөп. Куораттаабы уокурук састаабыгар киирэр тыа сиригэр нэһилиэнньэлээх пууннарын сирдэрин-уоттарын уонна куораттаабы уокурук социальнай, транспортнай уонна атын ис тутулун сайыннарыыга анаммыт сирдэр-уоттар иэһнэрэ куораттаабы уокурук састаабыгар киирэр куораттар уонна (эбэтэр) атын куораттаабы нэһилиэнньэлээх пууннар сирдэрин-уоттарын иэһиттэн икки эбэтэр онтон элбэх төгүл улахан буолуо суохтаах. Куораттаабы уокурук сиригэр-уотугар нэһилиэнньэ тарҕанан олоруутун таһыма Россия Федерациятыгар нэһилиэнньэ тарҕанан олоруутун орто таһымыттан биэс эбэтэр онтон элбэх төгүл үрдүк буолуохтаах.

2. Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан куораттаабы поселениеҕа куораттаабы уокурук анал туруга инэриллиэн сөп.

Куораттаабы поселениеҕа куораттаабы уокурук анал туругун инэрии куораттаабы поселение олохтоох салайыныытын уорганнара федеральнай сокуонунан олохтоммут куораттаабы уокурук нэһилиэнньэтин олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйы боппуруостарын бэйэлэрэ быһааралларыгар уонна ыйыллыбыт уорганнарга федеральнай сокуоннарынан уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан бэриллибит тустаах судаарыстыбаннай болумуочуйалары толороллоругар ирдэнэр социальнай, транспортнай уонна атын ис тутул баар буоллабына, итиэннэ сыста сытар муниципальнай оройуон (муниципальнай оройуоннар) олохтоох салайыныыларын уорганнара федеральнай сокуонунан олохтоммут муниципальнай оройуон нэһилиэнньэтин олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйы боппуруостарын бэйэлэрэ быһааралларыгар уонна олор муниципальнай оройуон (муниципальнай оройуоннар) олохтоох салайыныыларын уорганнарыгар федеральнай сокуоннарынан уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан бэриллибит тустаах судаарыстыбаннай болумуочуйалары толороллоругар ирдэнэр социальнай, транспортнай уонна атын ис тутул баар буоллабына оһоһулар.

Куораттаабы поселениеҕа куораттаабы уокурук анал туругун инэриигэ бу куораттаабы поселение генеральнай былаанынан бигэргэтиллибит куораттаабы поселение сайдар кыаҕа учуоттанар.

7 ыстатыйа. Муниципальнай оройуон

1. Муниципальнай оройуонунан сиригэр-уотун састаабыгар кыраныыссаларыгар поселениелар икки ардыларынаабы майгыннаах нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйы боппуруостарын быһаарар инниттэн олохтоох салайыныы олохтонор уопсай

сиринэн-уотунан холбоммут хас даҕаны куораттааҕы уонна (эбэтэр) тыа сиринээҕи поселение киирэр муниципальной тэриллии буолар. Итиэннэ муниципальной оройуон сирин-уотун састаабыгар поселениелар кыраныссаларын тас өттүгэр баар сирдэр-уоттар кириэхтэрин сөп.

2. Муниципальной оройуоннар сирдэрин-уоттарын кыраныссалара, олоҕо картографической ойуулааһынар кытта, Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтонолор.

3. Нэһилиэнньэ тарҕанан олоруута намыһах таһымнаах сиригэр-уотугар ону тэнэ ыраах сытар уонна уустук сырыылаах сирдэргэ үлэ күнүн устатыгар муниципальной оройуон дьаһалталаах киинигэр диэри уонна төттөрү барыга муниципальной оройуон састаабыгар киирэр бары поселениелар олохтоохторугар аналлаах тырааныспарынан сырыы туһунан ирдэбил туттуллубат.

4. Нэһилиэнньэ тарҕанан олоруута намыһах таһымнаах сиригэр-уотугар муниципальной оройуон састаабыгар сэлиэнньэлэр икки ардыларынааҕы сирдэр-уоттар киирэллэр.

8 ыстатыйа. Куораттааҕы, тыа сиринээҕи поселение

1. Куораттааҕы поселениенан сирин-уотун састаабыгар муниципальной тэриллии буолбатах куорат уонна (эбэтэр) атын куораттааҕы нэһилиэнньэлээх пуун киирэр муниципальной тэриллии буолар. Итиэннэ куораттааҕы поселение сирин-уотун састаабыгар муниципальной тэриллии буолбатах тыа сирин нэһилиэнньэлээх пууннарын сирдэрэ-уоттара уонна куораттааҕы поселение социальной, транспортной уонна атын ис тутулун сайыннарыыга аналлаах сирдэр-уоттар кириэхтэрин сөп.

Тыа сиринээҕи поселениенан сирин-уотун састаабыгар муниципальной тэриллии буолбатах уопсай сиринэн-уотунан холбоммут биир эбэтэр хас даҕаны тыа сирин нэһилиэнньэлээх пууна (бөһүөлөктэр, сэлиэнньэлэр, нэһиликтэр (тыа сиринээҕи уокуруктар) киирэр муниципальной тэриллии буолар. Итиэннэ тыа сиринээҕи поселение сирин-уотун састаабыгар тыа сиринээҕи поселение социальной, транспортной уонна атын ис тутулун сайыннарыыга аналлаах сирдэр-уоттар кириэхтэрин сөп.

2. Куораттааҕы, тыа сиринээҕи поселение сирэ-уота нэһилиэнньэлээх пуун уруккуттан үөскээбит сирдэриттэн, олоҕо сыста сытар уопсай туһаныллар сирдэртэн, нэһилиэнньэ үгэс быһыытынан айылҕаны туһанар сирдэриттэн-уоттарыттан,

рекреационнай аналлаах сирдэртэн, поселениены сайыннарыга аналлаах сирдэртэн турар.

3. Куораттаабы, тыа сиринээби поселение сирин-уотун састаабыгар сирдэр бас билии көрүнүттэн уонна тус сыаллаах аналгыттан тутулуга суох киирэллэр.

4. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр, нэһилиэнньэ тарбанан олоруутун таһымын уонна поселениелар сирдэрэ-уоттара тобоостоохторун аахсан туран, 1000 киһиттэн абыйах нэһилиэнньэлээх тыа сиринээби поселениелар тэриллэхтэрин сөп.

9 ыстатыйа. Муниципальной тэриллиилэр сирдэрэ-уоттара

1. Муниципальной тэриллиилэр сирдэрин-уоттарын кыраныссаларын олохтоохун уонна уларытыы, тустаах сир-уот историческай уонна атын олохтоох үгэстэрин, социальнай-экэнэмиичэскэй характеристикаларын, тырааныспар ситимэ баар сирин, инженернэй уонна атын ис тутул баарын итиэннэ атын географическай, градостроительнай уратылары аахсан туран, Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтонор.

2. Муниципальной тэриллиилэр сирдэрин-уоттарын кыраныссаларын уларытыы тустаах муниципальной тэриллиилэр нэһилиэнньэлэрин, олохтоох салайыныыларын уорганнарын, Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын, судаарыстыбаннай былаас федеральной уорганнарын көбүлээһиннэринэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтонор.

3. Муниципальной тэриллиилэр кыраныссаларын уларытыы тустаах муниципальной тэриллиилэр талыллар уорганнарынан биллэриллибит муниципальной тэриллиилэр нэһилиэнньэлэрин сөбүлэһиилэринэн оҥоһуллар.

4. Муниципальной оройуоннар уонна поселениелар кыраныссаларын, олох састааптарыгар киирэр тустаах поселениелар уонна (эбэтэр) нэһилиэнньэлээх пууннар сирдэрин-уоттарын туһааннаабынан көрөн атын муниципальной оройуоннар эбэтэр поселениелар сирдэригэр-уоттарыгар киллэриигэ тиэрдибэт уларытыы тустаах муниципальной оройуоннар уонна поселениелар талыллар уорганнарынан биллэриллибит нэһилиэнньэ санаатын аахсан туран оҥоһуллар.

5. Куораттаабы уокуруктар кыраныссаларын, куораттаабы уокуруктар састааптарыгар киирэр нэһилиэнньэлээх пууннар сирдэрин-уоттарын тустаах муниципальной оройуоннар поселениеларын сирдэригэр-уоттарыгар киллэриигэ тиэрдэр уларытыы тустаах поселениелар уонна куораттаабы уокуруктар талыллар уорганнарынан

биллэриллибит поселениелар уонна куораттаабы уокуруктар нэһилиэнньэлэрин сөбүлэһиилэринэн, итиэннэ тустаах муниципальной оройуоннар талыллар уорганнарынан биллэриллибит муниципальной оройуоннар нэһилиэнньэлэрин санааларын аахсан туран, оноһуллар.

6. Муниципальной тэриллии кыраныссыатын уларытар туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуона бу муниципальной тэриллии олохтоох салайыныытын уорганын быыбарынан быыбар хампаанньатын кэмигэр, олохтоох референдум хампаанньатын кэмигэр күүһүгэр кириэ суохтаах.

7. Уустук сырыылаах сирдэргэ киирэр поселениелар састааптарыгар киирэр муниципальной оройуоннар, поселениелар, тустаах нэһилиэнньэлээх пууннар кэрискэлэрэ, итиэннэ нэһилиэнньэ тарҕанан олоруута намыһах таһымнаах сирдэргэ уонна уустук сырыылаах сирдэргэ муниципальной тэриллии дьаһалталаах кииннэригэр уонна олох састааптарыгар киирэр нэһилиэнньэлээх пууннарга сыһыаннаан сатыы уонна тыраныспарынан сырыы туһунан ирдэбиллэри туттуу бэрээдэгэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтонор.

10 ыстатыйа. Муниципальной тэриллии уларытан тэрийии

1. Муниципальной тэриллии уларытан тэрийиинэн муниципальной тэриллии холбоһун, муниципальной тэриллии араарыы эбэтэр муниципальной тэриллии көрүнүн уларытыы буолар.

2. Муниципальной тэриллии уларытан тэрийии нэһилиэнньэ, олохтоох салайыныы уорганнарын, Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын, судаарыстыбаннай былаас федеральной уорганнарын көбүлээһиннэринэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтонор.

3. Атын муниципальной тэриллии кыраныссаларын уларытыыга тиэрдибэт икки эбэтэр онтон элбэх поселениены холбоһун хас биирдии холбоһор поселение талыллар уорганнарынан биллэриллибит хас биирдии поселение нэһилиэнньэтин сөбүлэһиитинэн оноһуллар. Холбоспут муниципальной тэриллиилэртэн хас биирдиилэрэ муниципальной тэриллии анал туругун сүтэрэллэр.

4. Поселениены куораттаабы уокуругу кытта холбоһун тустаах поселение уонна куораттаабы уокурук талыллар уорганнарынан биллэриллибит поселение уонна куораттаабы уокурук нэһилиэнньэтин сөбүлэһиитинэн итиэннэ тустаах муниципальной оройуон талыллар уорганнарынан биллэриллибит муниципальной оройуон нэһилиэнньэтин санаатын

аахсан туран, оноһулар. Муниципальной оройуон састаабыгар киирэр бары поселениелары куораттаабы уокуругу кытта холбооһун тустаах поселение, муниципальной оройуон уонна куораттаабы уокурук талылар уорганынан биллэриллибит поселение, муниципальной оройуон уонна куораттаабы уокурук нэһилиэнньэтин сөбүлэһиитинэн оноһулар. Куораттаабы уокуругу кытта холбоспут поселение муниципальной тэриллии анал туругун сүтэрэр. Састаабыгар киирэр бары поселениелара куораттаабы уокуругу кытта холбоспут муниципальной оройуон муниципальной тэриллии анал туругун сүтэрэр.

Маныха, өскөтүн биир уонна онтон элбэх поселение нэһилиэнньэтэ муниципальной оройуон састаабыгар киирэр бары поселениелары холбооһунна олохтоммут көрүнүнэн бэйэтин сөбүлэһиитин биэрбэтэх буоллабына, маннык холбооһун оноһуллубат.

5. Куораттаабы уокуруктары холбооһун хас биирдии куораттаабы уокурук талылар уорганынан биллэриллибит нэһилиэнньэ сөбүлэһиитинэн оноһулар. Холбоспут куораттаабы уокуруктартан хас биирдиилэрэ муниципальной тэриллии анал туругун сүтэрэллэр.

6. Атын муниципальной тэриллииэр кыраныссаларын уларытыга тиэрдибэт икки эбэтэр онтон элбэх муниципальной оройуоннары холбооһун хас биирдии холбоһор муниципальной оройуон талылар уорганынан биллэриллибит нэһилиэнньэ сөбүлэһиитинэн оноһулар.

7. Икки эбэтэр онтон элбэх поселениены тэрийиигэ тиэрдэр поселениены араарыы гражданнар сходтарыгар куоластааһын көмөтүнэн биллэриллибит хас биирдии тэриллэр поселение нэһилиэнньэтин сөбүлэһиитинэн оноһулар.

8. Икки эбэтэр онтон элбэх куораттаабы уокуругу тэрийиигэ тиэрдэр куораттаабы уокуругу араарыы куораттаабы уокурук талылар уорганынан биллэриллибит нэһилиэнньэ санаатын аахсан туран оноһулар.

9. Муниципальной оройуону араарыы муниципальной оройуон талылар уорганынан биллэриллибит нэһилиэнньэ санаатын аахсан туран оноһулар.

10. Куораттаабы поселение анал туругун уларытыы, онно куораттаабы уокурук анал туругун инэриинэн сибээстээн, тустаах куораттаабы поселение нэһилиэнньэтин сөбүлэһиитинэн, итиэннэ ыйылыбыт муниципальной тэриллииэр талылар уорганнарынан биллэриллибит састаабыттан тустаах куораттаабы поселение таһаарыллар

муниципальной оройуон нэһилиэнньэтин сөбүлэһиитинэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтоноҥор.

11. Куораттаабы поселение анал туругун уларытыы, онно тыа сиригээби поселение анал туругун ингэриинэн сибээстээн, тыа сиригээби поселение анал туругун уларытыы, онно куораттаабы поселение анал туругун ингэриинэн сибээстээн, муниципальной тэриллии талыллар уорганьнан биллэриллибит тустаах поселение нэһилиэнньэтин сөбүлэһиитинэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтоноҥор.

12. Муниципальной тэриллииэри уларытан тэрийии бу ыстатыйа 3, 5–9 чаастарьнан көрүллүбүт түбэлтэлэргэ санаттан тэриллибит муниципальной тэриллииэри тэрийиигэ тиэрдэр.

13. Түмүгэр муниципальной оройуон биир поселениегтан турар буоллабына, поселениелары уларытан тэрийии көнгүллэммэт.

11 ыстатыйа. Поселениены эһии

1. Өскөтүн поселение нэһилиэнньэтин ахсаана 100 киһиттэн элбэбэ суох уонна поселениены эһэр туһунан быһаарыы ыйыллыбыт поселениеба олоҥор гражданнар сходтарыгар ылыныллар буоллабына, нэһилиэнньэ тарбанан олоууота намыһах таһымнаах сиригэр-уотугар уонна уустук сырыылаах сирдэргэ поселениелары эһии көнгүллэнэр.

2. Поселениелары эһии нэһилиэнньэ, олохтоох салайыныы уорганнарын, Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын эбэтэр судаарыстыбаннай былаас федеральной уорганнарын көбүлээһиннэринэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтоноҥор.

3. Поселениены эһэр туһунан нэһилиэнньэ көбүлээһинэ ыйыллыбыт поселениеба олоҥор гражданнар сходтарыгар ылыныллыбыт поселениены эһэр туһунан быһаарыынан толоруллар. Олохтоох салайыныы уорганнарын, судаарыстыбаннай былаас уорганнарын поселениены эһэр туһунан көбүлээһиннэрэ тустаах олохтоох салайыныы уорганнарын, судаарыстыбаннай былаас уорганнарын быһаарыыларынан толоруллар.

4. Поселениелары эһии тустаах муниципальной оройуон талыллар уорганьнан биллэриллибит муниципальной оройуон нэһилиэнньэтин санаатын аахсан туран оноһулар. Поселениены эһэр туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуона бу муниципальной тэриллии олохтоох салайыныытын уорганьн быыбарьнан быыбар хампаанньатын кэмигэр, олохтоох референдум хампаанньатын кэмигэр күүһүгэр кириэ суохтаах.

5. Өскөтүн поселениеҕа быыбардыыр бырааптаах олохтоохтор суох буоллахтарына, Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнара Саха Өрөспүүбүлүкэтин дьаһалталаах, сирдээх-уоттаах тутулун уларытар туһунан быһаарыылынар бырааптаахтар, ол түмүгэр поселение састаабыгар киирэр бары нэһилиэнньэлээх пууннары эһии оһоһулар, ол кэнниттэн поселение эһиллэр.

6. Нэһилиэнньэ тарҕанан олоруута намыһах таһымнаах сиригэр-уотугар уонна уустук сырыылаах сирдэргэ эһиллибит поселение сирэ-уота эһиэнньэлэр икки ардыларынааҕы сир-уот быһыытынан муниципальной оройуон састаабыгар, атын сирдэргэ-уоттарга – эһиллибит поселениены кытта уопсай кыраныссалаах поселениелар састааптарыгар киирэр. Эһиллибит поселение сирин-уотун атын поселениелар сирдэригэр-уоттарыгар киллэрии бу поселениелар талыллар уорганнарынан биллэриллибит нэһилиэнньэ санаатын аахсан туран Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтоһор.

12 ыстатыйа. Сэлиэнньэлэр икки ардыларынааҕы сиргэ-уокка санаттан тэриллэр поселениелары тэрийии

1. Сэлиэнньэлэр икки ардыларынааҕы сиргэ-уокка санаттан тэриллэр поселениелары тэрийии сэлиэнньэлэр икки ардыларынааҕы сиргэ-уокка баар нэһилиэнньэлээх пуунга олорор гражданнар сходтарыгар киллэриллибит нэһилиэнньэ, олохтоох салайыны уорганнарын, Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын, судаарыстыбаннай былаас федеральной уорганнарын көбүлээһиннэринэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан олохтоһор. Сэлиэнньэлэр икки ардыларынааҕы сиргэ-уокка баар нэһилиэнньэлээх пуунга олорор гражданнар сходтарыгар санаттан тэриллэр поселениены тэрийии туһунан көбүлээһин киирэр түбэлтэтигэр маньык көбүлээһин тустаах нэһилиэнньэлээх пуунга олорор гражданнар сходтарын быһаарыытынан толорулар. Олохтоох салайыны уорганнарын, судаарыстыбаннай былаас уорганнарын сэлиэнньэлэр икки ардыларынааҕы сиргэ-уокка санаттан тэриллэр муниципальной тэриллиини тэрийии туһунан көбүлээһиннэрэ тустаах олохтоох салайыны уорганнарын, судаарыстыбаннай былаас уорганнарын быһаарыыларынан толорулар.

2. Сэлиэнньэлэр икки ардыларынааҕы сиргэ-уокка санаттан тэриллэр поселениелары тэрийии бу муниципальной оройуон талыллар уорганынан биллэриллибит муниципальной оройуон нэһилиэнньэтин сөбүлэһиитинэн оһоһулар. Сэлиэнньэлэр икки

ардыларынаабы сиргэ-уокка санаттан тэриллэр поселениены тэрийэр туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуона муниципальной оройуон олохтоох салайыныытын уорганын быыбарынан быыбар хампаанньатын кэмигэр, олохтоох референдум хампаанньатын кэмигэр күүһүгэр кириэ суохтаах.

3 БАС. ОЛОХТООХ САЛАЙЫНЫЫ УОРГАННАРА

13 ыстатыйа. Олохтоох салайыныы уорганнарын тутула

1. Олохтоох салайыныы уорганнарын тутула муниципальной тэриллии талылар уорганыттан, муниципальной уорган баһылыгыттан, олохтоох дьаһалтаттан (муниципальной тэриллии толорор-дьаһайар уоргана), муниципальной тэриллии хонтуруоллуур-аабар уорганыттан, муниципальной тэриллии устаабынан көрүллүбүт уонна нэһилиэнньэ олоһун-дьаһабын быһаччы хааччыйы боппуруостарын быһаарар болумуочуйалаах атын уорганнартан турар.

2. Олохтоох салайыныы уорганнарын тутулугар муниципальной тэриллии талылар уоргана, муниципальной тэриллии баһылыга, олохтоох дьаһалта баар буолара булгуччулаах, бу ыстатыйа 3 чааһынан уонна бу Сокуон 15 ыстатыйатын 4 чааһынан олохтоммут түбэлтэлэртэн ураты.

3. Муниципальной оройуон уонна муниципальной оройуон дьаһалталаах киинэ буолар поселение устаабынан ыйыллыбыт поселение олохтоох дьаһалтатын болумуочуйатын толоруу сүктэриллэр муниципальной оройуон олохтоох дьаһалтатын тэрийии көрүллүн сөп. Бу түбэлтэбэ муниципальной оройуон дьаһалталаах киинэ буолар поселениеба олохтоох дьаһалта тэриллибэт, поселение баһылыга поселение талылар уорганын састаабыгар киирэр уонна ол бэрэссэдээтэлин болумуочуйатын толорор.

4. Олохтоох салайыныы уорганнарын үлэлэрин тэрээһин уонна материальной-техническэй өттүнэн хааччыйы тустаах муниципальной тэриллиилэр бэйэлэрин бүддьүөттэрин дохуотун суотугар эрэ оноһулар, «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан көрүллүбүт түбэлтэлэртэн ураты.

14 ыстатыйа. Олохтоох салайыныы уорганнарын ааттара

1. Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы уорганнарын уонна олохтоох салайыныы талылар сололоох сирэйдэрин маннык ааттара олохтонор:

муниципальной оройуон талылар уорганыгар – дьокутааттар улуустаабы (оройуоннаабы, улуустаабы (оройуоннаабы)) Сэбиэттэрэ;

куораттаабы уокурук талылар уорганыгар – дьокутааттар уокуруктаабы Сэбиэттэрэ;

«Дьокуускай куорат» куораттаабы уокурук талылар уорганыгар – Дьокуускай куораттаабы Думата;

поселение талылар уорганыгар – дьокутааттар куораттаабы (бөһүөлэктээби, нэһилиэктээби, сэлиэнньэтээби) Сэбиэттэрэ;

муниципальной оройуон баһылыгар – улуус (оройуон, улуус (оройуон)) баһылыга;

куораттаабы уокурук баһылыгар – уокурук баһылыга;

поселение баһылыгар – куорат (бөһүөлэк, нэһилиэк, сэлиэнньэ) баһылыга;

муниципальной оройуон толорор-дьаһайар уорганыгар – улуустаабы (оройуоннаабы, улуустаабы (оройуоннаабы)) дьаһалта;

куораттаабы уокурук толорор-дьаһайар уорганыгар – уокуруктаабы дьаһалта;

поселение олохтоох салайынытын толорор-дьаһайар уорганыгар – куораттаабы (бөһүөлэктээби, нэһилиэктээби, сэлиэнньэтээби) дьаһалта.

2. Россия Федерациятын Хоту дойду төрүт олохтоох абырҕа ахсааннаах норуоттара үгэс быһыытынан олорор уонна үгэс буолбут хаһаайыстыба үлэтинэн дьарыктанар сирдэригэр баар муниципальной тэриллии олохтоох салайыныыларын уорганнарыгар Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонугар сөп түбэһиннэрэн атын аат инэриллиэн сөп.

3. Муниципальной тэриллии баһылыга олохтоох салайыныы толорор-дьаһайар уорганын салайааччытын болумуочуйатын толорор түбэлтэтигэр муниципальной тэриллии баһылыгар анаан көрүллүбүт аат туттуллар.

15 ыстатыйа. Муниципальной тэриллии талылар уоргана

1. Муниципальной тэриллии талылар уоргана бүтүүн тэн уонна быһаччы быыбардыыр быраапка олобуран муниципальной быыбарга кистэлэн куоластааһынынан талылар дьокутааттартан турар. Маныаха муниципальной оройуон талылар уорганыгар биир поселениеттан талылар дьокутааттар ахсааннара манньк муниципальной оройуон талылар уорганын олохтоммут ахсаанын биэс гыммыт иккититтэн элбэх буолуо суохтаах.

2. Муниципальной оройуон талылар уорганын дьокутааттарын ахсаана муниципальной оройуон устаабынан быһаарыллар уонна 15 киһиттэн аҕыйах буолуо суохтаах.

3. Куораттааҕы уокурук, поселение талылар уорганын дьокутааттарын ахсаана муниципальной тэриллии устаабынан быһаарыллар уонна мантан аҕыйах буолуо суохтаах:

7 киһиттэн – нэһилиэнньэ ахсаана 1000 киһиттэн аҕыйах буоллаҕына;

10 киһиттэн – нэһилиэнньэ ахсаана 1000-тан 10 000 киһиэхэ диэри буоллаҕына;

15 киһиттэн – нэһилиэнньэ ахсаана 10 000-тан 30 000 киһиэхэ диэри буоллаҕына;

20 киһиттэн – нэһилиэнньэ ахсаана 30 000-тан 100 000 киһиэхэ диэри буоллаҕына;

25 киһиттэн – нэһилиэнньэ ахсаана 100 000 киһиттэн элбэх буоллаҕына.

4. Быыбардыыр бырааптаах олохтообун ахсаана 100 киһиттэн аҕыйах тыа сиринээҕи поселениеҕа муниципальной тэриллии талылар уоргана тэриллибэт. Бу түбэлтэҕэ муниципальной тэриллии талылар уорганын болумуочуйата гражданнар сходтарынан толоруллар.

16 ыстатыйа. Муниципальной тэриллии баһылыга

1. Муниципальной тэриллии баһылыга муниципальной тэриллии үрдүкү сололоох киһитэ буолар уонна муниципальной тэриллии устаабынан нэһилиэнньэ олобун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга бэйэтэ болумуочуйалаах буолар.

Муниципальной тэриллии баһылыгынан талылар күнүгэр 21 сааһын туолбут Россия Федерациятын гражданина талыллыан сөп.

2. Аһаҕас былаас тиһигэ сомоҕо буолуутун тосхолугар сөп түбэһиннэрэн, куораттааҕы уокурук, муниципальной оройуон баһылыга Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай солотун уонна муниципальной солону тэҥинэн толорор.

3. Куораттааҕы уокурук, муниципальной оройуон баһылыга, муниципальной тэриллии устаабыгар сөп түбэһиннэрэн, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана киллэрбит хандыдааттарын истэриттэн муниципальной тэриллии талылар уорганынан талылар.

«Дьокуускай куорат» куораттааҕы уокурук баһылыга Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана киллэрбит хандыдааттарын истэриттэн Дьокуускай куораттааҕы Думатынан талылар.

4. Поселение баһылыга муниципальнай тэриллии устаабыгар сөп түбэһиннэрэн куонкурус түмүгүнэн куонкурус хамыһыйата киллэрбит хандыдааттарын истэриттэн муниципальнай тэриллии талышлар уорганынан талышлар.

5. Муниципальнай оройуон дьаһалталаах киинэ буолар поселение олохтоох дьаһалтатын боломуочуйатын толоруу сүктэриллэр муниципальнай оройуон олохтоох дьаһалтата тэриллэр түбэлтэтигэр муниципальнай тэриллии устаабыгар сөп түбэһиннэрэн поселение баһылыга муниципальнай тэриллии талышлар уорганынан бэйэтин састаабыттан талышлар уонна ол бэрэссэдээтэлин боломуочуйатын толорор. Өскөтүн поселение баһылыгын солотугар хандыдаат муниципальнай тэриллии талышлар уоргана бэйэтин састаабыттан муниципальнай тэриллии баһылыгын талар туһунан быһаарыыны ылынарыгар ирдэнэр куолас ахсаанын ылбат түбэлтэтигэр, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана уон күн иһигэр Россия Федерациятын гражданнын быыбардыыр бырааптарын уонна референдумна кыттар бырааптарын сүрүн мэктиэлэрин туһунан сокуонна сөп түбэһиннэрэн анааһын күнүгэр быыбарга талышлар бырааптарыгар хааччаца суох дьон истэриттэн муниципальнай тэриллии баһылыгын боломуочуйатын быстах кэмнэ толороочуну аныыр.

6. Муниципальнай тэриллии талышлар уорганын боломуочуйата гражданнын сходтарынан толорулар тыа сиригээҕи поселение баһылыга муниципальнай тэриллии устаабыгар сөп түбэһиннэрэн гражданнын сходтарыгар талышлар.

7. Муниципальнай тэриллии баһылыга муниципальнай тэриллии устаабыгар сөп түбэһиннэрэн олохтоох дьаһалтаны салайар, бу ыстатыа 5 чааһынан көрүллүбүт түбэлтэттэн ураты.

8. Муниципальнай тэриллии баһылыга доруобуйатын туругунан эбэтэр боломуочуйатын толорууга быстах кэмнэ харгыстыыр атын быһыынан-майгынан сибээстээн (чуолаан уопусканан, сулууска командировкатынан сибээстээн) боломуочуйатын сатаан толорбот түбэлтэтигэр, олору муниципальнай тэриллии устаабыгар сөп түбэһиннэрэн быһаарышлар олохтоох салайыны сололоох киһитэ быстах кэмнэ толорор.

9. Өскөтүн муниципальнай тэриллии талышлар уорганын боломуочуйатын болдоҕо бүтүөр диэри алта ыйтан аҕыйах кэм хаалар түбэлтэтигэр, бу ыстатыа 5 чааһынан көрүллүбүт поселение баһылыгын талыш муниципальнай тэриллии санаттан талышлыбыт талышлар уорганын бастакы мунһабар оһоһулар, оттон Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана киллэрбит хандыдааттарын истэриттэн куораттааҕы

уокурук, муниципальной оройуон баһылыгын талыы, куонкурус түмүгүнэн куонкурус хамыһыйата киллэрбит хандыдааттарын истэриттэн поселение баһылыгын талыы, – сокуоннай бырааптаах састааптаах муниципальной тэриллии талыллар уорганын талыы күнүттэн ыла үс ый устатыгар.

***17 ыстатыйа. Муниципальной тэриллии баһылыгын боломуочуйатын
быстах кэмнэ толорооччу***

1. Муниципальной тэриллии баһылыгын боломуочуйатын болдьофун иннинэ тохтотуу эбэтэр киниэхэ суут быһаарытынан хаайыы эбэтэр солотуттан быстах кэмнэ туоратыы көрүнүнэн процессуальной күһэйии дьаһалларын туттуу түбэлтэтигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана уон күн иһигэр Россия Федерациятын гражданнырын быыбардыыр бырааптарын уонна референдумна кыттар бырааптарын сүрүн мэктиэлэрин туһунан сокуонна сөп түбэһиннэрэн анааһын күнүгэр быыбарга талыллар бырааптарыгар хааччаҕа суох дьон истэриттэн муниципальной тэриллии баһылыгын боломуочуйатын быстах кэмнэ толорооччуну аныыр.

2. Муниципальной тэриллии баһылыгын боломуочуйатын быстах кэмнэ толорооччу бу Сокуон 16 ыстатыйатын 5 чааһынан уонна бу ыстатыйа 1 чааһынан көрүллүбүт түбэлтэлэргэ олохтоммут бэрээдэгинэн муниципальной тэриллии баһылыга талыллар уонна солотугар киирэр күнүгэр диэри болдьохтонон Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан ананар.

3. Муниципальной тэриллии баһылыгын боломуочуйатын быстах кэмнэ толорооччу муниципальной тэриллии баһылыгын быраабынан туһанар уонна эбээһинэһин сүгэр.

4. Муниципальной тэриллии баһылыгын боломуочуйатын быстах кэмнэ толорооччу боломуочуйаларын кэринэ муниципальной тэриллии устаабынан уонна (эбэтэр) Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын муниципальной тэриллии баһылыгын боломуочуйатын быстах кэмнэ толорооччуну аныыр туһунан нуормалыыр быраап аактатынан хааччахтаныан сөп (бу Сокуон 16 ыстатыйатын 5 чааһынан уонна бу ыстатыйа 1 чааһынан көрүллүбүт түбэлтэлэргэ).

5. Бу Сокуон 16 ыстатыйатын 5 чааһынан уонна бу ыстатыйа 1 чааһынан көрүллүбүт түбэлтэлэргэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан ананар муниципальной тэриллии баһылыгын боломуочуйатын быстах кэмнэ толорооччуга коррупцияны утары үлэни ыттар инниттэн муниципальной тэриллии баһылыгар анаан «Аһаҕас былаас биир

уопсай тиһигэр олохтоох салайыныны тэрийи уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан, атын федеральной сокуоннарынан уонна Россия Федерациятын атын нуормалыыр быраап аакталарынан олохтоммут эбээһинэстэр, хааччахтар уонна бобуулар тарҕаналлар.

6. Бу Сокуон 16 ыстатыйатын 5 чааһынан уонна бу ыстатыйа 1 чааһынан көрүллүбүт түбэлтэлэргэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан ананар муниципальной тэриллии баһылыгын болумуочуйатын быстах кэмнэ толорооччу муниципальной тэриллии баһылыгар анаан олохтоммут бэрээдэгинэн дохуотун туһунан, баайын-дуолун уонна баай-дуол майгыннаах эбэхээтэлистибэлэрин туһунан сибидиэнньэлэри, ону тэнгэ ойоҕун (эрин) уонна сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолорун дохуоттарын туһунан, баайдарын-дуолларын уонна баай-дуол майгыннаах эбэхээтэлистибэлэрин туһунан сибидиэнньэлэри киллэрэр.

7. Бу Сокуон 16 ыстатыйатын 5 чааһынан уонна бу ыстатыйа 1 чааһынан көрүллүбүт түбэлтэлэргэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан ананар муниципальной тэриллии баһылыгын болумуочуйатын быстах кэмнэ толорооччу анаммыт күнүттэн 15 күн иһигэр бу ыстатыйа 6 чааһыгар ыйыллыбыт сибидиэнньэлэри эбии киллэрэр. Онуоха анаммыт сылын иннинээҕи халандаар сылыгар бары источниктартан ылыллыбыт дохуотун туһунан сибидиэнньэлэр уонна анаммыт күнүн туругунан баайын-дуолун уонна баай-дуол майгыннаах эбэхээтэлистибэлэрин туһунан сибидиэнньэлэр киллэриллэллэр.

8. Бу ыстатыйа 5–7 чаастарынан олохтоммут ирдэбиллэри кэһии бу Сокуон 16 ыстатыйатын 5 чааһынан уонна бу ыстатыйа 1 чааһынан көрүллүбүт түбэлтэлэргэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан анаммыт муниципальной тэриллии баһылыгын болумуочуйатын быстах кэмнэ толорооччу болумуочуйатын болдьоҕун иннинэ тохтотууга төрүөт буолар.

18 ыстатыйа. Муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар

хандьыдааттары Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана

барыллаан көрүүтүн бэрээдэгэ уонна муниципальной тэриллии

талыллар уорганыгар киллэри

1. Муниципальной тэриллии баһылыгын болумуочуйатын болдьоҕо бүтүөр диэри 60 күнү хойутаппакка, оттон муниципальной тэриллии баһылыгын болумуочуйатын болдьоҕун иннинэ тохтотуу түбэлтэтигэр – Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын болумуочуйалаах уоргана болумуочуйаны тохтотуу күнүттэн ыла уон күн

иһигэр муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар хандьыдааттары Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана барыллаан көрүүтүн процедурата саҕаламмытын туһунан иһитиннэриини www.sakha.gov.ru аадырыһынан «Интернет» иһитиннэрэр-биллэрэр-телекоммуникационной ситимнэ дьин таһымнаах сайтка таһаарыыны хааччыйар.

Ыйыллыбыт иһитиннэриигэ быыбарга туруорар быраап субъектарыттан этиилэри тутуу бүтэр күнэ-дьыла, быыбарга туруорар быраап субъектарыттан этиилэри ытытыга аналлаах почта аадырыһа, этиилэри бэлэмнээһин уонна биэри боппуруостарынан иһитиннэрэр-биллэрэр уонна ыйар-кэрдэр көмөҕө эппиэтинэстээх (эппиэтинэстээхтэр) боломуочуйалаах урган сололоох киһитин (дьонун) араспаанньата, аата, аҕатын аата, солото, билсэр төлөпүөнэ баар буолуохтаахтар.

2. Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханыгар муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар кандидатуралар тустарынан этиилэри манньк быыбарга туруорар быраап субъектара киллэрэр бырааптаахтар:

1) хандьыдааттарын федеральной испиһигэ Россия Федерациятын Федеральной Мунһаҕын Судаарыстыбаннай Думатын дьокутааттарын бүтэһик буолан ааспыт быыбардарын дьин таһымнаах бэчээккэ тахсыбыт түмүктэригэр олобуран дьокутаат мандааттарын үллэриигэ көнүллэммит бэлитиичэскэй баартыйалар;

2) хандьыдааттарын испиһигэ ыйыллыбыт этиилэри Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханыгар киллэри күнүгэр үлэиир Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнигэр дьокутаат мандааттарын үллэриигэ көнүллэммит бэлитиичэскэй баартыйалар;

3) Саха Өрөспүүбүлүкэтин муниципальной тэриллиилэрин Сэбиэтэ – муниципалитеттар икки ардыларынааҕы бииргэ үлэлэһии ассоциацията;

4) Саха Өрөспүүбүлүкэтин Уопсастыбаннай палаатата;

5) «Олохтоох салайыныыны сайыннарыы Бүтүн Россиятааҕы ассоциацията» ассоциация.

3. Муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар кандидатуралар тустарынан этиилэри Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана бу ыстатыа 1 чааһыгар ыйыллыбыт иһитиннэриини дьин таһымнаах бэчээккэ таһаары күнүттэн ыла 20 күн иһигэр тутар.

4. Муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар хандьыдаатынан муниципальной тэриллии талыллар уорганыгар муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар хандьыдааттары киллэри күнүгэр Россия Федерациятын гражданнын быыбардыыр бырааптарын уонна референдумга кыттар бырааптарын сүрүн мэктиэлэрин

туһунан сокуонга сөп түбэһиннэрэн быыбарга талыллар быраабыгар хааччаҕа суох гражданин буолуон сөп.

5. Бу ыстатыйа 2 чааһыгар ыйыллыбыт быыбарга туруорар быраап субъектарын хас биирдиилэрэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханыгар муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар биирдии кандидатураны киллэрэр бырааптаахтар. Муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар хандьыдаат быыбарга туруорууга сөбүлэһиини бииртэн элбэх быыбарга туруорар быраап субъектар биэриэ суохтаах.

6. Муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар кандидатура туһунан этиигэ сыһыарыллаллар:

1) кандидатура туһунан этиини киллэриини туһунан быыбарга туруорар быраап субъектын болумуочуйалаах уорганын тэрийэр докумуоннарга сөп түбэһиннэрэн ылыныллыбыт быһаарыыта;

2) хандьыдаат араспаанньата, аата, аҕатын аата (баар буоллабына), төрөөбүт күнэ-дьыла уонна сирэ, олорор сирин аадырыһа, пааспарын эбэтэр гражданин пааспарын солбуйар докумуонун серията, нүөмэрэ уонна бэриллибит күнэ-дьыла, гражданин пааспарын эбэтэр гражданин пааспарын солбуйар докумуонун бизэбит урган аата эбэтэр кода, гражданствота, үөрэҕэ, сүрүн үлэтин эбэтэр сулууспатын миэстэтэ, толорор солото (сүрүн үлэтин эбэтэр сулууспатын миэстэтэ суох буоллабына – дьарыгын көрүнгө), быыбарга талыллар бырааба баарын туһулуур атын сибидиэннэлэр ыйыллар хандьыдаат тустаах муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар кини кандидатуратын туруорууга сөбүлэһиитин туһунан, кинини анааһын түбэлтэтигэр муниципальной тэриллии баһылыгын анал туругун кытта сөп түбэһиспэт үлэни тохтоторго эбэһээтэлистибэлээх, суругунан көрүнгө сайабылыанньата.

Өскөтүн быыбарга туруоруллубут кини дьокутаат уонна болумуочуйатын бастайааннайа суох төрүккэ толорор буоллабына, сайабылыанньага ол туһунан сибидиэннэлэр уонна тустаах талыллар урган аата ыйыллыахтаахтар. Быыбарга туруоруллубут киһиэхэ сууттаныы баар түбэлтэтигэр сайабылыанньага ол туһунан тустаах сибидиэннэ ыйыллар.

Өскөтүн хандьыдаат атын дойду агена эбэтэр атын дойду агенын кытта аффилированной хандьыдаат буоллабына, ол туһунан сибидиэннэ сайабылыанньага ыйыллыахтаах;

3) пааспарын эбэтэр гражданин пааспарын солбуйар докумуон куоппуйата;

11) доруобуйа харыстабылын эйгэтигэр судаарыстыбаннай бэлиитикэни ырытан онорууга уонна олоххо киллэриигэ уонна нуорма-быраап өттүнэн сүрүннээһингэ анал үлэни онорор толорор былаас федеральной уорганынан бигэргэтиллибит көрүнгүнэн хандьыдаакка муниципальной солону толорууга харгыстыыр ыарыы суоҕун туһунан медицина тэрилтэтин түмүк быһаарыыта;

12) хандьыдаат Россия Федерациятын сирин-уотун тас өттүгэр баар атын дойду бааннарыгар счета (уурунуута) суоҕун, уу харчынан сириэстибэни уонна сыаннастары харайбатын, атын дойду үп-харчы инструменнарын бас билбэтин уонна (эбэтэр) туттубатын туһунан суругунан биллэри;

13) өскөтүн хандьыдаат араспаанньатын эбэтэр аатын, эбэтэр аҕатын аатын уларыппыт буоллаҕына, – тустаах докумуоннар куоппуйалара;

7. Быбарга туруоруллубут киһи кини кандидатуратын Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханыгар киллэри түгэнигэр Россия Федерациятын сирин-уотун тас өттүгэр баар атын дойду бааннарыгар счегун (уурунуутун) сабар, уу харчынан сириэстибэни уонна сыаннастары харайыыны тохтотор, уонна (эбэтэр) тас дойду үп-харчы инструменнарын бас билииттэн тахсар уонна ону суругунан бигэргэтиини киллэрэр эбээһинэстээх.

8. Муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар киллэриллибит кандидатуралары Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана барыллаан көрөрүн туһугар киллэриллибит докумуоннары уонна сибидиэнньэлэри бэрэбиэркэлээһини тэрийэр хамыһыһыа тэриллэр. Хамыһыһыа састааба уонна үлэтин бэрээдэгэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан быһаарыллар.

9. Бу ыстатыһа 3 чааһынан олохтоммут болдьоҕу кэһэн киллэриллибит муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар кандидатуралар тустарынан этиилэр көрүллүбэттэр.

10. Бу ыстатыһа 6 чааһыгар сөп түбэһиннэрэн киллэриллибит сибидиэнньэлэри уонна докумуоннары бэрэбиэркэлээһин олор киирбит күннэриттэн ыла уон күн иһигэр хамыһыһыанан ытыллар.

11. Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана бу ыстатыһа 10 чааһыгар ыйыллыбыт бэрэбиэркэ түмүгүнэн муниципальной тэриллии талыллар уорганыгар муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар иккиттэн аҕыһаа суох хандьыдааты киллэрэр.

12. Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар хандьыдааттар тустарынан киллэриитэ муниципальной тэриллии талыллар уорганыгар муниципальной тэриллии баһылыгын болумуочуйатын болдьоҕо бүтэр

күнүгэр диэри 20 күнтэн хойутаппакка киллэриллэр, оттон муниципальной тэриллии баһылыгын болумочуйатын болдьоҕун иннинэ тохтотуу түбэлтэтигэр – бу ыстатыа 1 чааһыгар ыйыллыбыт иһитиннэри бэчээккэ тахсыбыт күнүттэн ыла 50 күнтэн хойутаппакка.

13. Муниципальной тэриллии талылар уорганыгар бу ыстатыа 12 чааһынан көрүллүбүт Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын киллэриитин кытта тэнгэ муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар хандыдааттар бу ыстатыа 6 чааһыгар ыйыллыбыт докумуоннара, ону тэнгэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын дьин таһымнаах бэрэстэбиитэлин туһунан сибидиэнньэлэр киллэриллэллэр.

14. Муниципальной тэриллии талылар уоргана киллэриллибит кандидатуралар истэриттэн муниципальной тэриллии баһылыгын талбат түбэлтэтигэр, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана бу ыстатыанан олохтоммут бэрээдэгинэн муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар кандидатуралар тустарынан этиилэри барыллаан көрүү процедуратын хаттаан ытыгы туһунан быһаарыыны ылынар.

19 ыстатыа. Поселение баһылыгын солотугар кандидатуралары сүүмэрдээһин куонкуруһа

1. Поселение баһылыгын солотугар кандидатуралары сүүмэрдээһин куонкуруһун ытыгы бэрээдэгэ тустаах муниципальной тэриллии талылар уорганынан олохтоноҕор.

2. Куонкуруһу ытыгы бэрээдэгэр куонкурус усулуобуйаларын, ытыллар күнүндүбүлүн, бириэмэтин уонна миэстэтин туһунан сибидиэнньэлэри куонкуруһу ытыгы күнүгэр диэри 20 күнтэн хойутаппакка бэчээккэ таһаарыы көрүллүөхтээх.

3. Поселение баһылыгын солотугар кандидатуралары сүүмэрдээһин куонкуруһун хамыһыйатын чилиэннэрин уопсай ахсаана муниципальной тэриллии талылар уорганынан олохтоноҕор.

4. Поселение баһылыгын солотугар кандидатуралары сүүмэрдээһин куонкуруһун ытыгыга куонкурус хамыһыйатын чилиэннэрин агаара поселение талылар уорганынан ананар, оттон атын агаара – тустаах муниципальной оройуон баһылыгынан.

5. Муниципальной тэриллии талылар уорганыгар куонкурус түмүгүнэн куонкурус хамыһыйатынан киллэриллибит хандыдааттар истэриттэн муниципальной тэриллии баһылыгын талыга куоластааһыны ытыгыга анаан куонкурус хамыһыйатынан регистрацияламмыт иккиттэн аҕыйаҕа суох хандыдаат киллэриллэр.

6. Поселение баһылыгын солотугар хандьыдаатынан муниципальной тэриллии талылар уорганыгар поселение баһылыгын солотугар хандьыдааттары киллэрии күнүгэр Россия Федерациятын гражданнын быыбардыыр бырааптарын уонна референдумна кыттар бырааптарын сүрүн мэктиэлэрин туһунан сокуонна сөп түбэһиннэрэн быыбарга талылар быраабыгар хааччаҕа суох гражданин буолуон сөп.

20 ыстатыйа. Муниципальной тэриллии талылар уорганын боломуочуйатын толорор гражданнын сходтара

1. Муниципальной тэриллии талылар уорганын боломуочуйатын толорор гражданнын сходтара поселение быыбардыыр бырааптаах олохтоохторун анаарыттан элбэҕэ онно кыттыгыны ылар буоллаҕына, сокуоннай бырааптанар.

2. Гражданнын сходтара муниципальной тэриллии талылар уорганын боломуочуйаларын, ол иһигэр муниципальной тэриллии талылар уорганын ураты дьаһайар кыаҕар кириэр, толорор.

3. Гражданнын сходтара муниципальной тэриллии баһылыгын бэйэтин ынырыгытынан эбэтэр поселение олохтоохторун уон киһиттэн аҕыйаҕа суох ахсааннаах бөлөҕүн көбүлээһининэн тэриллиэн сөп.

Гражданнын сходтарынын ытыгы муниципальной тэриллии баһылыгынан хааччылар.

4. Гражданнын сходтарынын тэрийии уонна ытыгы бэрээдэгэ муниципальной тэриллии устаабынан быһаарыллар уонна эрдэттэн, гражданнын сходтарынын ытыгы күнүгэр диэри уон күнтэн хойутаппакка, муниципальной тэриллии олохтоохторугар гражданнын сходтара ытыллар бириэмэтин уонна миэстэтин туһунан иһитиннэриини, эрдэттэн, гражданнын сходтарынын ытыгы күнүгэр диэри уон күнтэн хойутаппакка, муниципальной быраап аактатын барылын уонна гражданнын сходтарынын быһаарытыгар туруорулар боппуруостар матырыйаалларынын кытта билсиини, гражданнын сходтарыгар муниципальной тэриллии олохтоохторун кыттыгытын хааччылар атын дьаһаллары көрүөхтээх.

5. Гражданнын сходтарыгар олохтоох салайыныы быыбарданар солороох дьонун кыттылары булгуччулаах.

6. Гражданнын сходтарыгар муниципальной тэриллии баһылыга эбэтэр гражданнын сходтарынын талылар атын киһи бэрэссэдээтэлиир.

7. Гражданнар сходтарын быһаарыыта гражданнар сходтарын кыттыылаахтарын анаарыттан элбэҕэ онно куоластаабыт буоллабына, ылыныллыбытынан аабыллар.

8. Гражданнар сходтарыгар ылыныллыбыт быһаарыылар поселение сиригэр-уотугар булгуччу толоруллуохтаахтар.

9. Олохтоох салайыныы уорганнара уонна олохтоох салайыныы солороох дьонно гражданнар сходтарыгар ылыныллыбыт быһаарыылары толорууну поселение устаабынан быһаарыллыбыт кинилэр икки ардыларыгар боломуочуйалары араарыыга сөп түбэһиннэрэн хааччыйаллар.

10. Гражданнар сходтарыгар ылыныллыбыт быһаарыылар дьин таһымнаах бэчээккэ таһаарыллаллар.

21 ыстатыйа. Олохтоох дьаһалта

1. Олохтоох дьаһалтаҕа (муниципальной тэриллии толорор-дьаһайар уорганыгар) муниципальной тэриллии устаабынан нэһилиэнньэ олоҕун быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга боломуочуйалар уонна федеральной сокуоннарынан уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан олохтоох салайыныы уорганнарыгар бэриллибит тустаах судаарыстыбаннай боломуочуйалары толорууга анаммыт боломуочуйалар бэриллэллэр.

2. Олохтоох дьаһалтаны муниципальной тэриллии устаабыгар сөп түбэһиннэрэн биир баһылыктааһын тосхолунан муниципальной тэриллии баһылыга салайар.

3. Олохтоох дьаһалта тутула муниципальной тэриллии баһылыгын киллэриитинэн муниципальной тэриллии талыллар уорганынан бигэргэтиллэр.

4. Муниципальной тэриллии устаабынан муниципальной тэриллии талыллар уоргана олохтоох дьаһалтаны тэрийиигэ, ол иһигэр олохтоох дьаһалта баһылыгын солбуйааччыларын, олохтоох дьаһалта тутул салаатын (анал үлэлээх) уорганнарын салайааччыларын сололоругар анааһыны бигэргэтиигэ эбэтэр сөбүлэһиннэриигэ, кыттыыны ылар бырааба, маннык кыттыы көрүнгэ уонна бэрээдэгэ көрүллүөн сөп.

22 ыстатыйа. Муниципальной солону толорор дьонно сүктэриллэр хааччахтар, бобуулар уонна эбээһинэстэр

1. Муниципальной тэриллии дьокутаата, баһылыга уонна муниципальной солону толорор атын дьон (салгыы – муниципальной солону толорор дьон) «Коррупцияны утары үлэ туһунан» 2008 сыл ахсынньы 25 күнүнээҕи 273-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан

уонна атын федеральной сокуоннарынан, Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан олохтоммут хааччахтары, бобуулары тутуһуохтаахтар, эбээһинэстэри толоруохтаахтар. Муниципальной солону толорор дьон болумуочуйалара «Коррупцияны утары үлэ туһунан» 2008 сыл ахсынньы 25 күнүнээҕи 273-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан, «Судаарыстыбаннай солону толорор дьон уонна атын дьон ороскуоттара дохуоттарыгар сөп түбэһиитин хонтуруоллааһын туһунан» 2012 сыл ахсынньы 3 күнүнээҕи 230-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан, «Дьон тустаах категорияларыгар Россия Федерациятын сирин-уотун тас өттүгэр баар атын дойду бааннарыгар счету (уурунууну) арыйыыны уонна бас билиини, уу харчынан сириэстибэни уонна сыаннастары харайыыны, атын дойду үп-харчы инструменнарын бас билиини уонна (эбэтэр) туттууну бобуу туһунан» 2013 сыл ыам ыйын 7 күнүнээҕи 79-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан олохтоммут хааччахтары, бобуулары тутуспат буолуу, эбээһинэстэри толорбот буолуу түбэлтэтигэр болдьофун иннинэ тохтотуллаллар, өскөтүн федеральной сокуоннарынан атын көрүллүбэтэх буоллабына.

2. Муниципальной солону толорор дьонунан коррупцияны утары үлэ туһунан Россия Федерациятын сокуонугар сөп түбэһиннэрэн киллэриллэр дохуот, ороскуот туһунан, баай-дуол уонна баай-дуол майгыннаах эбэхэтэлистибэлэр тустарынан сибидиэннэ кырдыктаабын уонна толорутун бэрэбиэркэлээһин Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын быһаарытынан Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан олохтоммут бэрээдэгинэн ытыллар.

3. Бу ыстатыа 2 чааһыгар сөп түбэһиннэрэн ытыллыбыт бэрэбиэркэ түмүгүнэн «Коррупцияны утары үлэ туһунан» 2008 сыл ахсынньы 25 күнүнээҕи 273-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан, «Судаарыстыбаннай солону толорор дьон уонна атын дьон ороскуоттара дохуоттарыгар сөп түбэһиитин хонтуруоллааһын туһунан» 2012 сыл ахсынньы 3 күнүнээҕи 230-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан, «Дьон тустаах категорияларыгар Россия Федерациятын сирин-уотун тас өттүгэр баар атын дойду бааннарыгар счету (уурунууну) арыйыыны уонна бас билиини, уу харчынан сириэстибэни уонна сыаннастары харайыыны, атын дойду үп-харчы инструменнарын бас билиини уонна (эбэтэр) туттууну бобуу туһунан» 2013 сыл ыам ыйын 7 күнүнээҕи 79-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан олохтоммут хааччахтары, бобуулары тутуспат буолуу, эбээһинэстэри толорбот буолуу чахчыллара булулуннахтарына, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана тустаах быһаарыыны ылынар болумуочуйалаах олохтоох салайыыны уорганьгар эбэтэр суукка болумуочуйаны болдьофун иннинэ тохтотуу эбэтэр ыйыллыбыт

дьонно сыһыаннаан эппиэтинэс атын миэрэлэрин туттуу туһунан сайабылыанньалаах туһаайыы онорор.

4. Дохуотун, ороскуотун туһунан, баайын-дуолун уонна баай-дуол майгыннаах эбэһээтэлистибэлэрин туһунан, ону тэнэ ойоһун (эрин) уонна сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолорун дохуоттарын, ороскуоттарын туһунан, баайдарын-дуолларын уонна баай-дуол майгыннаах эбэһээтэлистибэлэрин туһунан кырдьыга суох эбэтэр толорута суох сибидиэнньэлэри киллэрбит муниципальной солону толорор киһиэхэ, өскөтүн бу сибидиэнньэлэри токурутуу улахан суолтата суох буоллабына, манньк эппиэтинэс дьаһаллара туттуллуохтарын сөп:

1) сэрэтии;

2) муниципальной солону толорор киһини олохтоох салайыныы тустаах уорганыгар солотуттан болумуочуйатын болдьоҕо бүтүөр диэри олохтоох салайыныы тустаах уорганыгар солону толорор быраабын быһан туран босхолооһун;

3) болумуочуйаны биир кэм төрүккэ толорууттан болумуочуйатын болдьоҕо бүтүөр диэри болумуочуйаны биир кэм төрүккэ толорор быраабын быһан туран босхолооһун;

4) болумуочуйатын болдьоҕо бүтүөр диэри олохтоох салайыныы тустаах уорганыгар солону толорору бобуу;

5) болумуочуйатын болдьоҕо бүтүөр диэри болумуочуйаны биир кэм төрүккэ толорууну бобуу.

5. Муниципальной солону толорор киһиэхэ бу ыстатыа 4 чааһынан көрүллүбүт эппиэтинэс дьаһалларын туттуу туһунан муниципальной тэриллии талыллар уорганын быһаарыыта эппиэтинэс дьаһалын туттуу туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын сайабылыанньата муниципальной тэриллии талыллар уорганыгар киирбит күнүттэн 30 күнтэн хойутаппакка ылыныллар, оттон өскөтүн Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын сайабылыанньата муниципальной тэриллии талыллар уорганын сессияларын икки ардыларынааҕы кэмгэ киирдэбинэ – оннук сайабылыанньа киирбит күнүттэн ыла үс ыйтан хойутаппакка.

6. Эппиэтинэс дьаһалын туттуу туһунан быһаарыы, ол туһугар муниципальной тэриллии талыллар уорганын дьокутааттарын мунньаҕар баар дьон улахан анаара куоластаабыт буоллабына, ылыныллыбытынан аабыллар.

7. Муниципальной солону толорор киһиэхэ эппиэтинэс дьаһалын туттуу туһунан быһаарыыны ылыныы бэрээдэгэ муниципальной быраап аактатынан быһаарыллар.

8. Муниципальной солону толорор киһи коррупцияны утары үлэ туһугар Россия Федерациятын сокуоннарынан олохтоммут хааччахтары уонна бобуулары, тустаахтар иирсээннэрин суох оноруу эбэтэр сүрүннээһин туһунан ирдэбиллэри тутуспат буолуу уонна эбээһинэстэри толорбот буолуу иһин эппиэтинэстэн, өскөтүн оннук хааччахтары, бобуулары уонна ирдэбиллэри тутуспат буолуу, ону тэнэ оннук эбээһинэстэри толорбот буолуу силиэстийэнэн «Коррупцияны утары үлэ туһунан» 2008 сыл ахсынньы 25 күнүнээҕи 273-ФС №-дээх Федеральной сокуон 13 ыстатыйатын 3–6 чаастарынан көрүллүбүт бэрээдэгинэн киниттэн тутулуга суох быһыынан-майгынан билиниллэр түбэлтэтигэр босхолоноҕор.

23 ыстатыйа. Олохтоох салайыныы уорганнарын уонна

***Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын
уорганнарын хардарыта дьайсыылара***

1. Олохтоох салайыныы уорганнарын уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын хардарыта дьайсыылара Россия Федерациятын Конституциятыгар, «Россия Федерациятын субъектарыгар аһаҕас былааһы тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2021 сыл ахсынньы 21 күнүнээҕи 414-ФС №-дээх Федеральной сокуонна, «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонна, атын федеральной сокуоннарга, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Төрүт сокуонугар, бу Сокуонна, Саха Өрөспүүбүлүкэтин атын сокуоннарыгар, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бырабыыталыстыбатын аакталарыгар сөп түбэһиннэрэн олохтоноҕор.

2. Олохтоох салайыныы уорганнарын уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын тустаах боппуруостарынан хардарыта дьайсыылара сокуонунан олохтоммут бэрээдэгинэн түһэрсиллэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин толорор былааһын уорганнарын уонна олохтоох салайыныы уорганнарын икки ардыларынааҕы сөбүлэнгинэн сүрүннэниэн сөп.

Олохтоох салайыныы уорганнарын уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарын тустаах боппуруостарынан хардарыта дьайсыыларын хааччыйарга анаан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын ыйааҕынан муниципальной тэриллиигэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын бэрэстэбиитэлэ ананыан сөп.

3. Олохтоох салайыны урганнара уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын урганнара үлэлэрин сүрүннүүр инниттэн быстах кэмгэ эбэтэр мэлдьи үлэлиир кыттыгас сүрүннүүр, ыйар-кэрдэр, сүбэлэхэр уонна атын үлэ урганнарын тэрийэр бырааптаахтар. Оннук урганнары тэрийии уонна үлэлэтии бэрээдэгэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин нуормалыыр быраап аакталарынан уонна олохтоох салайыны урганнарын нуормалыыр быраап аакталарынан быһаарыллар.

4. Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын урганнара олохтоох салайыныны сайыннарыга анаан тобоостоох быраап, тэрээһин, материальной, үп-харчы өтүнэн усулуобуйалары тэрийэллэр, олохтоох салайыны урганнарын үлэлэрин иһитиннэрии-биллэрии-методика өтүнэн хааччыйыга, олохтоох салайыны урганнарын муниципальнай сулууспалаахтарын, быыбарданар солороох дьонун идэ өтүнэн сайдылларын тэрийиигэ, олохтоох салайыныны өйөөһүнүгэ уонна сайыннарыга көмөлөһөллөр.

5. Олохтоох салайыны урганнарын уонна олохтоох салайыны урганнарын солороох дьонун туһаайан этиилэрэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын урганнарынан сокуонунан олохтоммут болдоххо булгуччу көрүллүөхтээхтэр.

6. Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын урганнара олохтоох салайыны урганнара Саха Өрөспүүбүлүкэтин тустаах судаарыстыбаннай боломуочуйаларын толорууларын уонна ыйыллыбыт боломуочуйалары толорууга анаан олохтоох салайыны урганнарыгар бэриллибит материальной уонна үп-харчы сириэстибэлэрин тус сыалга туттууларын хонтуруоллааһыны ытталлар.

7. Олохтоох салайыны урганнарын уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын урганнарын икки ардыларыгар мөккүөрдэр уонна утарсыылар тэн бырааптаах буолууга олобуран атын сөбүлэһиннэрэр процедура көмөтүнэн эбэтэр суут бэрээдэгинэн өрүттэр бэрэстэбиитэллэриттэн оҥоһуллар сөбүлэһиннэрэр хамыһыйаларынан көрүллэллэр.

8. Муниципальнай тэриллии уостаагынан уонна атын муниципальнай быраап аакталарынан Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр киирэр уорганнар тэйиччиттэн хардарыта дьайсыыларын бэрээдэгэ, муниципальнай тэриллии талыллар уорганын мунньахтарыгар тэйиччиттэн кыттыы бэрээдэгэ көрүллүөхтэрин сөп.

4 БАС. ОЛОХТООХ САЛАЙЫНЫНЫ ТЭРИЙИИ

АНАЛ ҮЛЭТИН ТӨРҮТТЭРЭ

24 ыстатыйа. Нэһилиэннэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы

**боппуруостарын быһаарыыга куораттаабы уокурук олохтоох
салайыныытын уорганнарын болумуочуйалара**

Нэһилиэннэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга куораттаабы уокурук олохтоох салайыныытын уорганнарын болумуочуйаларыгар киирэллэр:

- 1) куораттаабы уокурук устаабын ылыныы уонна онно уларытыылары уонна эбиилэри киллэри, муниципальнай быраап аакталарын таһаарыы;
- 2) куораттаабы уокурук официальной бэлиэлэрин олохтоохун;
- 3) Россия Федерациятын Бүддьүөт кодексыгар сөп түбэһиннэрэн куораттаабы уокурук бүддьүөтүн барылын оноруу уонна көрүү, олохтоох бүддьүөтү бигэргэтии уонна толоруу, муниципальнай үп-харчы хонтуруолун, ол иһигэр куораттаабы уокурук бүддьүөтүн толоруу хонтуруолун ыытыы, олохтоох бүддьүөтү толоруу туһунан отчуоту оноруу уонна бигэргэтии;
- 4) муниципальнай бас билиигэ баар баайы-дуолу бас билии, туһаныы уонна дьаһайыы;
- 5) түһээн уонна хомуур туһунан сокуоннарга сөп түбэһиннэрэн эрдэ киллэриллибит куораттаабы уокурук олохтоох түһээннэрин уонна хомуурдарын олохтоохун, дьайыыга киллэри уонна дьайыыны тохтотуу;
- 6) «Россия Федерациятыгар гражданнар доруобуйаларын харыстааһын төрүттэрин туһунан» 2011 сыл сэтинньи 21 күнүнээҕи 323-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн куораттаабы уокурук сиригэр-уотугар гражданнар доруобуйаларын харыстааһыны олохтоохунна, медицинскэй көмө тобоостоох буолуутун хааччыйыыны киллэрэн туран, ол иһигэр гражданнарга босхо медицинскэй көмөнү оноруу судаарыстыбаннай мэктиэлэрин сирдээҕи-уоттаабы бырагырааматыгар сөп түбэһиннэрэн нэһилиэннэбэ медицинскэй көмөнү оноруу усуллубуйатын тэрийиигэ кыттыы (нэһилиэннэбэ Россия Федерациятын Бырабыыталыстыбатынан бигэргэтиллибит тустаах сир-уот нэһилиэннэтин медико-санитарнай хааччыйыы анал үлэтин толорор толорор былаас федеральной уорганын салайыытыгар баар медицина тэрилтэлэригэр медицинскэй көмөнөн хааччыйыллар сир-уот кэрискэтигэр киллэриллибит сирдэртэн-уоттартан ураты);
- 7) муниципальнай быыбары, олохтоох референдуму бэлэмнээһини уонна ыытыыны тэрээһин уонна материальной-техничеккэй өттүнэн хааччыйыы;

- 8) тизэргэн иһинээҕи сири-уоту сайыннарыы;
- 9) муниципальной быраап аакталарын бар дьонно биллэрэргэ, куораттааҕы уокурук олохтоохторугар дьин таһымнаах иһитиннэриини-биллэриини тизэрдэргэ анаан бэчээттэнэн тахсар сонуну киэнник тарҕатар ситими уонна (эбэтэр) сетевой таһаарыыны тэрийии;
- 10) муниципальной предпрятиелары уонна учреждениелары тэрийии, муниципальной хааһына учреждениеларын үлэлэрин үбүнэн хааччыйыы уонна бүддьүөт уонна автономнай муниципальной учреждениелар муниципальной соруудаҕы толорууларын үбүнэн хааччыйыы;
- 11) муниципальной предпрятиелар уонна учреждениелар онорор өнөлөрүн уонна муниципальной предпрятиелар уонна учреждениелар толорор үлэлэрин тарыыбын олохтооһун, өскөтүн федеральной сокуонунан атын көрүллүбэтэх буоллаҕына;
- 12) куораттааҕы уокурук кыраныссатыгар коррупцияны утары үлэ дьаһалларын олохтооһун;
- 13) куораттааҕы уокурук кыраныссатыгар терроризмы уонна экстремизмы сэрэтиигэ ону тэнэ терроризм уонна экстремизм үөскээһинин содулларын аччатыыга уонна (эбэтэр) суох онорууга кыттыы;
- 14) куораттааҕы уокурук кыраныссатыгар ыксаллаах быһыы-майгы содулун сэрэтиигэ уонна суох онорууга кыттыы;
- 15) куораттааҕы уокурук сиригэр-уотугар баар муниципальной предпрятиелары уонна учреждениелары хомуурга бэлэмнээһин дьаһалларын тэрийии уонна толоруу;
- 16) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн аан дойдутааҕы уонна тас экэнэмиичэскэй сибээһи олохтооһун;
- 17) нэһилиэнньэ олоҕун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйыы боппуруостарынан ылынныллыбыт муниципальной быраап аакталарынан олохтоммут ирдэбиллэри тутуһуу муниципальной хонтуруолун ытыты;
- 18) куораттааҕы уокурук кыраныссатыгар Россия Федерациятын сокуоннарынан олохтоммут болумуочуйалар чэрчилэринэн нэһилиэнньэни уотунан, итиинэн, гааһынан уонна уунан хааччыйыыны, ууну ытытыны, нэһилиэнньэни уматыгынан хааччыйыыны тэрийии;

19) куораттаабы уокурукка олорор уонна олорор дьиэбэ наадылар кыра дохуоттаах гражданнары олорор дьиэнэн хааччыйыы, муниципальной дьиэ-уот пуондатын тутууну уонна көрүүнү-истиини тэрийии, дьиэни-уоту тутууга усулуобуйаны тэрийии, элбэх кыбартыыралаах дьиэбэ дьиэни уларытан онорууну уонна сангалыы былааннааһыны сөбүлэһиннэри туһунан быһаарыыны ылыныы, ону тэнэ дьиэ-уот сокуоннарыгар сөп түбэһиннэрэн олохтоох салайыныы уорганнарын атын болумуочуйаларын толоруу;

20) полиция учаастактаабы болумуочунайын солотун толорор үлэһиккэ куораттаабы уокурук көрөр-истэр дьаһалталаах учаастагар үлэбэ анаан хоһу биэри;

21) муниципальной үөрэх тэрилтэлэригэр уопсай үөрэх сүрүн бырагыраамаларынан уопсай тобоостоох уонна босхо оскуола иннинээби, алын уопсай, сүрүн уопсай, орто уопсай үөрэби биэриини тэрийии (федеральной судаарыстыбаннай үөрэх стандартыгар сөп түбэһиннэрэн олоххо киллэриллэр уопсай үөрэх сүрүн бырагыраамаларын үбүнэн хааччыйыы болумуочуйаларыттан ураты), муниципальной үөрэх тэрилтэлэригэр оҕону эбии үөрэтиини тэрийии (Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарынан үбүнэн хааччылар оҕону эбии үөрэтииттэн ураты), муниципальной үөрэх тэрилтэлэригэр успуорка бэлэмнээһин эбии үөрэбин бырагырааматынан улахан дьону эбии үөрэтиини тэрийии, муниципальной үөрэх тэрилтэлэригэр оҕону көрүүнү уонна көрүүнү-истиини, оҕону көрүүнү-харайыыны ытыгыга анаан усулуобуйаны тэрийии;

22) куораттаабы уокурук сиригэр-уотугар физическэй култуураны уонна успуорду сайыннарыыга усулуобуйаны хааччыйыы, ол иһигэр маассабай успуорду сайыннарыыга уонна тобоостоох буолуутун хааччыйыыга көмөлөһүү, оҕо-ыччат успуордун (оскуолатаабы успуорду киллэрэн туран) сайыннарыы, куораттаабы уокурук официальной физкультурнай тэрээһиннэрин уонна успуорт тэрээһиннэрин тэрийии уонна ытыгы;

23) бэйэтин болумуочуйатын иһинэн каникул кэмигэр оҕо сынналангыт тэрийиини хааччыйыы дьаһалларын, кинилэр олохторугар уонна доруобуйаларыгар куттал суох буолуутун хааччыйыы дьаһалларын киллэрэн туран, олохтооһун;

24) куораттаабы уокурук олохтоохторун сибээс, уопастыбаннай аһылык, аты-эргизэн уонна бытовоей көрүү-исти өнөтүнэн хааччыйыыга усулуобуйаны тэрийии;

25) муниципальной архыыбы тэрийии уонна хааччыйыы;

26) нэһилиэнньэбэ бибилиэтикэ үлэтин тэрийии, куораттаабы уокурук бибилиэтикэлэрин библиотечнай пуондаларын толоруу уонна харайыыны хааччыйыы;

27) көмүү миэстэлэрин көрүү-исти;

28) аадырыстааһын эбийиэктэригэр аадырыстары анааһын, аадырыстары уларытыы, көтүрүү, куораттаабы уокурук кыраныыссатыгар уулусса-суол ситимин элеменнэригэр (федеральной суолталаах массыына суолуттан, эрэгийиэннээҕи эбэтэр муниципалитеттар икки ардыларынаабы суолталаах массыына суолуттан ураты), планировочнай тутул элеменнэригэр ааты анааһын, оннук ааттары уларытыы, көтүрүү, аадырыс судаарыстыбаннай реестригэр иһитиннэриини-биллэриини таһаарыы;

29) куораттаабы уокурук сирин-уотун тупсаран оноруу быраабылаларын бигэргэтии, ыйыллыбыт быраабылаларга сөп түбэһиннэрэн куораттаабы уокурук сирин-уотун тупсаран онорууну тэрийии;

30) куораттаабы уокурук сиригэр-уотугар эрдэ учуокка ылыллыбыт хамсаабат баай эбийиэктэригэр быраабы бас билээччилэри быһаарыы дьаһалларын ытыгы уонна быһаарыылары ылыныы, бу хамсаабат баай эбийиэктэригэр быраабы бас билээччилэр тустарынан сибидиэнньэни Хамсаабат баай биир уопсай судаарыстыбаннай реестригэр киллэрэргэ анаан ытыгы;

31) федеральной сокуонга сөп түбэһиннэрэн куораттаабы уокурук наадыһытыгар анаан оноһуу сир учаастактарын онорууга ирдэнэр үлэни толорууну хааччыйыы;

32) тулалыыр эйгэбэ буортулаах мунһуллубут эбийиэктэри быһаарыыны уонна куораттаабы уокурук бас билиитигэр баар сир учаастактарын кыраныыссатыгар баар сиргэ-уокка сыһыаннаан оннук буортуну суох онорууну тэрийиини олохтооһун;

33) куораттаабы уокурук экэниэмикэтин уонна социальной эйгэтин туругун бэлиэтиир статистика көрдөрүүлэрин хомуйууну тэрийии уонна ыйыллыбыт дааннайдары Россия Федерациятын Бырабыыталыстыбатынан олохтоммут бэрээдэгинэн судаарыстыбаннай былаас уорганнарыгар биэрии;

34) «Кэтэх хаһаайыстыба туһунан» 2003 сыл от ыйын 7 күнүнээҕи 112-ФС №-дээх Федеральной сокуонга сөп түбэһиннэрэн хаһаайыстыба учуотун кинигэтигэр гражданнар тутар кэтэх хаһаайыстыбаларын учуотун оноруу;

35) Россия Федерациятын үөрэх туһунан сокуонунан уонна Россия Федерациятын муниципальной сулууспа туһунан сокуонунан көрүллүбүт бэрээдэгинэн муниципальной солону толорор дьону, муниципальной сулууспалаахтары уонна муниципальной предприятиелар уонна учреждениелар үлэһиттэрин идэлээх үөрэхтэрин уонна идэлээх эбии үөрэхтэрин тэрийии, муниципальной сулууспаҕа анаан каадыры бэлэмнээһини тэрийии;

36) омуртар икки ардыларынаабы уонна конфессиялар икки ардыларынаабы или-эйэни бөбүргөтүүгэ, куораттаабы уокурук сиригэр-уотугар оморор Россия Федерациятын норуоттарын тылларын уонна култуураларын өйөөхүнгэ уонна сайыннарыыга, төрүт олохтоох абыайах ахсааннаах норуоттар уонна атын абыайах ахсааннаах норуоттар бырааптарын олоххо киллэриигэ, миграннар социальнай уонна култуурунай адаптацияларын хааччыйыыга, омуртар икки ардыларынаабы (этностар икки ардыларынаабы) иирсээни сэрэтиигэ туһуламмыт дьаһаллары ырытан оноруу уонна олохтоохун;

37) олохтоох үгэс буолбут норуот уус-уран айар үлэтин сайыннарыыга анаан усулуобуйаны тэрийии, норуот уус-уран дьарыгын харыстааһынна, сөргүтүүгэ уонна сайыннарыыга кыттыы;

38) куораттаабы уокурук кыраныссатыгар баһаартан куттал суох буолуутун бастаангы дьаһалларын хааччыйыы;

39) куораттаабы уокурук олохтоохторун култуура тэрилтэлэрин өнөлөрүнэн хааччыйыыга, куораттаабы уокурук олохтоохторун иллэн кэмнэрин, маассабай сынньаланнарын тэрийиигэ усулуобуйаны тэрийии, нэһилиэнньэ маассабайдык сынньанар миэстэлэрин тупсаран оноруу;

40) куораттаабы уокурук бас билиитигэр баар култуура баайын эбийиэктэрин (култуура уонна история пааматынньыктарын) харыстааһын, туһаныы уонна кизгник тарбатыы, куораттаабы уокурук сиригэр-уотугар баар олохтоох (муниципальнай) суолталаах култуура баайын эбийиэктэрин (култуура уонна история пааматынньыктарын) харыстааһын;

41) тыа хаһаайыстыбатын онорон таһаарыытын сайыннарыыга, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын, сырьетун уонна аһын-үөлүн ырыынагын кэнэтиигэ усулуобуйаны тэрийии;

42) дьобус уонна орто урбааны сайыннарыыга көмөлөһүү;

43) социальнай хайысхалаах кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэргэ, аһымал санаа үлэтигэр уонна баһа өттүнэн үлэбэ (волонтерствоһа) өйөбүлү оноруу;

44) куораттаабы уокурук сиригэр-уотугар ытыллар научнай, научнай-техничэскэй уонна инновационнай үлэбэ өйөбүлү оноруу, науканы кизгник тарбатыыга туһуламмыт бырагыраамалары ылыныы, куораттаабы уокурук тэрээһиннэрин тэрийии уонна ытыты;

45) оһолору уонна ыччаты кытта үлэ дьаһалларын тэрийии уонна олохтоохун, ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэриигэ кыттыы, ыччат быраабын уонна сокуонунан

көрүллүбүт интэриэһин хааччыйы уонна көмүскээһин дьаһалларын ырытан оноруу уонна олоххо киллэри, ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэри сүрүн хайысхаларынан муниципальной бырагыраамалары ырытан оноруу уонна олоххо киллэри, куораттаабы уокурукка ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэри кэтээн көрүүнү тэрийи уонна ытыгы;

46) Россия Федерациятыгар судаарыстыбаннай хонтуруол (кэтэбил) уонна муниципальной хонтуруол туһунан Россия Федерациятын сокуонугар сөп түбэһиннэрэн муниципальной хонтуруол манньк көрүнгэрин олохтоһун:

а) итиинэн хааччыйар биир уопсай тэрилтэ итиинэн хааччыйы эбийиэктэрин тутууга, саналы уларытан онорууга уонна (эбэтэр) санатытан онорууга эбэһэтилистибэлэри толоруутун муниципальной хонтуруола;

б) сүрүннүүр эйгэтинэн куораттаабы уокурук сирин-уотун тупсаран оноруу быраабылаларын, ол иһигэр социальной, инженернэй уонна транспортнай ис тутул эбийиэктэрэ уонна онһулар өнөлөр инбэлииттэргэ тобоостоох буолууларын хааччыйы ирдэбиллэрин тутуһу буолар тупсаран оноруу эйгэтигэр муниципальной хонтуруол (тупсаран оноруу эйгэтигэр муниципальной хонтуруолу онорууга булгуччулаах ирдэбиллэри тутуһууну кэтээн көрүү (куттал суох буолуутун кэтээн көрүү) кэмигэр быһаарыллыбыт булгуччулаах ирдэбиллэри кэһини туоратар туһунан сэрэтии бэриллиэн сөп);

в) олохтоох суолталаах айылҕа ураты харыстанар сирин-уотун харыстааһын уонна туһаны эйгэтигэр муниципальной хонтуруол;

г) тустаах куораттаабы уокурук сирин-уотун састаабыгар киирэр нэһилиэнньэлээх пуун кыраныссатыгар массыына тырааныспарыгар, куораттаабы сиринэн айанныыр электрческэй тырааныспарга уонна суол хаһаайыстыбатыгар муниципальной хонтуруол;

д) муниципальной дьэ-уот хонтуруола;

е) куораттаабы уокурук кыраныссатыгар муниципальной сир хонтуруола;

ж) муниципальной ойуур хонтуруола.

25 ыстатыйа. Нэһилиэнньэ олоһун-дьаһабын быһаччы хааччыйы

боптуруостарын быһаарыыга муниципальной оройуон олохтоох салайынытын уорганнарын боломуочуйалара

Нэһилиэнньэ олоһун-дьаһабын быһаччы хааччыйы боптуруостарын быһаарыыга муниципальной оройуон олохтоох салайынытын уорганнарын боломуочуйаларыгар киирэллэр:

1) муниципальной оройуон устаабын ылыныы уонна онно уларытыылары уонна эбиилэри киллэри, муниципальной быраап аакталарын таһаары;

2) муниципальной оройуон официальной бэлиэлэрин олохтоохун;

3) Россия Федерациятын Бүддьүөт кодексыгар сөп түбэһиннэрэн муниципальной оройуон бүддьүөтүн барылын оноруу уонна көрүү, олохтоох бүддьүөтү бигэргэтии уонна толоруу, муниципальной үп-харчы хонтуруолун, ол иһигэр муниципальной оройуон бүддьүөтүн толоруу хонтуруолун ыытыы, олохтоох бүддьүөтү толоруу туһунан отчуоту оноруу уонна бигэргэтии;

4) муниципальной бас билиигэ баар баайы-дуолу бас билии, туһаныы уонна дьаһайыы;

5) түһээн уонна хомуур туһунан сокуоннарга сөп түбэһиннэрэн эрдэ киллэриллибит муниципальной оройуон олохтоох түһээннэрин уонна хомуурдарын олохтоохун, дьайыыга киллэрии уонна дьайыыны тохтотуу;

6) «Россия Федерациятыгар гражданнар доруобуйаларын харыстааһын төрүттэрин туһунан» 2011 сыл сэтинньи 21 күнүнээҕи 323-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн муниципальной оройуон сиригэр-уотугар гражданнар доруобуйаларын харыстааһыны олохтоохунга, медицинскэй көмө тоҕоостоох буолуутун хааччыйыыны киллэрэн туран, ол иһигэр гражданнарга босхо медицинскэй көмөнү оноруу судаарыстыбаннай мэктиэлэрин сирдээҕи-уоттааҕы бырагырааматыгар сөп түбэһиннэрэн нэһилиэнньэҕэ медицинскэй көмөнү оноруу усуллубуйатын тэрийиигэ кыттыы (нэһилиэнньэтэ Россия Федерациятын Бырабыыталыстыбатынан бигэргэтиллибит тустаах сир-уот нэһилиэнньэтин медико-санитарнай хааччыйыы анал үлэтин толорор толорор былаас федеральной уорганын салайыытыгар баар медицина тэрилтэлэригэр медицинскэй көмөнөн хааччыйыллар сир-уот кэрискэтигэр киллэриллибит сирдэртэн-уоттартан ураты);

7) муниципальной быыбары, олохтоох референдуму бэлэмнээһини уонна ыытыыны тэрээһин уонна материальной-техничеккэй өттүнэн хааччыйыы;

8) муниципальной предприятиелары уонна учреждениелары тэрийи, муниципальной хааһына учреждениеларын үлэлэрин үбүнэн хааччыйыы уонна бүддьүөт уонна автономнай муниципальной учреждениелар муниципальной соруудаҕы толорууларын үбүнэн хааччыйыы;

9) муниципальной предприятиелары уонна учреждениелары тэрийи, муниципальной хааһына учреждениеларын үлэлэрин үбүнэн хааччыйыы уонна бүддьүөт

уонна автономнай муниципальной учреждениелар муниципальной соруудабы толорууларын үбүнэн хааччыйыгы;

10) муниципальной предпрятиелар уонна учреждениелар онгорор өгөлөрүн уонна муниципальной предпрятиелар уонна учреждениелар толорор үлэлэрин тарыбын олохтооһун, өскөтүн федеральной сокуонунан атын көрүллүбэтэх буоллабына;

11) муниципальной оройуон кыраныссатыгар коррупцияны утары үлэ дьаһалларын олохтооһун;

12) муниципальной оройуон кыраныссатыгар терроризмы уонна экстремизмы сэрэтиигэ ону тэнэ терроризм уонна экстремизм үөскээһинин содулларын аччатыгыга уонна (эбэтэр) суох онорууга кыттыгы;

13) муниципальной оройуон кыраныссатыгар ыксаллаах быһыы-майгы содулун сэрэтиигэ уонна суох онорууга кыттыгы;

14) муниципальной оройуон сиригэр-уотугар баар муниципальной предпрятиелары уонна учреждениелары хомуурга бэлэмнээһин дьаһалларын тэрийии уонна толоруу;

15) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн аан дойдутаабы уонна тас экэнэмиичэскэй сибээһи олохтооһун;

16) нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы боппуруостарынан ылынныллыбыт муниципальной быраап аакталарынан олохтоммут ирдэбиллэри тутуһуу муниципальной хонтуруолун ытыгы;

17) муниципальной оройуон кыраныссатыгар Россия Федерациятын сокуоннарынан олохтоммут болумуочуйалар чэрчилэринэн нэһилиэнньэни уотунан уонна гааһынан хааччыйыыны тэрийии;

18) полиция учаастактаабы болумуочунайын солотун толорор үлэһиккэ муниципальной оройуон көрөр-истэр дьаһалталаах учаастагар үлэбэ анаан хоһу биэри;

19) муниципальной үөрэх тэрилтэлэригэр уопсай үөрэх сүрүн бырагыраамаларынан уопсай тобоостоох уонна босхо оскуола иннинээҕи, алын уопсай, сүрүн уопсай, орто уопсай үөрэби биэриини тэрийии (федеральной судаарыстыбаннай үөрэх стандартыгар сөп түбэһиннэрэн олоххо киллэриллэр уопсай үөрэх сүрүн бырагыраамаларын үбүнэн хааччыйыы болумуочуйаларыттан ураты), муниципальной үөрэх тэрилтэлэригэр оһону эбии үөрэтиини тэрийии (Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын

уорганнарынан үбүнэн хааччыллар оџону эбии үөрэтииттэн ураты), муниципальной үөрэх тэрилтэлэригэр упуорка бэлэмнээһин эбии үөрэбин бырагырааматынан улахан дьону эбии үөрэтиини тэрийии, муниципальной үөрэх тэрилтэлэригэр оџону көрүүнү уонна көрүүнү-истиини, оџону көрүүнү-харайыыны ытыгыга анаан усулуобуйаны тэрийии;

20) муниципальной оройуон сиригэр-уотугар физическэй култуураны уонна упуорду сайыннарыыга усулуобуйаны хааччыйыы, ол иһигэр маассабай упуорду сайыннарыыга уонна тоџоостоох буолуутун хааччыйыыга көмөлөһүү, оџо-ыччат упуордун (оскулатаабы упуорду киллэрэн туран) сайыннарыы, муниципальной оройуон официальной физкультурнай тэрээһиннэрин уонна упуорт тэрээһиннэрин тэрийии уонна ытыгы;

21) бэйэтин болумучуйатын иһинэн каникул кэмигэр оџо сынньаланын тэрийиини хааччыйыы дьаһалларын, кинилэр олохторугар уонна доруобуйаларыгар куттал суох буолуутун хааччыйыы дьаһалларын киллэрэн туран, олохтооһун;

22) муниципальной оройуон олохтоохторун сибээс, уопсастыбаннай аһылык, атыы-эргизэн уонна бытовоей көрүү-истиини өнөтүнэн хааччыйыыга усулуобуйаны тэрийии;

23) муниципальной архыбы тэрийии уонна хааччыйыы;

24) нэһилиэнньэбэ бибилиэтиэкэ үлэтин тэрийии, куораттаабы уокурук бибилиэтиэкэлэрин библиотечнай пуондаларын толоруу уонна харайыыны хааччыйыы;

25) муниципальной оройуон сиригэр-уотугар поселениялар икки ардыларынаабы көмүү миэстэлэрин көрүү-истиини;

26) аадырыстааһын эбийиэктэригэр аадырыстары анааһын, аадырыстары уларытыы, көтүрүү, муниципальной оройуон сэлиэнньэлэр икки ардыларынаабы сирин-уотун кыраныссатыгар уулусса-суол ситимин элеменнэригэр (федеральной суолталаах массына суолуттан, эрэгийиэннээџи эбэтэр муниципалитеттар икки ардыларынаабы суолталаах массына суолуттан ураты), планировочнай тутул элеменнэригэр ааты анааһын, оннук ааттары уларытыы, көтүрүү, аадырыс судаарыстыбаннай реестригэр иһитиннэриини-биллэриини таһаарыы;

27) федеральной сокуонга сөп түбэһиннэрэн муниципальной оройуон наадыыытыгар анаан оноһуу сир учаастактарын онорууга ирдэнэр үлэни толорууну хааччыйыы;

28) тулалыыр эйгэбэ буортулаах мунһуллабут эбийиэктэри быһаарыыны уонна муниципальной оройуон бас билиитигэр баар сир учаастактарын кыраныссатыгар баар сиргэ-уокка сыһаннаан оннук буортуну суох онорууну тэрийиини олохтооһун;

29) муниципальной оройуон экэниэмикэтин уонна социальной эйгэтин туругун бэлиэтиир статистика көрдөрүүлэрин хомуйууну тэрийии уонна ыйыллыбыт дааннайдары Россия Федерациятын Бырабыыталыстыбатынан олохтоммут бэрээдэгинэн судаарыстыбаннай былаас уорганнарыгар биэри;

30) Россия Федерациятын үөрэх туһунан сокуонунан уонна Россия Федерациятын муниципальной сулууспа туһунан сокуонунан көрүллүбүт бэрээдэгинэн муниципальной солону толорор дьону, муниципальной сулууспалаахтары уонна муниципальной предприятиелар уонна учреждениелар үлэһиттэрин идэлээх үөрэхтэрин уонна идэлээх эбии үөрэхтэрин тэрийии, муниципальной сулууспаба анаан каадыры бэлэмнээһини тэрийии;

31) омуктар икки ардыларынаабы уонна конфессиялар икки ардыларынаабы или-эйэни бөбүргөтүүгэ, муниципальной оройуон сиригэр-уотугар олорор Россия Федерациятын норуоттарын тылларын уонна култуураларын өйөөһүгнэ уонна сайыннарыыга, төрүт олохтоох абыйах ахсааннаах норуоттар уонна атын абыйах ахсааннаах норуоттар бырааптарын олоххо киллэриигэ, миграннар социальной уонна култуурунай адаптацияларын хааччыйыыга, омуктар икки ардыларынаабы (этностар икки ардыларынаабы) иирсээни сэрэтиигэ туһуламмыт дьаһаллары ырытан оноруу уонна олохтооһун;

32) олохтоох үгэс буолбут норуот уус-уран айар үлэтин сайыннарыыга анаан усулуобуйаны тэрийии, норуот уус-уран дьарыгын харыстааһынна, сөргүтүүгэ уонна сайыннарыыга кыттыы;

33) куораттаабы уонна тыа сиринээби нэһилиэнньэлээх пууннар кыраныссаларын тас өттүгэр муниципальной оройуон кыраныссатыгар баһаартан куттал суох буолуутун бастаангы дьаһалларын хааччыйыы;

34) муниципальной оройуон олохтоохторун култуура тэрилтэлэрин өнөлөрүнэн хааччыйыыга, муниципальной оройуон олохтоохторун иллэн кэмнэрин, маассабай сынньаланнарын тэрийиигэ усулуобуйаны тэрийии, нэһилиэнньэ маассабайдык сынньанар миэстэлэрин тупсаран оноруу;

35) муниципальной оройуон бас билиитигэр баар култуура баайын эбийиэктэрин (култуура уонна история пааматынньыктарын) харыстааһын, туһаныы уонна киэнник тарбатыы, муниципальной оройуон сиригэр-уотугар баар олохтоох (муниципальной) суолталаах култуура баайын эбийиэктэрин (култуура уонна история пааматынньыктарын) харыстааһын;

36) тыа хаһаайыстыбатын онорон таһаарытын сайыннарыга, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын, сырьетун уонна аһын-үөлүн ырыынагын кэнэтиигэ усулуобуйаны тэрийии;

37) дьоһус уонна орто урбааны сайыннарыга көмөлөһүү;

38) социальной хайысхалаах кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэргэ, аһымал санаа үлэтигэр уонна баҕа өттүнэн үлэбэ (волонтерствоҕа) өйөбүлү оноруу;

39) муниципальной оройуон сиригэр-уотугар ытытыллар научнай, научнай-техническэй уонна инновационнай үлэбэ өйөбүлү оноруу, науканы кизэнник тарҕатыыга туһуламмыт бырагыраамалары ылыныы, муниципальной оройуон тэрээһиннэрин тэрийии уонна ытыты;

40) оҕолору уонна ыччаты кытта поселениелар икки ардыларынаабы хабааннаах үлэ дьаһалларын тэрийии уонна олохтоохун, ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэриигэ кыттыы, ыччат быраабын уонна сокуонунан көрүллүбүт интэриэһин хааччыйыы уонна көмүскээһин дьаһалларын ырытан оноруу уонна олоххо киллэри, ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэри сүрүн хайысхаларынан муниципальной бырагыраамалары ырытан оноруу уонна олоххо киллэри, муниципальной оройуонна ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэриини кэтээн көрүүнү тэрийии уонна ытыты;

41) Россия Федерациятыгар судаарыстыбаннай хонтуруол (кэтэбил) уонна муниципальной хонтуруол туһунан Россия Федерациятын сокуонугар сөп түбэһиннэрэн муниципальной хонтуруол маннык көрүннэрин олохтоохун:

а) олохтоох суолталаах айылҕа ураты харыстанар сирин-уотун харыстааһын уонна туһаныы эйгэтигэр муниципальной хонтуруол;

б) тустаах муниципальной оройуон сирин-уотун састаабыгар киирэр нэһилиэнньэлээх пуун кыраныссатыгар массыына тырааныспарыгар, куораттаабы сиринэн айанныыр электрическэй тырааныспарга уонна суол хаһаайыстыбатыгар муниципальной хонтуруол;

в) муниципальной оройуон кыраныссатыгар муниципальной сир хонтуруола;

г) муниципальной ойуур хонтуруола.

26 ыстатыйа. Нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы

**бонпуруостарын быһаарыыга куораттаабы поселение олохтоох
салайыныытын уорганнарын боломуочуйалара**

Нэһилиэнньэ олобун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга куораттаабы поселение олохтоох салайыныытын уорганнарын боломуочуйаларыгар киирэллэр:

1) куораттаабы поселение устаабын ылыныы уонна онно уларытыылары уонна эбиилэри киллэри, муниципальной быраап аакталарын таһаарыы;

2) куораттаабы поселение официальной бэлиэлэрин олохтооһун;

3) Россия Федерациятын Бүддьүөт кодексыгар сөп түбэһиннэрэн куораттаабы поселение бүддьүөтүн барылын оноруу уонна көрүү, олохтоох бүддьүөтү бигэргэтии уонна толоруу, муниципальной үп-харчы хонтуруолун, ол иһигэр куораттаабы поселение бүддьүөтүн толоруу хонтуруолун ытыты, олохтоох бүддьүөтү толоруу туһунан отчуоту оноруу уонна бигэргэтии;

4) муниципальной бас билиигэ баар баайы-дуолу бас билии, туттуу уонна дьаһайыы;

5) түһээн уонна хомуур туһунан сокуоннарга сөп түбэһиннэрэн эрдэ киллэриллибит куораттаабы поселение олохтоох түһээннэрин уонна хомуурдарын олохтооһун, дьайыыга киллэри уонна дьайыыны тохтотуу;

6) муниципальной быыбары, олохтоох референдуму бэлэмнээһини уонна ытытыны тэрээһин уонна материальной-технической өттүнэн хааччыйыы;

7) тиэргэн иһинээҕи сири-уоту сайыннарыы;

8) муниципальной быраап аакталарын бар дьонно биллэрэргэ, куораттаабы поселение олохтоохторугар дьин таһымнаах иһитиннэриини-биллэриини тиэрдэргэ анаан бэчээттэнэн тахсар сонуну киэнник тарҕатар ситими уонна (эбэтэр) сетевой таһаарыыны тэрийи;

9) муниципальной предпрятиелары уонна учреждениелары тэрийи, муниципальной хааһына учреждениеларын үлэлэрин үбүнэн хааччыйыы уонна бүддьүөт уонна автономнай муниципальной учреждениелар муниципальной соруудабы толорууларын үбүнэн хааччыйыы;

10) муниципальной предпрятиелар уонна учреждениелар онгорор өгөлөрүн уонна муниципальной предпрятиелар уонна учреждениелар толорор үлэлэрин тарыыбын олохтооһун, өскөтүн федеральной сокуонунан атын көрүллүбэтэх буоллабына;

11) куораттаабы поселение кыраныссатыгар коррупцияны утары үлэ дьаһалларын олохтооһун;

12) куораттаабы поселение кыраныссатыгар терроризмы уонна экстремизмы сэрэтиигэ ону тэнэ терроризм уонна экстремизм үөскээһинин содулларын аччатыыга уонна (эбэтэр) суох онорууга кыттыы;

13) куораттаабы поселение кыраныссатыгар ыксаллаах быһыы-майгы содулун сэрэтиигэ уонна суох онорууга кыттыы;

14) куораттаабы поселение сиригэр-уотугар баар муниципальной предприятиелары уонна учреждениелары хомуурга бэлэмнээһин дьаһалларын тэрийии уонна толоруу;

15) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн аан дойдутаабы уонна тас экэнэмиичэскэй сибээһи олохтооһун;

16) нэһилиэнньэ олоһун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйы боппуруостарынан ылынныллыбыт муниципальной быраап аакталарынан олохтоммут ирдэбиллэри тутуһуу муниципальной хонтуруолун ытыты;

17) куораттаабы поселение кыраныссатыгар Россия Федерациятын сокуоннарынан олохтоммут боломуочуйалар чэрчилэринэн нэһилиэнньэни уотунан, итиинэн, гааһынан уонна уунан хааччыйыны, ууну ытытыны, нэһилиэнньэни уматыгынан хааччыйыны тэрийии;

18) куораттаабы поселениеҕа олорор уонна олорор дьиэҕэ наадыар кыра дохуоттаах гражданны олорор дьиэнэн хааччыйы, муниципальной дьиэ-уот пуондатын тутууну уонна көрүүнү-истиини тэрийии, дьиэни-уоту тутууга усулуобуйаны тэрийии, элбэх кыбартыралаах дьиэҕэ дьиэни уларытан онорууну уонна саналы былааннааһыны сөбүлэһиннэрии туһунан быһаарыны ылыны, ону тэнэ дьиэ-уот сокуоннарыгар сөп түбэһиннэрэн олохтоох салайыны уорганнарын атын боломуочуйаларын толоруу;

19) полиция учаастактаабы боломуочунайын солотун толорор үлэһиккэ куораттаабы поселение көрөр-истэр дьаһалталаах учаастагар үлэҕэ анаан хоһу биэри;

20) куораттаабы поселение сиригэр-уотугар физическэй култуураны уонна успуорду сайыннарыыга усулуобуйаны хааччыйы, ол иһигэр маассабай успуорду сайыннарыыга уонна тоҕоостоох буолуутун хааччыйыга көмөлөһүү, оҕо-ыччат успуордун (оскуолатаабы успуорду киллэрэн туран) сайыннарыы, куораттаабы поселение официальной физкультурнай тэрээһиннэрин уонна успуорт тэрээһиннэрин тэрийии уонна ытыты;

- 21) куораттаабы поселение олохтоохторун сибээс, уопсастыбаннай аһылык, аты-эргин уонна бытовоей көрүү-истии өнөтүнэн хааччыйыга усуллубуйаны тэрийии;
- 22) нэһилиэнньэбэ бибилэтиэкэ үлэтин тэрийии, куораттаабы поселение бибилэтиэкэлэрин библиотечнай пуондаларын толоруу уонна харайыны хааччыйы;
- 23) көмүү миэстэлэрин көрүү-истии;
- 24) аадырыстааһын эбийиэктэригэр аадырыстары анааһын, аадырыстары уларытыы, көтүрүү, куораттаабы поселение кыраныссатыгар уулусса-суол ситимин элеменнэригэр (федеральной суолталаах массына суолуттан, эргийиэннээби эбэтэр муниципалитеттар икки ардыларынаабы суолталаах массына суолуттан ураты), планировочнай тутул элеменнэригэр ааты анааһын, оннук ааттары уларытыы, көтүрүү, аадырыс судаарыстыбаннай реестригэр иһитиннэриини-биллэриини таһаары;
- 25) куораттаабы поселение сирин-уотун тупсаран оноруу быраабылаларын бигэргэтии, ыйыллыбыт быраабылаларга сөп түбэһиннэрэн куораттаабы уокурук сирин-уотун тупсаран онорууну тэрийии;
- 26) куораттаабы поселение сиригэр-уотугар эрдэ учуокка ылыллыбыт хамсаабат баай эбийиэктэригэр быраабы бас билээччилэри быһаарыы дьаһалларын ытыгы уонна быһаарылары ылыныы, бу хамсаабат баай эбийиэктэригэр быраабы бас билээччилэр тустарынан сибидиэннэни Хамсаабат баай биир уопсай судаарыстыбаннай реестригэр киллэрэргэ анаан ытыгы;
- 27) федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн куораттаабы поселение наадыытыгар анаан оноһуу сир учаастактарын онорууга ирдэнэр үлэни толорууну хааччыйы;
- 28) тулалыыр эйгэбэ буортулаах муньуллубут эбийиэктэри быһаарыны уонна куораттаабы поселение бас билиитигэр баар сир учаастактарын кыраныссатыгар баар сиргэ-уокка сыһыаннаан оннук буортуну суох онорууну тэрийиини олохтооһун;
- 29) куораттаабы поселение экэниэмикэтин уонна социальной эйгэтин туругун бэлиэтиир статистика көрдөрүүлэрин хомуйууну тэрийии уонна ыйыллыбыт дааннайдары Россия Федерациятын Бырабыыталыстыбатынан олохтоммут бэрээдэгинэн судаарыстыбаннай былаас уорганнарыгар биэри;
- 30) «Кэтэх хаһаайыстыба туһунан» 2003 сыл от ыйын 7 күнүнээби 112-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн хаһаайыстыба учуотун кинигэтигэр гражданныр тутар кэтэх хаһаайыстыбаларын учуотун оноруу;

31) Россия Федерациятын үерэх туһунан сокуонунан уонна Россия Федерациятын муниципальной сулууспа туһунан сокуонунан көрүллүбүт бэрээдэгинэн муниципальной солону толорор дьону, муниципальной сулууспалаахтары уонна муниципальной предпрятиелар уонна учреждениелар үлэхиттэрин идэлээх үөрэхтэрин уонна идэлээх эбии үөрэхтэрин тэрийии, муниципальной сулууспаға анаан каадыры бэлэмнээһини тэрийии;

32) омуктар икки ардыларынаағы уонна конфессиялар икки ардыларынаағы или-эйэни бөбөргөтүүгэ, куораттаағы поселение сиригэр-уотугар олорор Россия Федерациятын норуоттарын тылларын уонна култуураларын өйөөһүнгэ уонна сайыннарыыга, төрүт олохтоох ағыах ахсааннаах норуоттар уонна атын ағыах ахсааннаах норуоттар бырааптарын олоххо киллэриигэ, миграннар социальной уонна култуурунай адаптацияларын хааччыйыыга, омуктар икки ардыларынаағы (этностар икки ардыларынаағы) иирсээни сэрэтиигэ туһуламмыт дьаһаллары ырытан оноруу уонна олохтооһун;

33) олохтоох үгэс буолбут норуот уус-уран айар үлэтин сайыннарыыга анаан усулуобуйаны тэрийии, норуот уус-уран дьарыгын харыстааһынна, сөргүтүүгэ уонна сайыннарыыга кыттыы;

34) куораттаағы поселение кыраныыссатыгар баһаартан куттал суох буолуутун бастаангы дьаһалларын хааччыйыы;

35) куораттаағы поселение олохтоохторун култуура тэрилтэлэрин өнөлөрүнэн хааччыйыыга, куораттаағы поселение олохтоохторун иллэн кэмнэрин, маассабай сынньаланнарын тэрийиигэ усулуобуйаны тэрийии, нэһилиэнньэ маассабайдык сынньанар миэстэлэрин тупсаран оноруу;

36) куораттаағы поселение бас билиитигэр баар култуура баайын эбийиэктэрин (история уонна култуура пааматынныктарын) харыстааһын, туһаныы уонна кизэник тарбатыы, куораттаағы поселение сиригэр-уотугар баар олохтоох (муниципальной) суолталаах култуура баайын эбийиэктэрин (история уонна култуура пааматынныктарын) харыстааһын;

37) тыа хаһаайыстыбатын онорон таһаарыытын сайыннарыыга, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын, сырьетун уонна аһын-үөлүн ырыынагын кэнэтиигэ усулуобуйаны тэрийии;

38) дьобуус уонна орто урбааны сайыннарыыга көмөлөһүү;

39) социальной хайысхалаах кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэргэ, аһымал санаа үлэтигэр уонна баҕа өттүнэн үлэбэ (волонтерствоҕа) өйөбүлү оноруу;

40) оҕолору уонна ыччаты кытта үлэ дьаһалларын тэрийии уонна олохтооһун, ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэриигэ кыттыы, ыччат быраабын уонна сокуонунан көрүллүбүт интэриэһин хааччыйыы уонна көмүскээһин дьаһалларын ырытан оноруу уонна олоххо киллэрии, ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэрии сүрүн хайысхаларынан муниципальной бырагыраамалары ырытан оноруу уонна олоххо киллэрии, куораттаабы поселениеҕа ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэриини кэтээн көрүүнү тэрийии уонна ытыты;

41) Россия Федерациятыгар судаарыстыбаннай хонтуруол (кэтэбил) уонна муниципальной хонтуруол туһунан Россия Федерациятын сокуонугар сөп түбэһиннэрэн муниципальной хонтуруол манньк көрүгнэрин олохтооһун:

а) итиинэн хааччыйар биир уопсай тэрилтэ итиинэн хааччыйыы эбийиэктэрин тутууга, саналыы уларытан онорууга уонна (эбэтэр) санатытан онорууга эбэһээтилистибэлэри толоруутун муниципальной хонтуруола;

б) сүрүннүүр эйгэтинэн куораттаабы поселение сирин-уотун тупсаран оноруу быраабылаларын, ол иһигэр социальной, инженернэй уонна транспортнай ис тутул эбийиэктэрэ уонна оҕоһулар өгөлөр инбэлииттэргэ тоҕоостоох буолууларын хааччыйыы ирдэбиллэрин тутуһуу буолар тупсаран оноруу эйгэтигэр муниципальной хонтуруол (тупсаран оноруу эйгэтигэр муниципальной хонтуруолу онорууга булгуччулаах ирдэбиллэри тутуһууну кэтээн көрүү (куттал суох буолуутун кэтээн көрүү) кэмигэр быһаарыллыбыт булгуччулаах ирдэбиллэри кэһиини туоратар туһунан сэрэтии бэриллиэн сөп);

в) олохтоох суолталаах айылҕа ураты харыстанар сирин-уотун харыстааһын уонна туһаныы эйгэтигэр муниципальной хонтуруол;

г) тустаах куораттаабы поселение сирин-уотун састаабыгар киирэр нэһилиэнньэлээх пуун кыраныссатыгар массыына тырааныспарыгар, куораттаабы сиринэн айанныыр электрическэй тырааныспарга уонна суол хаһаайыстыбатыгар муниципальной хонтуруол;

д) муниципальной дьиз-уот хонтуруола;

е) куораттаабы поселение кыраныссатыгар муниципальной сир хонтуруола;

ж) муниципальной ойуур хонтуруола.

27 ыстатыйа. Нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга тыа сиринээҕи поселение олохтоох салайыныытын уорганнарын боломуочуйалара

1. Нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга тыа сиринээҕи поселение олохтоох салайыныытын уорганнарын боломуочуйаларыгар киирсэллэр:

1) тыа сиринээҕи поселение устаабын ылыныы уонна онно уларытыылары уонна эбиилэри киллэрии, муниципальной быраап аакталарын таһаарыы;

2) тыа сиринээҕи поселение официальной бэлиэлэрин олохтооһун;

3) Россия Федерациятын Бүддьүөт кодексыгар сөп түбэһиннэрэн тыа сиринээҕи поселение бүддьүөтүн барылын оноруу уонна көрүү, олохтоох бүддьүөтү бигэргэтии уонна толоруу, муниципальной үп-харчы хонтуруолун, ол иһигэр тыа сиринээҕи поселение бүддьүөтүн толоруу хонтуруолун оноруу, олохтоох бүддьүөтү толоруу туһунан отчуоту оноруу уонна бигэргэтии;

4) муниципальной бас билиигэ баар баайы-дуолу бас билии, туһаныы уонна дьаһайыы;

5) түһээн уонна хомуур туһунан сокуоннарга сөп түбэһиннэрэн эрдэ киллэриллибит тыа сиринээҕи поселение олохтоох түһээннэрин уонна хомуурдарын олохтооһун, дьайыыга киллэрии уонна дьайыытын тохтотуу;

6) муниципальной быыбары, олохтоох референдуму бэлэмнээһини уонна ытытыны тэрээһин уонна материальной-техническэй өттүнэн хааччыйыы;

7) тиэргэн иһинээҕи сир-уоту сайыннарыы;

8) муниципальной быраап аакталарын бар дьонно биллэриигэ, дынг таһымнаах иһитиннэри-биллэри тыа сиринээҕи поселение олохтоохторугар тиэрдиллэригэр анаан бэчээттэнэн тахсар сонуну кизгник тарҕатар ситимнэри уонна (эбэтэр) сетевой таһаарыыны тэрийи;

9) муниципальной предприятияны уонна учреждениены тэрийи, муниципальной хааһыналаах учреждение үлэтин үбүнэн-харчынан хааччыйыы уонна бүддьүөт уонна автономнай муниципальной учреждениелар муниципальной соруудабы толорууларын үбүнэн-харчынан хааччыйыы;

10) муниципальной предприятиеларынан уонна учреждениеларынан оҥоһулар өнөлөргө уонна муниципальной предприятиеларынан уонна учреждениеларынан

толорулар үлэлэргэ тарыыптары олохтоохун, өскөтүн федеральной сокуоннарынан атын көрүллүбэтэх буоллабына;

11) терроризмы уонна экстремизмы сэрэтиигэ, итиэннэ тыа сиринээҕи поселение кыраныссатыгар терроризм уонна экстремизм көстүүтүн содулун аччатыыга уонна (эбэтэр) суох онорууга кытты;

12) тыа сиринээҕи поселение кыраныссатыгар ыксаллаах быһыы-майгы содулун сэрэтиигэ уонна суох онорууга кытты;

13) тыа сиринээҕи поселение сиригэр-уотугар баар муниципальной предприятелилары уонна учреждениелары хомуурга бэлэмнээһингэ дьаһаллары олохтоохун уонна толоруу;

14) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн аан дойдутааҕы уонна тас экэнэмиичэскэй сибээһи олохтоохун;

15) нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы боппуруостарынан ылыныллыбыт муниципальной быраап аакталарынан олохтоммут ирдэбиллэри тутуһууга муниципальной хонтуруолу ытыты;

16) Россия Федерациятын сокуоннарынан олохтоммут боломуочуйаларын чэрчитинэн тыа сиринээҕи поселение кыраныссатыгар нэһилиэнньэни уотунан, итиинэн, гааһынан уонна уунан хааччыйыны, ууну ытытыны, нэһилиэнньэни оттугунан хааччыйыны тэрийии;

17) тыа сиринээҕи поселениеларга олорор уонна олорор дьиэбэ наадыар кыра дохуоттаах гражданны олорор дьиэнэн хааччыйыы, муниципальной олорор дьиэ-уот пуондатын тутууну уонна тутан олорууну тэрийии, дьиэни-уоту тутууга анаан усулуобуйаны тэрийии, элбэх кыбартыыраалаах дьиэбэ олорор дьиэни уларытан тутууну уонна сагалыы былааннааһыны сөбүлэһиннэрии туһунан быһаарыны ылыныы, итиэннэ дьиэ-уот сокуоннарыгар сөп түбэһиннэрэн олохтоох салайыныы уорганнарын атын боломуочуйаларын толоруу;

18) полиция учаастактааҕы боломуочунайын солотун толорор үлэһиккэ көрөр-истэр тыа сиринээҕи поселение дьаһалталаах учаастагар үлэбэ анаан хоһу биэрии;

19) тыа сиринээҕи поселение сиригэр-уотугар физическэй култуура уонна спорт сайдар усулуобуйатын хааччыйыы, ол иһигэр маассабай успуорду сайыннарыыга уонна тобоостоох буолуутун хааччыйыыга көмөлөһүү, оҕо-ыччат успуордун (оскуолатааҕы

успуорду киллэрэн туран) сайыннары, тыа сиринээҕи поселение официальной физкультурнай тэрээһиннэрин уонна успуорт тэрээһиннэрин тэрийии уонна ытыгы;

20) тыа сиринээҕи поселение олохтоохторун сибээс, уопастыбаннай аһылык, аты-эргизэн уонна бытовое көрүү-исти өнөтүнэн хааччыйыга усулуобуйаны тэрийии;

21) көмүү миэстэлэрин көрүү-исти;

22) аадырыстааһын эбийиэктэригэр аадырыстары анааһын, аадырыстары уларыты, көтүрүү, тыа сиринээҕи поселение кыраныссатыгар уулусса-суол ситимин элеменнэригэр (федеральной суолталаах массына суолуттан, эргийиэннээҕи эбэтэр муниципалитеттар икки ардыларынааҕы суолталаах массына суолуттан ураты), планировочнай тутул элеменнэригэр ааты анааһын, оннук ааттары уларыты, көтүрүү, судаарыстыбаннай аадырыс реестригэр иһитиннэриини-биллэриини таһаары;

23) тыа сиринээҕи поселение сирин-уотун тупсаран оноруу быраабылаларын бигэргэти, ыйылыбыт быраабылаларга сөп түбэһиннэрэн тыа сирин поселениеларын сирин-уотун тупсаран онорууну тэрийии;

24) тыа сиринээҕи поселение сиригэр-уотугар эрдэ учуокка ылылыбыт хамсаабат баай эбийиэктэригэр быраабы бас билээччилэри быһаары дьаһалларын ытыгы уонна быһаарылары ылыны, бу хамсаабат баай эбийиэктэригэр быраабы бас билээччилэр тустарынан сибидиэнньэни Хамсаабат баай биир уопсай судаарыстыбаннай реестригэр киллэрэргэ анаан ытыгы;

25) тыа сиринээҕи поселение экэниэмикэтин уонна социальной эйгэтин туругун бэлиэтиир статистика көрдөрүүлэрин хомуйууну тэрийии уонна ыйылыбыт дааннайдары Россия Федерациятын Бырабытталыстыбатынан олохтоммут бэрээдэгинэн судаарыстыбаннай былаас уорганнарыгар биэри;

26) «Кэтэх хаһаайыстыба туһунан» 2003 сыл бэс ыйын 7 күнүнээҕи 112-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн хаһаайыстыба учуотун кинигэтигэр гражданнар тутар кэтэх хаһаайыстыбаларын учуотун оноруу;

27) омуктар уонна конфессиялар икки ардыларыгар ил-эйэ бөбүргүүрүгэр, тыа сиринээҕи поселение сиригэр-уотугар олорор Россия Федерациятын норуоттарын тылларын уонна култураларын өйөөһүнүгэ уонна сайыннарыга, төрүт олохтоох аҕыйах ахсааннаах норуоттар уонна атын аҕыйах ахсааннаах норуоттар бырааптарын олоххо киллэрэргэ, миграннар социальной уонна культурнай адаптацияларын хааччыйыга, омуктар икки ардыларынааҕы (этностар икки ардыларынааҕы) иирсээни сэрэтэргэ туһуламмыт дьаһаллары ырытан оноруу уонна олохтоохун;

28) олохтоох үгэс буолбут норуот уус-уран айар үлэтин сайыннарыыга анаан усулуобуйаны тэрийии, норуот уус-уран дьарыгын харыстааһынна, сөргүтүүгэ уонна сайыннарыыга кыттыы;

29) тыа сиринээҕи поселение кыраныссатыгар баһаартан куттал суох буолуутун бастаангы дьаһалларын хааччыйыы;

30) тыа сиринээҕи поселение олохтоохторун култуура тэрилтэлэрин өнөлөрүнэн хааччыйыыга, тыа сиринээҕи поселение олохтоохторун иллэн кэмнэрин, маассабай сынньаланнарын тэрийиигэ анаан усулуобуйаны тэрийии, нэһилиэнньэ маассабайдык сынньанар миэстэлэрин тупсаран оноруу;

31) тыа хаһаайыстыбатын онорон таһаарыытын сайыннарыыга, тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын, сырьетун уонна аһын-үөлүн ырыынагын кэнэтиигэ анаан усулуобуйаны тэрийии;

32) дьобус уонна орто урбааны сайыннарыыга көмөлөһүү;

33) социальной хайысхалаах кэмиэрчэскэйэ суох тэрилтэлэргэ, аһымал санаа үлэтигэр уонна баҕа өтгүнэн үлэбэ (волонтерство) өйөбүлү оноруу;

34) оҕолору уонна ыччаты кытта үлэ дьаһалларын тэрийии уонна олохтоохун, ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэриигэ кыттыы, ыччат быраабын уонна сокуонунан көрүллүбүт интэриэһин хааччыйыы уонна көмүскээһин дьаһалларын ырытан оноруу уонна олоххо киллэри, ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэри сүрүн хайысхаларынан муниципальной бырагыраамалары ырытан оноруу уонна олоххо киллэри, тыа сиринээҕи поселениеҕа ыччат бэлиитикэтин олоххо киллэриини кэтээн көрүүнү тэрийии уонна ытыты;

35) Россия Федерациятыгар судаарыстыбаннай хонтуруол (кэтэбил) уонна муниципальной хонтуруол туһунан Россия Федерациятын сокуонугар сөп түбэһиннэрэн муниципальной хонтуруол маннык көрүннэрин олохтоохун:

а) биир уопсай итиинэн хааччыйар тэрилтэ итиинэн хааччыйыы эбийиэктэрин тутууга, сангалы уларытан тутууга уонна (эбэтэр) санатытан онорууга эбэһээтэлистибэни толоруутугар муниципальной хонтуруол;

б) сүрүннүүр эйгэтинэн тыа сиринээҕи поселение сирин-уотун тупсаран оноруу быраабылаларын, ол иһигэр социальной, инженернэй уонна транспортнай ис тутул эбийиэктэрэ уонна оҕоһулар өнөлөр инбэлииттэргэ тоҕоостоох буолууларын хааччыйыы ирдэбиллэрин тутуһуу буолар тупсаран оноруу эйгэтигэр муниципальной хонтуруол (тупсаран оноруу эйгэтигэр муниципальной хонтуруолу онорууга булгуччулаах

ирдэбиллэри тутуһууну кэтээн көрүү (куттал суох буолуутун кэтээн көрүү) кэмигэр быһаарыллыбыт булгуччулаах ирдэбиллэри кэһини туоратар туһунан сэрэтии бэриллиэн сөп);

в) тустаах тыа сиринээҕи поселение сирин-уотун састаабыгар киирэр нэһилиэнньэлээх пуун кыраныссатыгар массыына тырааныспарыгар, куораттааҕы сиринэн айанныыр электрическэй тырааныспарга уонна суол хаһаайыстыбатыгар муниципальной хонтуруол;

г) муниципальной олорор дьизэ-уот хонтуруола.

2. Тыа сиринээҕи поселение сиригэр-уотугар бу ыстатыйаҕа сөп түбэһиннэрэн тыа сиринээҕи поселение боломуочуйаларыгар киллэриллибэтэх куораттааҕы поселениеларга бу Сокуон 26 ыстатыйатын 22, 27, 28, 31, 36 пууннарынан, 41 пуунун «в», «е» уонна «ж» хос пууннарынан көрүллүбүт нэһилиэнньэ олобун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга олохтоох салайыныы уорганнарын атын боломуочуйалара тустаах муниципальной оройуоннар олохтоох салайыныылары уорганнарынан быһаарыллаллар. Манньык түбэлтэлэргэ бу боломуочуйалар нэһилиэнньэ олобун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга муниципальной оройуоннар олохтоох салайыныылары уорганнарын боломуочуйаларынан буолаллар.

3. Нэһилиэнньэ этническэй састаабын уратытын аахсар, Хоту дойду төрүт олохтоох аҕыйах ахсааннаах норуоттарын үгэс буолбут хаһаайыстыбаннай үлэлэрин уонна үөскээбит төрүт сирдэрин харыстааһыны хааччыйар инниттэн Хоту дойду төрүт олохтоох аҕыйах ахсааннаах норуоттарын үгэс быһыытынан олорор уонна үгэс буолбут хаһаайыстыба үлэтинэн дьарыктанар сирдэригэр баар тыа сиринээҕи поселениелар олохтоох салайыныылары уорганнара тыа сиринээҕи поселение кыраныссатыгар бу Сокуон 25 ыстатыйатын 28, 35 пууннарынан, 41 пуунун «а», «в» уонна «г» хос пууннарынан көрүллүбүт боломуочуйалары толороллор.

**28 ыстатыйа. Нэһилиэнньэ олобун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйыы
боппуруостарын быһаарыыга муниципальной тэриллии
олохтоох салайыныытын уорганнарын боломуочуйаларын
хаттаан үллэри**

1. 24 ыстатыйа 18–46 пууннарынан көрүллүбүт куораттааҕы уокурук боломуочуйалара, 25 ыстатыйа 17–41 пууннарынан көрүллүбүт муниципальной оройуон боломуочуйалара, 26 ыстатыйа 17–41 пууннарынан көрүллүбүт куораттааҕы поселение

боломуочуйалара, 27 ыстатыйа 16–35 пууннарынан көрүллүбүт тыа сиригээзи поселение боломуочуйалара Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын уорганнарынан толоруллууга Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан хаттаан үллэриллиэхтэрин сөп.

2. «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныны тэрийи уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральнай сокуон 32 ыстатыйатын 3 чааһынан көрүллүбүт боломуочуйалар олохтоох салайыныны уорганнарынан толоруллууга Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан хаттаан үллэриллиэхтэрин сөп.

3. Боломуочуйалары хаттаан үллэриини көрөр Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннара уочараттаах үбүлэнэр сыл санатыттан күүстэригэр киирэллэр, маныаха бу Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннара ол сабаланыан иннинэ икки ыйтан хойутаппакка ылыныллыахтаахтар. Ыйылыбыт Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннара Саха Өрөспүүбүлүкэтин сиригэр-уотугар баар бары муниципальной тэриллииһи эбэтэр тустаах муниципальной тэриллииһи сыһыаннаан ылыныллыахтарын сөп, уонна ыйылыбыт Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонунан хаттаан үллэриллибит боломуочуйалар кэрингэрин олохтоохтарын сөп (ол иһигэр өскөтүн боломуочуйа толору кэрингэнин буолбакка хаттаан үллэриллэр түгэнигэр тустаах боломуочуйалар кэриһкэлэр).

4. «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныны тэрийи уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральнай сокуон 32 ыстатыйатын 3 чааһынан көрүллүбүт боломуочуйалары хаттаан үллэри туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонугар олохтоох салайыныны уорганнарынан толоруллууга ыйылыбыт боломуочуйалары толорууга олохтоох салайыныны уорганнарыгар материалнай ресурстары уонна үп-харчы сириэстибэлэрин биэри туһунан балаһыанньалар баар буолуохтаахтар.

5. Муниципальной оройуон састаабыгар киирэр тустаах поселениелар олохтоох салайыныныларын уорганнара муниципальной оройуон олохтоох салайыныныларын уорганнарын кытта Россия Федерациятын Бүддьүт кодексыгар сөп түбэһиннэрэн бу поселениелар бүддьүттэриттэн муниципальной оройуон бүддьүтүгэр бэриллэр бүддьүттэр икки ардыларынааҕы трансферт суотугар нэһилиэннэ олобун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйы боппуруостарын быһаарыыга бэйэлэрин сорох боломуочуйаларын кинилэр толорууларыгар биэрэр туһунан сөбүлэннэри түһэрсэр бырааптаахтар.

Муниципальной оройуон олохтоох салайыныныларын уорганнара муниципальной оройуон састаабыгар киирэр тустаах поселениелар олохтоох салайыныныларын

урганнарын кытта Россия Федерациятын Бүддүйөт кодексыгар сөп түбэһиннэрэн муниципальной оройуон бүддүйөттүгэн тустаах поселениелар бүддүйөттэригэр бэриллэр бүддүйөттэр икки ардыларынаабы трансферт суотугар нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга бэйэлэрин сорох болумуочуйаларын кинилэр толорууларыгар биэрэр туһунан сөбүлэннэри түһэрсэр бырааптаахтар.

Бу сөбүлэннэр тустаах болдьоххо түһэрсиллиэхтээхтэр, олоҥ дьайыыларын, тохтоҥ төрүөтү уонна бэрээдэги, ол иһигэр болдьобун иннинэ, бэриллэр болумуочуйалары толорууга наадалаах бүддүйөттэр икки ардыларынаабы трансферт сыллаабы кэринин быһаарар бэрээдэги олохтуур балаһыанньалаах буолуохтаахтар, итиэннэ сөбүлэни толорбот буолуу иһин үп-харчы санкциятын көрүөхтээхтэр. Сөбүлэннэри түһэрсии бэрээдэгэ муниципальной тэриллии устаабынан уонна (эбэтэр) муниципальной тэриллии талылар уорганын нуормалыыр быраап аакталарынан быһаарыллар.

6. Ыйыллыбыт сөбүлэннэргэ сөп түбэһиннэрэн хаттаан үллэриллибит болумуочуйалары толорууга олохтоох салайыныы уорганнара муниципальной тэриллии талылар уорганын быһаарыытынан көрүллүбүт түбэлтэлэргэ уонна бэрээдэгинэн бэйэ материалнай ресурсатын уонна үп-харчы сирiestибэтин эбии туһанар бырааптаахтар.

7. Нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыы эйгэтигэр хардарыта дьайсыы туһунан сөбүлэннэри уонна тустаах болумуочуйалары хаттаан үллэрии туһунан сөбүлэннэри муниципальной тэриллииэр баһылыктара тустаах муниципальной тэриллииэр талылар уорганнарын кытта сөбүлэһиннэрэн түһэрсэллэр.

29 ыстатыйа. Муниципальной быраап аакталарын тиһигэ,

олору бэлэмнээһин бэрээдэгэ

1. Муниципальной быраап аакталарын тиһигэр киирэллэр:

- 1) олохтоох референдумна, гражданныр сходтарыгар ылынылыбыт быраап аакталара;
- 2) муниципальной тэриллии талылар уорганын быраап аакталара;
- 3) муниципальной тэриллии баһылыгын быраап аакталара;
- 4) олохтоох дьаһалта быраап аакталара;
- 5) муниципальной тэриллии устаабынан көрүллүбүт олохтоох салайыныы атын уорганнарын уонна олохтоох салайыныы сололоох дьонун быраап аакталара.

2. Муниципальной тэриллии устааба уонна олохтоох референдумна, гражданнар сходтарыгар ылыныллыбыт быраап аактатын көрүнүнэн оноһуллубут быһаарылар муниципальной быраап аакталарын тиһигэр үрдүкү юридическай күүстээх аакталарынан буолаллар, быһаччы дьайыһаахтар уонна муниципальной тэриллии бары сиригэр-уотугар туттуллаллар.

3. Атын муниципальной быраап аакталара муниципальной тэриллии устаабыгар уонна олохтоох референдумна, гражданнар сходтарыгар ылыныллыбыт быраап аакталарыгар утарсыа суохтаахтар.

4. Көрүүгэ киллэриллэр муниципальной быраап аакталарын барылларын киллэрии бэрээдэгэ, ологго сыһыарылар докумуоннар кэрискэлэрэ уонна формалара олохтоох салайыныы уорганын эбэтэр олохтоох салайыныы сололоох киһитин быраап аактатынан олохтонуллаллар.

5. Урбаан уонна атын экэнэмиичэскэй үлэ субъектарыгар сана булгуччулаах ирдэбиллэри олохтуур эбэтэр эрдэ муниципальной быраап аакталарынан көрүллүбүттэри уларытар, инвестиция үлэтин субъектарыгар эбээһинэстэри олохтуур бу ыстатыа 8 чааһыгар ыйылыбыт куораттаабы уокуруктар уонна муниципальной оройуоннар муниципальной нуормалыыр быраап аакталарын барыллара бу ыстатыа 8 чааһыгар ыйылыбыт куораттаабы уокуруктар уонна муниципальной оройуоннар олохтоох салайыныыларын уорганнарынан ытыллар сүрүннүүр дьайыга бу Сокуонна сөп түбэһиннэрэн муниципальной нуормалыыр быраап аакталарынан олохтоммут бэрээдэгинэн сыаналаныахтаахтар, балартан ураты:

1) олохтоох түһэни уонна хомууру олохтуур, уларытар, тохтотор, көтүрэр муниципальной тэриллииэр талыллар уорганнарын нуормалыыр быраап аакталарын барылларыттан;

2) бүддьүөт быраап сыһыаннаһыыларын сүрүннүүр муниципальной тэриллииэр талыллар уорганнарын нуормалыыр быраап аакталарын барылларыттан;

3) ыксаллаах быһыы-майгы режимэ дьайар кэмигэр айылҕа уонна техногеннай майгыннаах ыксаллаах быһыыны-майгыны суох онорор инниттэн ырытан оноһуллубут нуормалыыр быраап аакталарын барылларыттан.

6. Муниципальной нуормалыыр быраап аакталарын барылларын сүрүннүүр дьайыыларын сыаналааһын урбаан уонна атын экэнэмиичэскэй үлэ субъектарыгар ордук эбээһинэскэ, бобууга уонна хааччаха тиэрдэр эбэтэр ологго тиэрдиигэ аҕалар балаһыанньалары, итиэннэ урбаан уонна атын экэнэмиичэскэй үлэ субъектарын уонна

олохтоох бүдбүөттэри олоҕо суох ороскуокка тиэрдэр балаһыанньалары быһаарар инниттэн ытытылар.

7. Муниципальной нуормалыыр быраап аакталарын барылларын сүрүннүүр дьайыыларын сыаналааһыны ытыты үлэтин методической хааччыйыы, ол иһигэр муниципальной тэриллиилэргэ муниципальной нуормалыыр быраап аакталарын барылларын сүрүннүүр дьайыыларын сыаналааһын процедуратын олохтоохунна уонна ону ытыты бэрээдэгэр методической сүбэлэри ырытан оноруу Саха Өрөспүүбүлүкэтин судаарыстыбаннай былааһын болумуочуйалаах уорганынан оһуулар.

8. Урбаан уонна атын экэнэмиичэскэй үлэ субъектарыгар саҥа эбээһинэстэри олохтуур эбэтэр муниципальной нуормалыыр быраап аакталарынан эрдэ көрүллүбүттэри уларытар муниципальной нуормалыыр быраап аакталарын барылларын сүрүннүүр дьайыыларын сыаналааһыны ытыты булгуччулаах буолар куораттааҕы уокуруктар уонна муниципальной оройуоннар кэрискэлэригэр маннык муниципальной тэриллиилэр киирэллэр:

- 1) «Дьокуускай куорат» куораттааҕы уокурук;
- 2) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Жатай» Куораттааҕы уокурук муниципальной тэриллиитэ;
- 3) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Алдан оройуона» муниципальной оройуона;
- 4) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Амма улууһа (оройуона)» муниципальной оройуона;
- 5) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Үөһээ Бүлүү улууһа (оройуона)» муниципальной оройуона;
- 6) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Үөһээ Дьааҥы оройуона» муниципальной оройуона;
- 7) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Бүлүү улууһа (оройуона)» муниципальной оройуона;
- 8) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Горнай улууһа» муниципальной оройуона;
- 9) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Кэбээйи улууһа (оройуона)» муниципальной оройуона;
- 10) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Ленскэй оройуона» муниципальной оройуона;
- 11) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Мэнгэ Хаҥалас улууһа» муниципальной оройуона;
- 12) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Мирнэй оройуона» муниципальной оройуона;
- 13) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Нам улууһа» муниципальной оройуона;
- 14) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Нерюнгри оройуона» муниципальной оройуона;
- 15) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Ньурба оройуона» муниципальной оройуона;
- 16) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Өймөкөөн улууһа» муниципальной оройуона;
- 17) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Өлүөхүмэ оройуона» муниципальной оройуона;

18) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Сунтаар улууһа (оройуона)» муниципальной оройуона;

19) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Таатта улууһа» муниципальной оройуона;

20) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Томпо оройуона» муниципальной оройуона;

21) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Уус Алдан улууһа (оройуона)» муниципальной оройуона;

22) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Усуйаана улууһа (оройуона)» муниципальной оройуона;

23) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Ханалас улууһа» муниципальной оройуона;

24) Саха Өрөспүүбүлүкэтин «Чурапчы улууһа» муниципальной оройуона.

9. Бу ыстатыйа 8 чааһыгар ыйыллыбыт муниципальной оройуону эбэтэр куораттаабы уокуругу кэрискэбэ киллэри критерийдэринэн буолаллар:

1) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныны тэрийи уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн муниципальной оройуон эбэтэр куораттаабы уокурук олохтоох салайынытын уорганыгар тустаах судаарыстыбаннай болумуочуйалары биэри;

2) муниципальной оройуон эбэтэр куораттаабы уокурук сиригэр-уотугар 300-тэн аҕыйаҕа суох урбаан уонна инвестиция үлэтин субъектара баара.

10. Урбаан уонна атын экэнэмиичэскэй үлэ субъектарыгар сана булгуччулаах ирдэбиллэри олохтуур эбэтэр эрдэ муниципальной нуормалыыр быраап аакталарынан көрүллүбүт булгуччулаах ирдэбиллэри уларытар, инвестиция үлэтин субъектарыгар эбээһинэстэри олохтуур атын муниципальной тэриллиилэр муниципальной нуормалыыр быраап аакталарын барыллара тустаах муниципальной тэриллиилэр олохтоох салайыныыларын уорганнарынан ытыллар сүрүннүүр дьайыыга бу Сокуонна сөп түбэһиннэрэн муниципальной нуормалыыр быраап аакталарынан олохтоммут бэрээдэгинэн сыаналаныахтаахтар, балартан ураты:

1) олохтоох түһээни уонна хомууру олохтуур, уларытар, тохтотор, көтүрэр муниципальной тэриллиилэр талылар уорганнарын нуормалыыр быраап аакталарын барыларыттан;

2) бүддьүөт быраап сыһыаннаһыыларын сүрүннүүр муниципальной тэриллиилэр талылар уорганнарын нуормалыыр быраап аакталарын барыларыттан;

3) ыксаллаах быһыы-майгы режимэ дьайар кэмигэр айылҕа уонна техногеннай

майгыннаах ыксаллаах быһыыны-майгыны суох онорор инниттэн ырытан оҥоруллубут нуормалыыр быраап аакталарын барылларыттан.

**5 БАС. ОЛОХТООХ САЛАЙЫНЫ УОРГАННАРЫН УОННА
ОЛОХТООХ САЛАЙЫНЫ УОРГАННАРЫН СОЛОЛООХ ДЬОНУН ЭППИЭТИНЭСТЭРЭ**

30 ыстатыйа. Олохтоох салайыны уорганнарын уонна олохтоох салайыны уорганнарын сололоох дьонун эппиэтинэстэрэ

Олохтоох салайыны уорганнара уонна олохтоох салайыны уорганнарын сололоох дьоно муниципальной тэрилли нэһилиэнньэтин, судаарыстыба, биирдиилээн дьон уонна юридическай тэрилтэлэр иннилэригэр федеральной сокуоннарга сөп түбэһиннэрэн эппиэтинэһи сүгэллэр.

31 ыстатыйа. Олохтоох салайыны уорганнарын уонна олохтоох салайыны уорганнарын сололоох дьонун нэһилиэнньэ иннигэр эппиэтинэстэрэ

Олохтоох салайыны уорганнарын, олохтоох салайыны уорганнарын сололоох дьонун нэһилиэнньэ иннигэр эппиэтинэстэрэ үөскүүр төрүөтэ уонна тустаах боппуруостары быһаарыы бэрээдэгэ «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныны тэрийи уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонна сөп түбэһиннэрэн муниципальной тэриллиилэр устааптарынан быһаарыллар.

32 ыстатыйа. Олохтоох салайыны уорганнарын уонна олохтоох салайыны уорганнарын сололоох дьонун судаарыстыба иннигэр эппиэтинэстэрэ

1. Олохтоох салайыны уорганнарын уонна олохтоох салайыны уорганнарын сололоох дьонун судаарыстыба иннигэр эппиэтинэстэрэ кинилэр Россия Федерациятын Конституциятын, федеральной сокуоннары, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Төрүт сокуонун, Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарын, муниципальной тэрилли устаабын кэһэр, кинилэргэ бэриллибит Саха Өрөспүүбүлүкэтин тустаах судаарыстыбаннай боломуочуйаларын сөбө суохтук толорор түбэлтэлэригэр тустаах суут быһаарыытыгар олобуран үөскүүр.

2. Өскөтүн тустаах суутунан муниципальной тэрилли талылар уоргана Россия Федерациятын Конституциятыгар, федеральной конституционной сокуоннарга, федеральной сокуоннарга, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Төрүт сокуонугар, Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарыгар, муниципальной тэрилли устаабыгар утарсыны үөскэтэр нуормалыыр быраап аактатын ылыныта быһаарыллыбыт, оттон муниципальной тэрилли талылар уоргана суут быһаарыта күүһүгэр киирбит күнүттэн үс ый иһигэр эбэтэр суут быһаарытынан көрүллүбүт атын болдьох иһигэр бэйэтин боломуочуйатын иһинэн суут быһаарытытын толорууга дьаһал ылыммат, ол иһигэр тустаах нуормалыыр быраап аактатын көтүрбэт түбэлтэтигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана бу быһаарыыны толорбот буолуу чахчытын олохтуур суут быһаарыта күүһүгэр киирбит күнүттэн ыла үс ый иһигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнигэр муниципальной тэрилли талылар уорганын ыһар туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонун барылын киллэрэр.

3. Муниципальной тэрилли талылар уорганын боломуочуйалара ону ыһар туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуона күүһүгэр киирэр күнүттэн ыла тохтотуллаллар.

4. Өскөтүн сокуоннай бырааптаах састаабынан талыллыбыт муниципальной тэрилли талылар уоргана үс ый устатыгар сокуоннай бырааптаах мунһабы ыһпатаҕа тустаах суутунан олохтонор түбэлтэтигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана бу чахчыны олохтуур суут быһаарыта күүһүгэр киирбит күнүттэн ыла үс ый иһигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнигэр муниципальной тэрилли талылар уорганын ыһар туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонун барылын киллэрэр.

5. Бу ыстатыа 4 чааһыгар олобуран ыһыллыбыт муниципальной тэрилли талылар уорганын дьокутааттара муниципальной тэрилли талылар уорганын ыһар туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуона күүһүгэр киирбит күнүттэн ыла уон күн иһигэр суукка муниципальной тэрилли талылар уоргана үс ый устата сокуоннай бырааптаах мунһабы ыһпат буолуу иһин кинилэр буруйдара суох чахчытын олохтуур сайабылыанньаны гүһэрэр бырааптаахтар.

6. Өскөтүн тустаах суутунан сокуоннай бырааптаах састаабынан сагаттан талыллыбыт муниципальной тэрилли талылар уоргана үс ый устата сокуоннай бырааптаах мунһабы ыһпатаҕа олохтонор түбэлтэтигэр, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана бу чахчыны олохтообут суут быһаарыта күүһүгэр киирбит күнүттэн ыла үс ый иһигэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнигэр муниципальной тэрилли талылар уорганын ыһар туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуонун барылын киллэрэр.

7. Муниципальной тэриллии талылар уорганын ыһар туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуона күүһүгэр киирбит күнүттэн ыла уон күн иһигэр суут бэрээдэгинэн суукка ааһыныан сөп.

8. Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана муниципальной тэриллии баһылыгын солотуттан туоратар туһунан ыйаабы таһаарар, маннык түбэлтэлэргэ:

1) муниципальной тэриллии баһылыга Россия Федерациятын Конституциятыгар, федеральной конституционной сокуоннарга, федеральной сокуоннарга, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Төрүт сокуонугар, Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарыгар, муниципальной тэриллии устаабыгар утарсыыны үөскэтэр нуормалыыр быраап аактатын таһаардабына, өскөтүн бу утарсыылар тустаах суутунан олохтоммут буоллахтарына, отгон муниципальной тэриллии баһылыга суут быһаарыыта күүһүгэр киирбит күнүттэн икки ый устатыгар эбэтэр суут быһаарыытынан көрүллүбүт атын болдьох устатыгар бэйэтин боломуочуйатын иһинэн суут быһаарыытын толорууга дьаһаллары ылымматах буоллабына;

2) муниципальной тэриллии баһылыга дьайылары онордобуна, ол иһигэр киһи уонна гражданин быраабын уонна көнүлүн кэһиигэ тиэрдэр, Россия Федерациятын сомоҕо буолуутугар уонна сир-уот өттүнэн биир кэлим буолуутугар, Россия Федерациятын дойдуга куттал суох буолуутугар уонна кини көмүскэнэр кыабар, Россия Федерациятын быраап уонна экэниэмикэ өттүнэн сомоҕотугар кутталы үөскэтэр, тус сыаллаах аналлаах бүддьүөттэр икки ардыларынаабы трансфертары, бүддьүөт кирэдьииттэрин тус сыала суох туһаныыга тиэрдэр, Россия Федерациятын бүддьүөт тиһигин атын бүддьүөттэриттэн ылыллыбыт бүддьүөттэр икки ардыларынаабы трансфертары, бүддьүөт кирэдьииттэрин биэри уусуобуйаларын кэһиигэ тиэрдэр нуормалыыр майгына суох быраап аактатын таһаардабына, өскөтүн ол тустаах суутунан олохтоммут буоллабына, отгон муниципальной тэриллии баһылыга бэйэтин боломуочуйатын иһинэн суут быһаарыытын толорууга дьаһаллары ылымматах буоллабына.

9. Муниципальной тэриллии баһылыгын солотуттан туораты туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана ыйаабы таһаарар болдьоҕо ыйыллыбыт аактаны таһаарыыга ирдэнэр кэлинни суут быһаарыыта күүһүгэр киирбит күнүттэн ыла биир ыйтан аһыйах буолуо суохтаах, уонна бу суут быһаарыыта күүһүгэр киирбит күнүттэн ыла алта ыйтан уһуо суохтаах.

10. Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана муниципальной тэриллии баһылыгын солотуттан туоратар бырааптаах:

1) өскөтүн Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана олохтоох салайыныы уорганнарыгар федеральной сокуоннарынан уонна (эбэтэр) Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан бэриллит тустаах судаарыстыбаннай болумуочуйалары олохтоох салайыныы уорганнара толорууларын хааччыйыга эбээһинэстэри сөбө суохтук толорор эбэтэр толорбот буолуу иһин муниципальной тэриллии баһылыгар сэрэтии онорбут, быыгабары биллэриини таһаарбыт күнүттэн ыла биир ый устатыгар муниципальной тэриллии баһылыга бэйэтин болумуочуйатын иһинэн сэрэтиини биэриигэ, быыгабары биллэриини таһаарыыга төрүөт буолбут биричиинэлэри туоратыыга дьаһаллары ылыммат түбэлтэтигэр;

2) нэһилиэнньэ олобун-дьаһабын быһаччы хааччыйы боппуруостарын быһаарыыга болумуочуйалары олохтоох салайыныы уорганнара толорууларын хааччыйыга эбээһинэстэри сөбө суохтук толоруу эбэтэр толорбот буолуу иһин, итиэннэ муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар киирбит күнүттэн ыла биир сыл ааспытын кэннэ муниципальной тэриллии талыллар уоргана тутуһар санаатын аахсан туран, олохтоох салайыныы уорганнарын үлэлэрин көдьүүстээх көрдөрүүлэрин мэлдьи ситиспэт буолуу иһин;

3) бу Сокуон 33 ыстатыйатын 2 чааһынан көрүллүбүт төрүөттэртэн биридэстэринэн, Саха Өрөспүүбүлүкэтин муниципальной тэриллииэлэрин сэбиэтэ тутуһар санаатын аахсан туран, муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар киирбит күнүттэн ыла икки сыл ааспытын кэннэ, өскөтүн муниципальной тэриллии талыллар уорганыгар муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаба ытыгы туһунан көбүлээһин Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан икки уонна онтон элбэх төгүл киллэриллэн баран, муниципальной тэриллии талыллар уорганынан akkaастаныллыбыт буоллабына.

11. Муниципальной тэриллии баһылыга, киниэхэ сыһыаннаан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын солоттон туоратар туһунан ыйааба тахсар түбэлтэтигэр, ол дьын таһымнаах бэчээккэ тахсыбыт күнүттэн ыла уон күн иһигэр бу быраап аактатын суут бэрээдэгинэн суукка ааһынар бырааптаах.

33 ыстатыйа. Муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаба ытыгы

1. Муниципальной тэриллии талыллар уоргана муниципальной тэриллии баһылыгын муниципальной тэриллии талыллар уорганын дьокутааттарын

көбүлөөһиннэринэн эбэтэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын көбүлөөһининэн астаапкаҕа ытыгар бырааптаах.

2. Муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ытыгы төрүөттэринэн буолаллар:

1) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуон 38 ыстатыйатын 1 чааһын 2 уонна 3 пууннарынан көрүллүбүт содул тахсытыгар тиэрдибит (тиэрдэр) муниципальной тэриллии баһылыгын быһаарыылара, дьайыыны оноруута (дьайыыны онорбот буолуута);

2) үс уонна оттон элбэх ый устатыгар нэһилиэнньэ олобун-дьаһаҕын быһаччы хааччыйыы боппуруостарын быһаарыыга, «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуонунан, атын федеральной сокуоннарынан, муниципальной тэриллии устаабынан көрүллүбүт боломуочуйалары толорууга эбээһинэстэри, уонна (эбэтэр) федеральной сокуоннарынан уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан олохтоох салайыныы уорганнарыгар бэриллибит тустаах судаарыстыбаннай боломуочуйалары олохтоох салайыныы уорганнара толорууларын хааччыйыыга эбээһинэстэри толорбот буолуу иһин;

3) муниципальной тэриллии баһылыга муниципальной тэриллии талылар уорганын иннигэр сыллааҕы отчуотун түмүктэринэн муниципальной тэриллии талылар уорганын утуу-субуу икки төгүллээн бэриллибит мөлтөх сыанабыла;

4) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуон 28 ыстатыйатын 5 чааһыгар сөп түбэһиннэрэн муниципальной солону толорор дьонно анаан олохтоммут хааччаҕы, бобууну тутуспат буолуу, эбээһинэһи толорбот буолуу;

5) муниципальной тэриллии баһылыга, олохтоох дьаһалта, муниципальной тэриллии олохтоох салайыныытын атын уорганнара уонна сололоох дьоно уонна салайыыларыгар баар тэрилтэлэр расаттан, омуктан, тылтан, итэҕэлгэ сыһыантан уонна атын быһыыттан-майгыттан, раса, омук, тыл эбэтэр итэҕэл бэлиэлэринэн быраабы хааччахтааһынтан уонна араарыттан көрөн киһи уонна гражданин бырааба уонна көңүлү тэн буолуутугар судаарыстыбаннай мэктиэлэри маассабайдык кэһини оноруулар, өскөтүн ол норуоттар икки ардыларынааҕы уонна конфессиялар икки ардыларынааҕы

сөбүлэһини кэһиигэ тиэрдэр уонна норуоттар икки ардыларынаабы (омуктар икки ардыларынаабы) уонна конфессиялар икки ардыларынаабы иирсээн үөскүүрүгэр тиэрдэр буоллахтарына;

б) олохтоох салайыныы уорганнарын үлэлэрин көдүүстээх көрдөрүүлэрин мэлдьи ситиспэт буолуу.

3. Муниципальной тэриллии талыллар уорганын дьокутааттарын олохтоммут ахсаанын үс гыммыт биириттэн абыйабынан туоруоруллубут муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ытыгы туһунан муниципальной тэриллии талыллар уорганын дьокутааттарын көбүлээһинэ муниципальной тэриллии талыллар уорганьгар киллэриллэр туһаайан этии быһыытынан оноһуллар. Ыйылыбыт туһаайан этии муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ытар туһунан муниципальной тэриллии талыллар уорганын быһаарыытын барылын кытта бииргэ киллэриллэр. Бу көбүлээһини киллэрии туһунан муниципальной тэриллии баһылыга уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана ыйылыбыт туһаайан этии муниципальной тэриллии талыллар уорганьгар киирбит күнүн кэнниттэн кэлэр күнтэн хойутаппакка сэрэтиллиэхтээхтэр.

4. Муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ытыгы туһунан муниципальной тэриллии талыллар уорганын дьокутааттарын көбүлээһинин көрүү Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын тутуһар санаатын аахсан туран оноһуллар.

5. Өскөтүн муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ытыгы туһунан муниципальной тэриллии талыллар уорганын дьокутааттарын көбүлээһинин көрүүгэ федеральной сокуоннарынан уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин сокуоннарынан олохтоох салайыныы уорганнарыгар бэриллибит тустаах судаарыстыбаннай болумуочуйалары олохтоох салайыныы уорганнара толорууларын хааччыйыыга, уонна (эбэтэр) «Аһаҕас былаас биир уопсай тиһигэр олохтоох салайыныыны тэрийии уопсай тосхоллорун туһунан» 2025 сыл кулун тутар 20 күнүнээҕи 33-ФС №-дээх Федеральной сокуон 38 ыстатыйатын 1 чааһын 2 уонна 3 пууннарынан көрүллүбүт содул тахсыытыгар тиэрдэр муниципальной тэриллии баһылыгын быһаарыыларыгар, дьайыыны оноруутугар (дьайыыны онорбот буолуутугар) сыһыаннаах боппуруостары көрүү ирдэниллэр түбэлтэтигэр муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ытар туһунан быһаарыы Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын сөбүлэһитинэн эрэ ылыныллыан сөп.

6. Муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ытыгы туһунан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын көбүлээһинэ муниципальной тэриллии талыллар уорганьгар муниципальной тэриллии талыллар уорганын тустаах быһаарыытын барылын

кытта бииргэ киллэриллэр туһаайан этии быһыытынан оноһуллар. Бу көбүлээһини киллэрии туһунан муниципальной тэриллии баһылыга ыйылыбыт туһаайан этии муниципальной тэриллии талылар уорганыгар киирбит күнүн кэнниттэн кэлэр күнтэн хойутаппакка сэрэтиллиэхтээх.

7. Бу ыстатыа 2 чааһын 6 пуунунан көрүллүбүт төрүөтүнэн муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа бытыты туһунан көбүлээһин муниципальной тэриллии талылар уорганыгар Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан киллэриллэр. Онуоха маннык көбүлээһин муниципальной тэриллии талылар уорганыгар Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханынан муниципальной тэриллии баһылыгын солотугар кирири күнүттэн ыла биир сыл аасытын кэннэ биирдэ киллэриллиэн сөп.

8. Муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа бытыты туһунан муниципальной тэриллии талылар уорганын дьокутааттарын эбэтэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын көбүлээһиннэрин көрүү тустаах туһаайан этии киирбит күнүттэн ыла биир ый иһигэр муниципальной тэриллии талылар уорганынан оноһулуохтаах.

9. Муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ыттар туһунан муниципальной тэриллии талылар уорганын быһаарыыта ылынылыбытынан аабыллар, өскөтүн ол туһугар муниципальной тэриллии талылар уорганын дьокутааттарын олохтоммут ахсааныттан үс гыммыт иккититтэн аһыйаҕа суоҕа куоластаатаҕына.

10. Муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ыттар туһунан муниципальной тэриллии талылар уорганын быһаарыыта муниципальной тэриллии талылар уорганын бэрэссэдээтэлинэн илии баттаныллар.

11. Муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ыттар туһунан быһаарыыны муниципальной тэриллии талылар уоргана көрөрүгэр уонна ылынарыгар хааччылыахтаах:

1) кини кэмигэр эрдэттэн тустаах мунһах буолар күнүн-дьылын уонна миэстэтин туһунан иһитиннэриини-биллэриини ылыыта, муниципальной тэриллии талылар уорганын дьокутааттарын эбэтэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын туһаайан этиилэрин уонна муниципальной тэриллии баһылыгын астаапкаҕа ыттар туһунан муниципальной тэриллии талылар уорганын быһаарыытын барылын кытта билсиитэ;

2) киниэхэ муниципальной тэриллии талылар уорганын дьокутааттарыгар астаапкаҕа барыыга төрүөт буолбут быһыыны-майгыны быһааран биэрэр кыаҕы биэри.

12. Муниципальной тэрилли баһылыгын астаапкаҕа ыттар туһунан муниципальной тэрилли талылар уорганын быһаарыта ылыныллыбыт күнүттэн ыла биэс күнтэн хойутаппакка бар дьонно биллэриллэхтээх.

13. Өскөтүн муниципальной тэрилли баһылыгын астаапкаҕа ытыты туһунан муниципальной тэрилли талылар уорганын дьокутааттарын эбэтэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дарханын көбүлээһинэ муниципальной тэрилли талылар уорганьнан аккаастаныллар түбэлтэтигэр, муниципальной тэрилли баһылыгын астаапкаҕа ытыты туһунан боппуруос муниципальной тэрилли талылар уорганьн хаттаан көрүүтүгэр ыйыллыбыт боппуруос көрүллүбүт муниципальной тэрилли талылар уорганьн мунһаҕа ытыллыбыт күнүттэн ыла икки ыйтан эрдэлэппэккэ киллэриллэн сөп.

14. Муниципальной тэрилли талылар уорганьнан кинини астаапкаҕа ыттар туһунан быһаарыы ылыныллыбыт муниципальной тэрилли баһылыга ыйыллыбыт быһаарыы дьин таһымнаах бэчээккэ тахсыбыт күнүттэн ыла уон күн иһигэр ыйыллыбыт быһаарыыны суукка ааһыныы туһунан сайабылыанһа түһэрэр бырааптаах.

6 БАС. ТҮМҮКТҮҮР БАЛАҤЫАНҤА

34 ыстатыйа. Түмүктүүр балаһыанһа

1. 2027 сыл тохсунньу 1 күнүгэр диэри олохтоох салайыныы уорганнара «Россия Федерациятыгар олохтоох салайыныыны тэрийи уопсай тосхоллорун туһунан» 2003 сыл алтынньы 6 күнүнээҕи 131-ФС №-дээх Федеральной сокуон 14–18 ыстатыйаларыгар сөп түбэһиннэрэн болумуочуйалары толороллор.

2. Бу Сокуон күүһүгэр кириэр диэри анаммыт олохтоох салайыныы уорганнарын быыбара Россия Федерациятын быыбар уонна референдум туһунан сокуонугар сөп түбэһиннэрэн ытыллар.

35 ыстатыйа. Саха Өрөспүүбүлүкэтин тустаах сокуон суолталаах

аакталарын (сокуон суолталаах аакталар балаһыанһаларын)

күүстэрин сүтэрбиттэринэн билини

1. Бу Сокуон күүһүгэр киирэр күнүттэн күүстэрин сүтэрбиттэринэн билинэргэ:

1) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» 2004 сыл сэтинньи 30 күнүнээҕи 171-С 349-III №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

- 2) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 9 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2006 сыл кулун тутар 22 күнүнээҕи 317-С 647-III №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 3) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 4 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2006 сыл сэттинньи 1 күнүнээҕи 391-С 795-III №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 4) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 4 уонна 13 ыстатыйаларыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2007 сыл муус устар 26 күнүнээҕи 448-С 911-III №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 5) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 11 ыстатыйатыгар уларытыыны уонна эбиини киллэрэр туһунан» 2007 сыл ахсынньы 26 күнүнээҕи 534-С 1071-III №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 6) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2009 сыл муус устар 23 күнүнээҕи 685-С 261-IV №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 7) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 18 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2009 сыл бэс ыйын 17 күнүнээҕи 712-С 279-IV №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 8) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 9 уонна 22 ыстатыйаларыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2009 сыл алтынньы 14 күнүнээҕи 728-С 341-IV №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 9) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 15 ыстатыйатыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2009 сыл ахсынньы 15 күнүнээҕи 781-С 421-IV №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 10) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 11 ыстатыйатыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2011 сыл кулун тутар 1 күнүнээҕи 905-С 691-IV №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;
- 11) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 15 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2011 сыл балаҕан ыйын 28 күнүнээҕи 957-С 809-IV №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

12) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 10 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2013 сыл муус устар 19 күнүнээҕи 1187-С 1277-IV №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

13) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2014 сыл муус устар 2 күнүнээҕи 1283-С 121-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

14) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2014 сыл алтынныы 1 күнүнээҕи 1343-С 239-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

15) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тустаах сокуон суолталаах аакталарыгар уларытыылары киллэрэр туһунан (үрдүкү сололоох киһи солотун аатын өтгүнэн)» 2014 сыл алтынныы 9 күнүнээҕи 1349-С 253-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 20 ыстатыйатын;

16) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2014 сыл ахсынныы 15 күнүнээҕи 1403-С 353-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

17) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 13 уонна 18 ыстатыйаларыгар уонна «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр муниципальнай быыбар туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2015 сыл кулун тутар 25 күнүнээҕи 1415-С 385-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатын;

18) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2016 сыл кулун тутар 14 күнүнээҕи 1588-С 699-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

19) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тустаах сокуон суолталаах аакталарыгар нуормалыыр быраап аакталарын барылларын сүрүннүүр дьайыыларын сыаналааһын уонна нуормалыыр быраап аакталарын сыныктааһын боппуруостарынан уларытыылары киллэрэр туһунан» 2016 сыл ахсынныы 20 күнүнээҕи 1760-С 1077-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 2 ыстатыйатын;

20) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2017 сыл от ыйын 4 күнүнээҕи 1872-С 1301-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

21) «Коррупцияны утары үлэ эйгэтигэр Россия Федерациятын судаарыстыбаннай бэлиитикэтин олоххо киллэрэр инниттэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин тустаах сокуон суолталаах аакталарыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2017 сыл сэттинньи 22 күнүнээҕи 1916-С 1389-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 3 ыстатыйатын;

22) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2017 сыл ахсынньы 20 күнүнээҕи 1945-С 1449-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

23) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 7 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2018 сыл от ыйын 3 күнүнээҕи 2028-С 1609-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

24) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2018 сыл от ыйын 3 күнүнээҕи 2026-С 1605-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

25) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 9 уонна 15.1 ыстатыйаларыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2018 сыл сэттинньи 21 күнүнээҕи 2056-С 23-VI №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

26) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 4.1 ыстатыйатыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2019 сыл бэс ыйын 18 күнүнээҕи 2146-С 203-VI №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

27) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тустаах сокуон суолталаах аакталарыгар коррупцияны утары үлэ бошпуруостарынан уларытыылары киллэрэр туһунан» 2019 сыл ахсынньы 12 күнүнээҕи 2208-С 329-VI №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатын;

28) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 14.1 ыстатыйатыгар уонна «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр муниципальной сулууспа туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2020 сыл муус устар 23 күнүнээҕи 2233-С 377-VI №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

29) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2023 сыл ыам ыйын 3 күнүнээҕи 2627-С 1165-VI №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

30) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тустаах сокуон суолталаах аакталарыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2023 сыл ахсынньы 12 күнүнээҕи 2680-С 35-VII №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатын;

31) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2024 сыл кулун тутар 18 күнүнээҕи 2696-С 67-VII №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

32) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыныы туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 12 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2025 сыл бэс ыйын 10 күнүнээҕи 2848-С 373-VII №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

2. 2027 сыл тохсунньу 1 күнүттэн күүстэрин сүтэрбиттэринэн билинэргэ:

1) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа сиринээҕи поселениеларыгар олохтоох суолталаах боппуруостары сыһыарар туһунан» 2014 сыл сэтинньи 26 күнүнээҕи 1367-С 291-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

2) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа сиринээҕи поселениеларыгар олохтоох суолталаах боппуруостары сыһыарар туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2015 сыл кулун тутар 25 күнүнээҕи 1417-С 389-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

3) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сир кодексыгар уонна «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа сиринээҕи поселениеларыгар олохтоох суолталаах боппуруостары сыһыарар туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2015 сыл алтынньы 14 күнүнээҕи 1505-С 567-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 2 ыстатыйатын;

4) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа сиринээҕи поселениеларыгар олохтоох суолталаах боппуруостары сыһыарар туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2016 сыл кулун тутар 14 күнүнээҕи 1572-С 733-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

5) «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр куораты тутуу бэлиитикэтин туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонугар уонна «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа сиринээҕи поселениеларыгар олохтоох суолталаах боппуруостары сыһыарар туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатыгар уларытыылары киллэрэр туһунан» 2017 сыл ахсынньы 20 күнүнээҕи 1947-С 1453-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 2 ыстатыйатын;

6) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа сиринээби поселениеларыгар олохтоох суолталаах боппуруостары сыһыарар туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2018 сыл от ыйын 3 күнүнээби 2029-С 1611-V №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

7) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа сиринээби поселениеларыгар олохтоох суолталаах боппуруостары сыһыарар туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2019 сыл алтынньы 23 күнүнээби 2179-С 269-VI №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун;

8) «Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа сиринээби поселениеларыгар олохтоох суолталаах боппуруостары сыһыарар туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун 1 ыстатыйатыгар уларытыыны киллэрэр туһунан» 2022 сыл кулун тутар 3 күнүнээби 2458-С 827-VI №-дээх Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун.

36 ыстатыйа. Бу Сокуон күүһүгэр киириитэ

1. Бу Сокуон 2026 сыл тохсуньбу 1 күнүттэн күүһүгэр киирэр, бу Сокуон 24–28 ыстатыйаларыттан ураты.

2. Бу Сокуон 24–28 ыстатыйалара 2027 сыл тохсуньбу 1 күнүттэн күүстэригэр киирэллэр.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана

Дьокуускай к., 2025 сыл ахсынньы 29 күнүгэ

2913 - С 501-VII №-дээх

А. НИКОЛАЕВ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

УУРААХ

**О ЗАКОНЕ РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ) «О МЕСТНОМ
САМОУПРАВЛЕНИИ В РЕСПУБЛИКЕ САХА (ЯКУТИЯ)»**

Государственное Собрание (Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия)
п о с т а н о в л я е т:

1. Принять Закон Республики Саха (Якутия) «О местном самоуправлении в Республике Саха (Якутия)» и направить его для подписания и обнародования Главе Республики Саха (Якутия).
2. Опубликовать настоящее постановление в республиканских газетах «Якутия», «Саха сирэ», «Ил Тумэн» и на «Официальном интернет-портале правовой информации» (www.pravo.gov.ru).
3. Настоящее постановление вступает в силу с момента его принятия.

Председатель Государственного Собрания

(Ил Тумэн) Республики Саха (Якутия)

г. Якутск, 23 декабря 2025 года

З № 502-VII

А. ЕРЕМЕЕВ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

УУРААХ

**«САХА ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭТИГЭР ОЛОХТООХ САЛАЙЫНЫ ТУХУНАН»
САХА ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭТИН СОКУОНУН ТУХУНАН**

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнэ уураар:

1. «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр олохтоох салайыны туһунан» Саха Өрөспүүбүлүкэтин Сокуонун ылынарга уонна ону Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана илии баттыырыгар уонна бар дьонно биллэрэригэр анаан ытарга.
2. Бу уураабы «Якутия», «Саха сирэ», «Ил Түмэн» өрөспүүбүлүкэ хаһыаттарыгар уонна «Правовой инициативы дьин таһымнаах интернет-порталыгар» (www.pravo.gov.ru) бэчээттээн таһаарарга.
3. Уураах ылыныллыабыттан ыла күүһүгэр киирэр.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин
Ил Түмэнин Бэрэссэдээтэлигэр
Дьокуускай к., 2025 сыл ~~август~~ **сентябрь 23 күнүгэр**
С 502-VII №-037

А. ЕРЕМЕЕВ